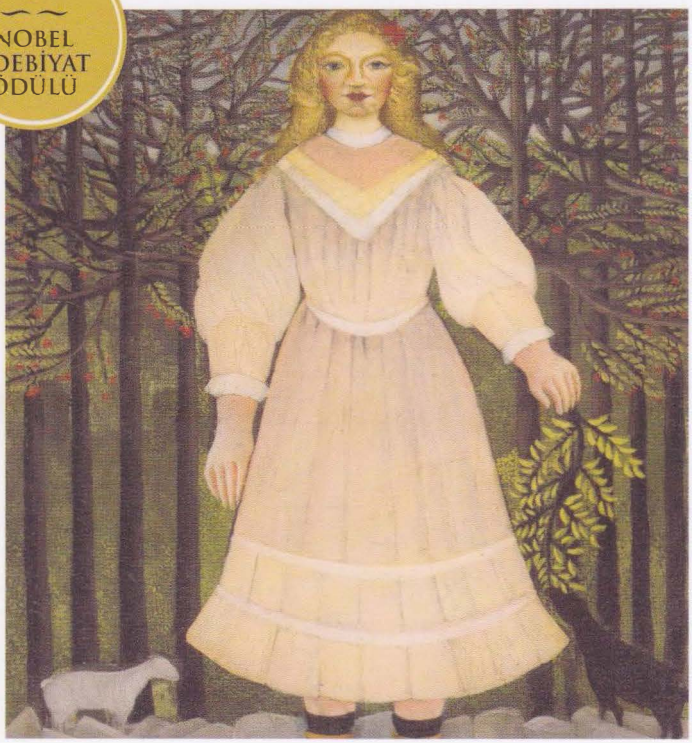
GABRIEL GARCİA MÂRQUEZ

İYİ KALPLİ ERÉNDIRA

1982
NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

ÖYKÜ

Çeviri: İNCİ KUT

6. BASKI

GABRIEL GARCİ A MÂRQUEZ

İYİ KALPLİ ERÉNDIRA

La increible y triste historia de la candida Erendira y de su abuela desalmada,
Gabriel Garda Mârquez
© 1972, Gabriel Garda Mârquez
© 1991, Can Sanat Yayınları Ltd.Şti.
Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells S.A. aracılığıyla alınmıştır.
Tüm hakları saklıdır.Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

I. basım: 1991
6. basım: Ocak 2013
Bu kitabın 6. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası
İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

ISBN 978-97S-S10-346-4

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com

GABRIEL GARCÎA MÂRQUEZ

İYİ KALPLİ ERÉNDIRA

ÖYKÜ

1982 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

İspanyolca aslından çeviren

İnci Kut

Gabriel Garda Mârquez'in Can Yayınlarındaki diğer kitapları

Başkan Babamızın Sonbaharı, 1982
Bir Kayıp Denizci, 1982
Kırmızı Pazartesi, 1982
Şer Saati, 1983
Yaprak Fırtınası, 1983
Yüzyıllık Yalnızlık, 1984
Kolera Günlerinde Aşk, 1989
Labirentindeki General, 1990
Albaya Mektup Yok, 1991
Hanım Ana'nın Cenaze Töreni, 1992
On iki Gezici Öykü, 1993
Aşk ve Öbür Cinler, 1994
Bir Kaçırılma Öyküsü, 1996
Şili'de Gizlice, 1996
Anlatmak için Yaşamak, 2005
Benim Hüzünlü Orospularım, 2005
Mavi Köpeğin Gözleri, 2011

GABRIEL GARCİA MÂRQUEZ, 1928'de, Kolombiya'nın Aracataca kentinde doğdu. Kolombiya Ulusal Üniversitesi'nde başladığı hukuk ve gazetecilik öğrenimini yarım bıraktı. Öykü yazmaya 1940'ların sonlarında başladı. Yayımlanan ilk önemli eseri, *Yaprak Fırtınası*'ydı. 1961 'de yayımlanan *Albaya Mektup Yok* adlı kitabını *Hanım Ananın Cenaze Töreni* (1962) ve *Şer Saati* (1962) izledi. Garda Mârquez, en tanınmış romanı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı (1967), Meksika'ya ilk gidişinde yazdı. Öykülerini *İyi Kalpli Erèndira* (1972) adlı kitapta topladıktan sonra birbiri ardına *Mavi Köpeğin Gözleri* (1972), *Başkan Babamızın Sonbaharı* (1975), *Kırmızı Pazartesi* (1981), *Kolera Günlerinde Aşk* (1985), *Labirentindeki General* (1989) kitaplarını yayımladı. Yazarın Türkiye'de de yayımlanan öteki yapıtları arasında *Bir Kayıp Denizci, Aşk* ve *Öbür Cinler, Şili'de Gizlice* ve *On İki Gezici Öykü* sayılabilir. Garda Mârquez, 1982'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görüldü.

İNCİ KUT, lise öğrenimini 1960'ta Ankara Koleji'nde tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Varşova Üniversitesi Ispanyol Filolojisi bölümlerinden mezun oldu. Ispanyol dili ve grameri üzerine sözlükler ve dilbilgisi kitapları yayımladı. 1990 yılından başlayarak Miguel Delibes, Gabriel Garda Mârquez, Isabel Ailende, Mario Vargas Llosa, Josè Mauro de Vasconcelos ve Jose Saramago gibi İspanyol, Portekizli ve Güney Amerikalı yazarların roman ve öykülerini Türkçeye kazandırdı.

İçindekiler

Kocaman Kanatlı İhtiyar Adam	11
Yitirilmiş Zamanların Denizi	21
Dünyanın Boğulmuş En Güzel Adamı	43
Aşkın Ötesinde Sürekli Ölüm	51
Hayalet Geminin Son Yolculuğu	63
Mucizeler Satıcısı İyi Kalpli Şarlatan	71
İyi Kalpli Erendira ile İnsafsız Büyükannesinin İnanılmaz ve Acıklı Öyküsü	83

KOCAMAN KANATLI İHTİYAR ADAM

Yağmurun üçüncü günü evin içinde o kadar çok yengeç öldürmüşlerdi ki, Pelayo evin sular altındaki avlusunu geçip onları denize atmak zorunda kalmıştı, çünkü yeni doğan çocukları geceyi ateşler içinde geçirmişti ve bunun nedeninin o berbat koku olduğunu düşünüyorlardı. Salıdan beri ortalığa bir hüzün çökmüştü. Gökyüzüyle deniz aynı kül rengine bürünmüşler, mart ayında kıvılcımlar saçar gibi ışıl ışıl parlayan plajın kumları kokuşmuş deniz kabuklarıyla dolu bir çamur deryasına dönüşmüştü. Öğle vakti güneş öylesine donuktu ki, Pelayo'nun yengeçleri denize attıktan sonra eve dönerken, avlunun bir ucunda kıpırdanıp inleyen şeyin ne olduğunu görmesi oldukça zor oldu. Bunun, çamurların içine düşüp yüzükoyun kapanmış ihtiyar bir adam olduğunu anlayabilmesi için ona iyice yaklaşması gerekmişti; ihtiyar, olanca çabasına karşın bir türlü yerden kalkamıyordu, çünkü arkasındaki kocaman kanatlar bunu engelliyordu.

Kâbusa benzer bu acayip görüntü karşısında dehşete kapılan Pelayo, hemen koştu, hasta çocuğuna kompres yapmakta olan karısı Elisenda'yı bularak onu avlunun ucuna götürdü. Her ikisi de yerde yatan adama şaşkınlık içinde sessizce bakakalmışlardı. İhtiyarın üstü başı

hırpaniydi. Kel kafasında rengi atmış birkaç tel saçla ağzında bir iki dişten başka bir şey kalmamıştı; sırılsıklam olmuş bu acınacak haliyle, heybetli olması gereken görüntüsünden eser yoktu. Tüylerinin yansı dökülmüş kir içindeki kocaman akbaba kanatları, çamur deryası içinde bir daha açılamayacak gibi çamura saplanmıştı. Pelayo ile Elisenda ona uzun süre büyük bir dikkatle bakakalmışlar, ama az sonra korkularını yenmişler, sonunda da ona tanıdık biri gözüyle bakar olmuşlardı. O zaman onunla konuşmaya cesaret edebildiler, ihtiyar da onlara anlaşılmaz bir lehçeyle, ama güzel bir gemici sesiyle karşılık verdi. Böylelikle, kanatların sakıncasını göz ardı ederek, onun fırtınanın alabora ettiği yabancı bir gemiden hayatta kalmış tek kazazede olduğuna akılları bir güzel yattı. Yine de, onu görmesi için, yaşamla ve ölümle ilgili her şeyi çok iyi bilen bir komşu kadını çağırdılar; komşunun şöyle bir bakıvermesi onları bu yanılgıdan kurtarmaya yetti.

"Bu bir melek, dedi komşu kadın. "Herhalde çocuğu almaya geliyordu, ama zavallı o kadar yaşlı ki yağmur onu yere devirmiş olmalı.

Ertesi gün, Pelayo'nun evinde, etten kemikten yapılmış bir meleğin tutsak olduğunu herkes duymuştu. O günlerde meleklerin cennette olup biten bir fesattan kurtulup kaçabilenler olduğuna inanan bilgiç bir komşunun ileri sürdüğü görüşe aldırmayıp, onu sopa darbeleriyle öldürmeye kimsenin yüreği elvermemişti. Pelayo, elinde bekçi sopasıyla bütün öğleden sonra ona göz kulak olmuş, yatmadan önce de onu sürükleyerek çamurların içinden çıkarıp tavuklarla birlikte tel örgülü kümese kapatmıştı. Gece yarısı yağmur dindiğinde Pelayo ile Elisenda hâlâ yengeç öldürmeye çalışıyorlardı. Aradan çok geçmeden çocuk, ateşi düşmüş ve karnı acıkmış olarak uyanmıştı. Bunun üzerine içten gelen soylu bir cömert-

likle, yanında üç gün yetecek su ve yiyecekle meleği bir sala bindirip açık denizde kaderine terk etmeye karar verdiler. Ancak günün ilk ışıklarıyla birlikte avluya çıktıklarında bütün konu komşuyu, kümesin önünde toplanmış, en ufak bir saygı gösterisinde bulunmadan melekle eğlenir ve sanki doğaüstü bir yaratık değil de bir sirk hayvanıymış gibi, tel örgünün aralıklarından ona yiyecek atarken buldular.

Haberin akıl almazlığı karşısında telaşa kapılan Peder Gonzaga, saat daha yedi olmadan çıkagelmişti. Artık o saatte, gün doğarken gelmiş olanlardan daha aklı başında meraklılar toplanmış, tutsağın geleceğiyle ilgili her türlü tahmin yürütülmüştü bile. İçlerinde en saf olanlar meleğin dünya başkanlığına getirileceğini düşünüyorlardı. Daha sert yaradılışlı olan başkaları, bütün savaşları kazanması için onun beş yıldızlı generalliğe yükseltileceğini tahmin ediyorlardı. Bazı hayalperestler ise, evrenin yönetimini üstlenecek bir kanatlı bilginler soyunu yeryüzünde yetiştirmek üzere onun bir aygır gibi bakılıp beslenmesini umuyorlardı. Peder Gonzaga, rahip olmadan önce güçlü kuvvetli bir oduncuydu. Tel örgünün arasından bakarak bir an için akimdan bir sürü soru ve yanıt geçirdikten sonra bununla yetinmeyip, şaşkın tavukların arasında kocaman kart bir tavuğa benzeyen bu acınacak durumdaki adamı yakından inceleyebilmek için kümesin kapısını açmalarını istedi. İhtiyar, kümesin bir köşesinde, sabah erkenden gelenlerin kendisine atmış oldukları meyve kabuklarıyla kahvaltı artıklarının arasına uzanmış, iki yana açtığı kanatlarını güneşte kurutmaya çalışıyordu. Daha önce çevresindekilerin saygısızlıklarına aldırış etmezken, Peder Gonzaga kümese girip de ona Latince olarak günaydın deyince, feri kaçmış gözlerini şöyle bir kaldırıp kendi dilinde bir şeyler mırıldandı. Rahip, ihtiyarın ne Tanrı'nın dilinden anladığını ne de

Tanrı'nın elçisini selamlamayı bildiğini fark edince, ilk kez onun bir sahkekâr olabileceğinden kuşkulanmıştı. Sonra, yakından bakınca onun fazlasıyla insana benzediği sonucuna vardı: Fırtına yüzünden kanatlarının altına takılıp kalmış asalak yosunlar ve kara rüzgârlarının berbat ettiği büyük tüyleriyle dayanılmaz derecede pis kokuyordu; bu sefil görünümünün de meleklerdeki yücelikle hiçbir ilgisi yoktu. Bunun üzerine kümesten çıkarak kısa bir vaaz verip meraklıları saflık etmenin tehlikelerine karşı uyardı. Şeytanın, gafilleri şaşırtmak için karnaval hilelerine başvurmak gibi kötü bir alışkanlığı olduğunu anımsattı onlara. Kanatlar, bir atmacayla bir uçak arasındaki farkı belirlemekte ayırıcı öğe olamıyorsa, melekleri ayırt etmekte büsbütün rolü olamaz, diye fikir yürüttü. Yine de kendi piskoposuna bir mektup yazacağına söz verdi, böylece son kararın en yüksek mercilerden gelebilmesi için piskopos kendi başpiskoposuna, o da Papa hazretlerine yazacaktı.

Ancak onun bu sakınganlığına kimse aldırış etmedi. Tutsak melek haberi öylesine çabuk yayılmıştı ki birkaç saat içinde avluda bir pazaryeri kargaşası yaşanmaya başlamış, artık evi yıkma raddelerine gelmiş olan kalabalığı korkutup dağıtmak için süngülü askerleri çağırmak gerekmişti. İşte o zaman, panayır yerinin çöpünü süpürmekten beli bükülen Elisenda'nın akima, avlunun girişini kapatıp meleği görmeye gelenlerden beş sent giriş parası almak gibi güzel bir fikir geldi.

Ta Martinique'ten bile meraklılar gelmeye başlamıştı. Uçuş numaraları yapan akrobatıyla birlikte gezici bir kumpanya da gelmiş, ancak kalabalığın üzerinden defalarca gelip geçen akrobata hiç kimse aldırış etmemişti, çünkü onunkiler melek kanatları değil, üzerleri yıldızlı yarasa kanatlarıydı. Karayip'in en bahtsız hastaları çare aramaya geliyorlardı: çocukluğundan beri kalbi-

nin atışlarını saymakta olup artık sayıların yetmez olduğu zavallı bir kadın, yıldızların gürültüsünden rahatsız olduğu için uyuyamayan bir Jamaikalı, uyanıkken yaptığı şeyleri uyurken bozmak için geceleri kalkan bir uyurgezer ve daha az vahim durumda olan pek çok başkaları... Yeri göğü titreten bütün bu talihsizlikler karmaşası içinde Pelayo ile Elisenda yorgunluktan mutluydular, çünkü aradan daha bir hafta bile geçmeden yatak odaları paralarla tıka basa dolmuştu, yine de içeriye girmek için sıra bekleyen hacıların oluşturduğu kuyruk, ufkun öteki ucuna kadar uzanıyordu.

Kendi yarattığı olaya katılmayan tek kişi meleğin kendisiydi. Kümesin teline taktıkları yağ kandilleriyle dilek mumlarının cehennemi sıcağından bunalmış bir halde, geçici yuvasına alışmaya çalışarak vakit geçiriyordu. Başlangıçta ona, bilgiç komşu kadının aklına göre meleklerin özel gıdası olan kâfuru kristalleri yedirmeye çalışmışlar, ama o bunlara istekli görünmemişti, tıpkı tövbekârların getirdikleri adak yemeklerini tadına bile bakmadan geri çevirdiği gibi; sonunda ağzına patlıcan püresinden başka şey koymamasının nedenini melek olmasına mı, yoksa yaşlılığına mı yormak gerektiği hiçbir zaman anlaşılamadı. Doğaüstü denilebilecek tek erdemi, gösterdiği sabırdı sanki. Özellikle de ilk zamanlarda, kanatlarında çabucak üreyen parazitlerin peşindeki tavuklar onu gagaladıklarında, sakatlar kusurlu organlarına sürmek için onun kanatlarından tüy kopardıklarında, en sofuların onun vücudunu bütünüyle görebilmek için ayağa kalksın diye ona taş attıklarında bile. Sadece bir kez onu etkilemeyi başarabilmişlerdi: Saatlerce hareketsiz durup da onu öldü sandıklarından, genç boğaları damgalamakta kullandıkları demirle kalçasını dağladıklarında olmuştu bu. O zaman irkilerek uyanmış, gözlerinde yaşlarla anlaşılmaz bir dilde sövüp sayarak, kümes-

teki tavuk pislikleriyle tozu toprağı ayağa kaldıracak birkaç kanat çırpmasıyla görülmedik bir panik havası yaratmıştı. Birçoklarının, onun bu tepkisinin öfkeden değil acıdan geldiğine inanmalarına karşın, bu olaydan sonra onu bir daha rahatsız etmemeye özen göstermişlerdi, çünkü ondaki bu tepkisizliğin, köşesine çekilmiş bir kahramanınki değil, uyku halindeki bir belalının hareketsizliği olduğunu oradakilerin çoğu anlamışlardı.

Peder Gonzaga, tutsağın doğası hakkında kesin bir yargı gelene kadar, halkın bu ciddiyetsizliğine kendi içinden gelen formüllerle karşı durmuştu. Ancak Roma'dan gelecek haber, ivedilik kavramını yitirmiş gibiydi. Tüm zamanları, acaba hükümlünün göbeği var mı yok mu, acaba konuştuğu lehçenin Aramcayla bir ilgisi var mı, acaba bir topluiğnenin ucuna rahat rahat sığabilir mi ya da acaba kanatlı bir Norveçli mi, değil mi diye öğrenmeye çalışmakla geçiriyordu. Allah yardım edip de rahibin sıkıntılarına son verecek bir olay olmasaydı, bu mektuplar daha yüzyıllar boyu gidip gelebilirdi.

Olan şuydu: O günlerde Karayip'te dolaşan pek çok gezici kumpanyanın eğlenceleri arasında, ana babasının sözünü dinlemediği için örümceğe dönüşmüş bir kadının acıklı gösterisi de köye getirildi. Onu görmek için ödenecek giriş ücreti, meleğinkinden daha az olmakla kalmıyor, üstelik kadının bu akıl almaz durumuyla ilgili her türlü soru sorulmasına ve hiç kimsenin bu korkunç olayın gerçekliğinden kuşkuya kapılmayacağı biçimde onu evire çevire gözden geçirmesine de izin veriliyordu. Bu, başı kederli bir genç kız başı, gövdesi koç büyüklüğünde bir tarantula olan korkunç bir yaratıktı. Ama asıl yürekler acısı olan yanı bu acayip görünümü değil, başına gelen talihsizliğin ayrıntılarını anlatırken gösterdiği içtenlikti: Neredeyse çocuk denecek yaştayken bir dansa gitmek üzere ana baba evinden kaçmıştı, izinsiz olarak

bütün gece dans ettikten sonra ormanın içinden geçip eve dönerken, korkunç bir gürültüyle gökyüzü ortadan ikiye ayrılmış, buradaki yarıktan çıkan kükürtlü bir şimşek onu örümceğe dönüştürmüştü. Yiyebildiği tek şey, hayırsever kimselerin ağzına verebilecekleri yuvarlak köfteciklerdi. Bunca insancıl bir gerçeği ve böylesine korkunç bir ibreti gözler önüne seren böylesi bir gösteri, çevresindeki ölümlülere bakmaya bile katlanamayan kibirli bir meleğinkiyle kıyas kabul etmeyecek biçimde ortalığı kırıp geçirmişti. Dahası, meleğe atfedilen üç beş mucize de, belirli bir akli dengesizliği ortaya koyuyordu; örneğin görme yeteneğine kavuşmayan, ancak üç tane yeni dişi çıkan kör adam, yeniden yürüyemeyen, ama piyango ikramiyesini kazanmak üzere olan kötürüm ya da yaralarında ayçiçekleri açan cüzamlı gibi. Daha çok bir eğlenceliğe benzeyen bu tür avutucu mucizeler, meleğin ününü zaten gölgelemişken, örümcek kadın sonunda onu saf dışı bırakmıştı. Böylece Peder Gonzaga çektiği uykusuzluktan kurtulmuş, Pelayo'nun avlusu da yeniden, üst üste üç gün yağmur yağıp yengeçlerin yatak odalarında dolaştıkları zamanlardaki gibi bomboş kalmıştı.

Ev sahiplerinin sızlanmalarına gerek yoktu. Kazandıkları parayla bahçe içinde, balkonlu, iki katlı büyük bir ev yaptırdılar; eşikleri kışın yengeçlerin giremeyecekleri kadar yüksekti, pencerelerine de meleklerin girmemesi için demir parmaklıklar takılmıştı. Pelayo ayrıca köyün çok yakınında bir tavşan çiftliği kurmuş, zahmetli bekçilik işini tümden bırakmıştı; Elisenda ise kendine, o zamanlar pazar günleri en hali vakti yerinde hanımların kullandıkları türden yüksek topuklu saten ayakkabılarla yanardöner ipekten bir sürü giysi satın aldı. Özen gösterilmeyen tek yer kümes olmuştu. Orayı arada bir ilaçlı sularla yıkayıp içerideki birikintiyi yakarak yok ettilerse,

bunu meleğe saygılarından değil, her tarafta bir hayalet gibi dolaşıp yeni evin havasını bozan o berbat kokuyu yok etmek için yapmışlardı. Başlangıçta, çocuk daha yürümeyi öğrenirken kümese fazla yaklaşmamasına dikkat ediyorlardı. Sonraları giderek bu korkularını unutup pis kokuya alışmışlar, çocuk da sütdişlerinin değişmesine bile fırsat kalmadan, çürümüş tel örgüleri parça parça dökülen kümesin içine girip oynar olmuştu. Melek, ona karşı öteki ölümlülere olduğundan daha az sevimsiz değildi ama onun en akla gelmedik yaramazlıklarına uyuşuk bir köpek uysallığıyla katlanıyordu. Her ikisi de aynı zamanda suçiçeği çıkarmışlardı. Çocuğa bakan doktor, meleği de muayene edip göğsünü dinlemekten kendini alamamış, kalbinde öyle çırpınmalar, böbreklerinde öyle gürültüler duymuştu ki, yaşıyor olması mümkün olamaz gibi gelmişti ona. Ancak onu asıl şaşırtan şey, kanatlarındaki mantıksallık olmuştu. İnsan yapısına çok uygun düşen bu iki organ öylesine doğal görünüyorlardı ki, öteki insanlarda da bulunmamasına bir türlü akıl erdirememişti.

Çocuk okula başladığında, güneş ve yağmur, kümesi yerle bir edeli hayli zaman olmuştu. Melek, tıpkı ölmek üzere olan kimsesiz bir hasta gibi oradan oraya sürüklenip duruyordu. Onu süpürge darbeleriyle yatak odasının birinden kovuyorlar, aradan bir dakika geçmeden mutfakta buluyorlardı. Aynı anda o kadar çok yerde birden bulunuyormuş gibiydi ki, sonunda bölünerek çoğaldığını, evin her yanında kendi kendini yinelediğini düşünmeye başlamışlardı. Öfkeden deliye dönen Elisenda, zıvanadan çıkıp, meleklerle dolu bir cehennemde yaşamanın bir talihsizlik olduğunu söyleyerek avaz avaz bağırıyordu. Pek az bir şeyler yiyebilen meleğin feri kaçmış gözleri öylesine bozulmuştu ki, evin payandalarına durmadan ayağı takılıyordu, kanatlarında da son tüylerin

yolunmuş saplarından başka bir şey kalmamıştı. Pelayo, meleğin üzerine bir battaniye atıp sundurmanın altında uyumasına izin verme hayırseverliğini göstermiş ve ancak o zaman onun, ihtiyar Norveçli şaşırtmacalarına benzer anlaşılmaz sayıklamalarla bütün geceyi ateşler içinde yanarak geçirdiğini fark etmişlerdi. Telaşa kapıldıkları pek ender günlerden biri olmuştu bu, çünkü ölmek üzere olduğunu düşünüyorlardı ve bilgiç komşu kadın bile ölü meleklerin ne yapıldığını söyleyebilmiş değildi.

Yine de hayatının bu en kötü kışını atlatmakla kalmamış, güneşin ortalığı ısıtmaya başladığı ilk günlerde eskisinden daha iyi görünür olmuştu. Avlunun, hiç kimsenin kendisini görmediği en uzak köşesinde günlerce hareketsiz yatmış, aralık ayının başlarında ise kanatlarında koca koca sert tüyler çıkmaya başlamıştı, ama bunlar, daha çok, düşkünlüğün yeni bir oyununa benzeyen kocaman kart kuş tüyleriydi. Ancak o kendisi bu değişikliklerin nedenini biliyor olmalıydı, çünkü onları hiç kimsenin fark etmemesi ve bazı bazı yıldızların altında söylediği denizci şarkılarını hiç kimsenin duymaması için büyük bir özen gösteriyordu. Bir sabah Elisenda, öğle yemeği için halka halka soğan doğrarken, sanki açık denizden eser gibi bir rüzgâr doldu mutfağın içine. Bunun üzerine gidip pencereden baktı ve meleği ilk uçma denemelerinde yakaladı. Bu çabaları öylesine acemiceydi ki, bahçede ekili sebzeler arasında tırnaklarıyla yol açmış, güneşin ışıkları altında kayıp havada tutunacak yer bulamayan beceriksiz kanat çırpmalarıyla sundurmayı yerle bir etmesine ramak kalmıştı. Ama yine de havalanmayı başarmıştı. Elisenda onun kart bir akbaba gibi zorlukla kanat çırpıp havada durmaya çabalayarak köyün en son sıra evlerinin üzerinden uçarak geçtiğini görünce, hem kendi hem de onun hesabına rahat bir nefes aldı.

Soğan doğramayı bitirinceye kadar onu izledi, artık onu görmesi mümkün olamayıncaya kadar da gördü onu, çünkü o zaman artık onun yaşamında bir dert olmaktan çıkmış, denizin ufkunda hayalî bir nokta olmuştu.

1968

YİTİRİLMİŞ ZAMANLARIN DENİZİ

Ocak ayı sonlarına doğru deniz hırçınlaşmaya yüz tutar, köyün üstüne yoğun biçimde çöp boşaltmaya başlar, birkaç hafta içinde de onun bu dayanılmaz keyifsizliği her şeye bulaşmış olurdu. O andan sonra dünya çekilmez olurdu; hiç değilse bir dahaki aralık ayına kadar ve saat sekizden sonra ortalıkta kimsecikler kalmazdı. Ama Bay Herbert'in geldiği yıl denizde hiçbir değişiklik olmadı; şubat ayında bile. Tersine, gün geçtikçe daha sütliman, daha ışıltılı bir hal alıyordu deniz, mart ayının ilk gecelerinde de ortalığa bir gül kokusu yayıldı.

Kokuyu Tobias da almıştı. Yengeçler onu çok tatlı buluyor olmalıydılar ki, gecenin büyük bir bölümünü onları yataktan kovmakla geçiriyordu, ta ki esinti çıkıp da uyku tutuncaya kadar. Uykusuz geçirdiği uzun geceler boyunca her türlü hava değişikliğini öğrenmişti. Bu yüzden de burnuna bir gül kokusu geldiğinde, bunun denizin kokusu olduğunu anlaması için kapıyı açıp bakması gerekmemişti.

Geç vakit yataktan kalktı. Clotilde avluda ateşi yakmakla uğraşıyordu. Serin bir esinti vardı, bütün yıldızlar yerli yerindeydi ama denizdeki ışıklar yüzünden ufka kadar yayılmış yıldızları saymak zordu. Tobias, kahvesi-

ni içtikten sonra, gecenin tadının damağında kaldığını hissetti.

"Dün gece," diye anımsadı, "çok tuhaf bir şey oldu."

Tabii Clotilde olan bitenden habersizdi. Uykusu öylesine ağırdı ki gördüğü düşleri bile anımsamazdı.

"Bu bir gül kokuşuydu," dedi Tobias. "Eminim denizden geliyordu."

"Güllerin nasıl koktuğunu hiç bilmem," dedi Clotilde.

Belki de doğruydu. Kasabanın, yer yer güherçileli, kaskatı, çorak bir toprağı vardı, binde bir, birisi başka yerlerden bir buket çiçek getirir, ölüleri attıkları yerden denize fırlatırdı.

"Guacamayal'de boğulan adamda da aynı koku vardı," dedi Tobias.

"İyi ya," diye gülümsedi Clotilde. "Eğer güzel bir koku idiyse, denizden gelmediğinden emin olabilirsin."

Gerçekten de zalim bir denizdi bu. Belirli zamanlarda balıkçılar ağlara takılmış çöplerden başka bir şey çekemezlerken, deniz çekildiğinde köyün sokakları ölü balıklarla dolardı. Dinamit ise eski batık gemilerin kalıntılarını su yüzüne çıkarmaktan başka bir işe yaramazdı.

Clotilde gibi köyde kalmış olan az sayıdaki kadınlar, içlerinde büyük bir hınç besliyorlardı. Tıpkı onun gibi, ihtiyar Jacob'un karısı da o sabah alışılagelenden daha erken kalkmış, ortalığı topladıktan sonra yüzünde aksi bir ifadeyle kahvaltıya oturmuştu.

"Son dileğim, beni diri diri gömmeleri," dedi kocasına.

Sanki ölüm döşeğindeymiş gibi söylemişti bunu, oysa mart güneşinin, bütün gücüyle kocaman pencerelerinden girip evin her yanına yayıldığı yemek odasında, masanın bir ucunda oturmaktaydı. Karşısında da, hafif açlığını gidermeye çalışan ihtiyar Jacob vardı; karısını

öyle çok ve o kadar uzun zamandan beri seviyordu ki, karısından kaynaklanmayan hiçbir dert onu artık etkilemiyordu.

"Saygın kişilere yaptıkları gibi beni de toprağın altına koyacaklarından emin olarak ölmek istiyorum, diye devam etti karısı. "Ve bunu bilmenin tek yolu da, beni diri diri gömmelerini rica etmek üzere başka bir yere gitmek."

İhtiyar Jacob sakince, "Hiç kimseden bir şey rica etmene gerek yok," dedi. "Seni ben kendim götürürüm."

"Öyleyse gidelim, dedi karısı, "çünkü çok yakında öleceğim."

İhtiyar Jacob onu uzun uzun inceledi. Sadece gözleri hâlâ gençti. Eklem yerlerinde kemikleri boğum boğumdu, basılmış toprak gibi kupkuruydu, zaten oldum olası böyleydi.

"Her zamankinden daha iyisin," dedi karısına.

"Dün gece," diye içini çekti. "Burnuma bir gül kokusu geldi."

"Kaygılanma," diye onu yatıştırmaya çalıştı ihtiyar Jacob. "Bu da, biz yoksulların başına gelen şeylerden biri."

"Hiç de değil," dedi karısı. "Bu denizden uzakta bir yerde ölebilmek için, ne zaman öleceğimi gerektiği kadar önceden bileyim diye dua etmişimdir hep. Bir gül kokusu, hem de bu köyde, bana Tanrı'nın uyarısından başka bir şey olamaz."

İhtiyar Jacob'un aklına, işlerini yoluna koyabilmek için ondan biraz daha vakit istemekten başka bir şey gelmedi. İnsanların gerektiği zaman değil, istedikleri zaman öldüklerine dair bir şeyler duymuştu ve karısının bu önsezisi onu ciddi olarak kaygılandırıyordu. O kadar ki, vakit geldiğinde onu diri diri gömmeye cesareti olup olmayacağını bile merak etti.

Saat dokuz olunca, eskiden dükkân olarak işlettiği lokali açtı. Kapının önüne iki iskemleyle küçük masayı çıkarıp üstüne dama tahtasını koydu ve bütün sabah karşısına çıkan tek tük hasımla dama oynadı. Oturduğu yerden yıkıntı halindeki köyü, güneşten yer yer dökülmüş eski boyaların izlerini taşıyan harap evleri ve sokağın sonunda denizin bir parçasını görebiliyordu.

Öğle yemeğinden önce, her zamanki gibi Don Mâximo Gömez'le oynadı. İhtiyar Jacob, iki iç savaştan kılına zarar gelmeden kurtulup sadece üçüncüsünde bir gözünü kaybetmiş bir adamdan daha insancıl bir rakip düşünemiyordu. Bile bile bir el yenildikten sonra yeni bir oyun için alıkoydu onu. Sonra da, "Baksanıza, Don Mâximo," diye sordu ona. "Siz karınızı diri diri gömebilir miydiniz?"

"Elbette," dedi Don Mâximo Gömez. "İnanın bana elim bile titremezdi."

İhtiyar Jacob şaşkınlıkla susup kaldı. Daha sonra, en iyi taşlarını yemesine göz yumarak, içini çekti:

"Görünüşe bakılırsa, Petra ölecekmiş de."

Don Mâximo Gömez hiç oralı olmadı. "Öyleyse," dedi. "Onu diri diri gömmenize gerek kalmayacak." Onun iki taşını daha yiyip kendi taşını karşı tarafa geçirdi. Sonra rakibinin gözlerinin hüzünlü bir yaşla nemlendiğini gördü.

"Neyiniz var?"

"Dün gece," diye açıkladı ihtiyar Jacob, "bir gül kokusu duymuş.

"O halde kasabanın yansı ölecek demektir," dedi Don Mâximo Gömez. "Bu sabah bundan başka şey konuşulmuyor."

İhtiyar Jacob'un onun kalbini kırmadan bir oyun daha kaybedebilmek için büyük bir çaba harcaması gerekmişti. Sonra masayla iskemleleri kaldırdı, dükkânı ka-

pattı, gidip kokuyu duymuş olabilecek birilerini aramaya koyuldu. Sonunda sadece Tobias'ın bundan emin olduğunu anlamıştı. Bunun üzerine ondan, sanki yolu düşmüş de oradan geçiriyormuş gibi, evine uğrayarak her şeyi karısına anlatmasını rica etti.

Tobias onun dediği gibi yaptı. Saat dörtte, ziyaret için giyinip kuşanmış olarak, karısının bütün öğlen sonrasını Jacob'un dul kıyafetini ayarlamakla geçirdiği galeriye çıkageldi.

İçeriye öylesine sessizce girmişti ki, kadın irkilerek, "Hay Allah, ne diyeyim!" diye bağırdı. "Başmelek Cebrail geldi sandım.

"İşe bakın ki o değil, benim," dedi Tobias. "Ve size bir şey anlatmaya geldim."

Kadın gözlüğünü takıp yeniden işine koyuldu.

"Ne olduğunu biliyorum," dedi.

"Bilemezsiniz," dedi Tobias.

"Dün gece bir gül kokusu duydun."

"Nereden bildiniz?" diye sordu Tobias, üzgün bir ifadeyle.

"Benim yaşıma gelince," dedi kadın. "İnsanın düşünecek o kadar çok vakti oluyor ki, sonunda kâhin olup çıkıyor."

Kulağını dükkânın arkasındaki bölme duvara dayamış olan ihtiyar Jacob, utangaç bir tavırla doğruldu.

"Buna ne dersin, hanım!" diye bağırdı tahta bölmenin ardından. Sonra tahta perdenin arkasından çıkıp galeriye girdi. "Demek ki senin sandığın gibi değilmiş."

"Bu, çocuğun uydurmaları, dedi karısı, başını kaldırmadan. "O, koku falan almış değil."

"Saat on bir sıralarındaydı," dedi Tobias. "Ben de yengeçleri kovmaya uğraşıyordum.

Kadın bir yakayı onarmayı bitirmişti.

"Yalan," diye diretti. "Herkes bilir senin ne palavracı

olduğunu." İpliği dişleriyle koparıp gözlüğünün üstünden Tobias'a baktı. "Anlayamadığım şey, saçına vazelin sürüp ayakkabılarını cilalama zahmetine girmiş olman, sırf buraya kadar gelip bana saygısızlık etmek için."

O günden sonra Tobias denizi gözlemeye başladı. Hamağını avlunun galerisine kuruyor, insanlar uyurken dünyada neler olup bittiğine şaşarak bütün geceyi beklemekle geçiriyordu. Arka arkaya kaç gece, evin payandalarına tırmanmaya çalışan yengeçlerin umutsuzca tırmalamalarına kulak verdi, ta ki aradan geceler geçip de yengeçler ısrardan yorulana kadar. Clotilde'nin uyuma tarzını da öğrenmişti. Düdük sesi gibi horlamalarının ısı arttıkça nasıl giderek tizleştiğini, sonunda temmuz sıcağının rehaveti içinde tek bir mahmur notaya dönüştüğünü keşfetti.

Başlangıçta Tobias, denizi, onu iyi tanıyanların yaptıkları gibi, gözünü ufukta tek bir noktaya dikerek gözlüyordu. Onun renk değiştirdiğini gördü. Durgunlaşıp köpüklü ve kirli bir hal aldığına, büyük yağmurlar fırtınalı hazımsızlığını altüst ettikçe, içindeki süprüntüleri dışarı püskürtüşüne tanık oldu. Yavaş yavaş onu daha iyi tanıyanların yaptıkları gibi gözlemeyi de öğrendi, ona hiç bakmadan, ama onu düşlerinde bile unutamadan.

İhtiyar Jacob'un karısı ağustosta öldü. Onu sabahleyin yatağında ölü olarak bulunca herkese yaptıkları gibi çiçeksiz olarak denize atmaları gerekmişti. Tobias hâlâ bekliyordu. O kadar çok beklemişti ki artık bu onun varlığının bir parçası olmuştu. Bir gece, hamağında uyuklarken, havada bir şeyin değiştiğini fark etti. Tıpkı Japon gemisinin, çürümüş soğan yükünü limanın ağzına boşalttığı zamanki gibi aralıklarla gelen ani bir esintiydi bu. Sonra koku sabitleşti ve şafak sökene kadar da bir daha yerinden kımıldamadı. Tobias ancak onu göstermek için ellerine alabileceği izlenimine kapıldığı zaman fırladı

hamağından, koşup Clotilde'nin odasına girdi. Onu defalarca sarstı.

"Al işte, dedi ona.

Clotilde'nin, yattığı yerde doğrulabilmek için kokuyu tıpkı bir örümcek ağı gibi kenara itmesi gerekmişti. Sonra yeniden sıcacık çarşafların arasına attı kendini.

"Lanet olsun," dedi.

Tobias bir sıçrayışta kapıya varıp sokağın ortasına fırladı, haykırmaya başladı. Bütün gücüyle haykırdı, derin bir soluk alıp yeniden bağırdı, sonra bir sessizlik oldu, daha da derin bir soluk aldı, koku hâlâ denizdeydi. Ama hiç kimse ona yanıt vermedi. Bunun üzerine evden eve dolaşıp kapıları yumrukladı, hiç kimsenin oturmadığı evlere bile gitti, ta ki yaygarası köpeklerinkine karışıp herkes uyanana kadar.

Pek çoklan kokuyu duymadılar. Ama bazıları, özellikle de yaşlılar, kokunun zevkine varabilmek için deniz kenarına indiler. Geçmişteki kokuların hiçbirine yer bırakmayacak kadar yoğun bir kokuydu bu. Bazı kimseler bu kadar çok koku almaktan bitkin düşüp evlerine döndüler. Ama çoğunluk bu düşü sonuna kadar görmek için deniz kenarında kaldı. Gün ışırken koku öylesine katışıksız bir hal almıştı ki insan soluk almaya kıyamıyordu.

Tobias neredeyse bütün gün uyudu. Clotilde de öğle uykusunda ona katıldı ve bütün öğleden sonrayı avlunun kapısını kapamadan yatakta oynaşmakla geçirdiler. Önce solucanlar gibi yaptılar, sonra tavşanlar, en sonunda da kaplumbağalar gibi, ta ki ortalığa bir hüzün çöküp hava yeniden kararana kadar. Havada hâlâ gül kokusunun kalıntıları vardı. Ara sıra dalga dalga bir müzik sesi odaya kadar geliyordu.

"Catarinolardan geliyor," dedi Clotilde. "Biri gelmiş olmalı."

Üç erkekle bir kadın gelmişlerdi. Catarino daha sonra başkalarının da gelebileceklerini düşünerek gramofonu kurmayı denemişti. Ama beceremeyince, elinden her türlü iş gelen Pancho Aparecido'dan rica etti, çünkü onun hiçbir zaman yapacak işi olmazdı, üstelik bir araç gereç kutusuyla becerikli elleri vardı.

Catarino'nun lokali, biraz sapa bir yerde denize bakan ahşap bir evdi. İskemleler ve sehpalarla döşeli büyük bir salonu, arka tarafta da birçok odası vardı. Üç erkekle bir kadın, Pancho Aparecido'nun işini seyrederlerken, barda oturmuş sessizce içki içiyorlar ve sırayla esniyorlardı.

Birkaç denemeden sonra gramofon gayet güzel işledi. Uzaktan, ama net bir şekilde müziği duyanlar konuşmalarını yarıda kestiler. Birbirlerine baktılar ve bir an ne diyeceklerini bilemediler, çünkü en son müzik dinlediklerinden beri ne kadar yaşlandıklarının ancak o zaman farkına varmışlardı.

Tobias saat dokuzdan sonra herkesi ayakta buldu. Kapılarının önüne oturmuşlar, güneş tutulmasını seyrederkenki aynı çocukça kadercilikle Catarino'nun eski plaklarını dinliyorlardı. Her bir plak, ölmüş olan birini, uzun bir hastalıktan sonra yiyeceklerin tadını ya da yıllar önce ertesi günü yapmaları gerekip de unutkanlıkla hiçbir zaman yapmamış oldukları bir şeyi anımsatıyordu onlara.

Müzik saat on bire doğru sona erdi. Birçokları yağmur yağacağını düşünerek gidip yattılar, çünkü denizin üstünde kapkara bir bulut vardı. Ama bulut alçaldı, bir an denizin üstünde durdu, sonra suya battı. Yukarıda sadece yıldızlar kalmıştı. Az sonra köyden esen meltem denizin ortasına kadar gitti ve dönüşte beraberinde bir gül kokusu getirdi.

"Size demedim mi, Jacob!" diye heyecanla bağırdı

Don Mâximo Gömez. "İşte yine o koku. Eminim artık onu her gece duyacağız."

"Allah korusun," dedi ihtiyar Jacob. "Bu koku bana hayatta çok geç gelen tek şey."

Boş dükkânın içinde plaklara dikkat etmeden dama oynamışlardı. Anıları öylesine eskiydi ki, onları tazeleyecek kadar eski plak yoktu.

"Ben kendi hesabıma bütün bunların hiçbirine inanmıyorum," dedi Don Mâximo Gömez. "İnsanın, çiçeklerini dikecek küçücük bir avlusu olmasını dileyen onca kadınla birlikte bu kadar yıldan beri topraktan başka yiyecek şey bulamadıktan sonra, böyle kokular duymaya, hatta bunların gerçekliğine inanmaya başlamasında bir gariplik yok."

"Ama bunu kendi burunlarımızla duyuyoruz," dedi ihtiyar Jacob.

"Bunun önemi yok," dedi Don Mâximo Gömez. "Savaş sırasında, ihtilal artık başarısızlığa uğradığından, bir generalimiz olmasını o kadar istemiştik ki, karşımızda etiyle kemiğiyle Marlborough dükünün belirdiğini gördük. Ben onu kendi gözlerimle gördüm, Jacob."

Saat on ikiyi geçmişti. İhtiyar Jacob yalnız kaldığında dükkânı kapatıp ışığı yatak odasına götürdü. Fosforlu denizin üzerine kesilip açılmış gibi duran pencereden baktığında ölüleri denize attıkları kayalığı görüyordu.

"Petra," diye seslendi yavaşça.

Petra onu duyamazdı, çünkü tam o sırada Bengal Körfezi'nde ışıl ışıl bir öğle vakti neredeyse suyun üzerinde gider gibi yüzmekteydi. Kafasını kaldırmış, ışıklı bir vitrine bakar gibi, suyun ötesinde giden kocaman bir transatlantiğe bakıyordu. Ama o anda dünyanın öbür ucunda yeniden Catarino'nun gramofonunu dinlemeye başlayan kocasını göremiyordu.

"Şu hale bak," dedi ihtiyar Jacob. "Daha altı ay önce-

sine kadar seni deli sanıyorlardı, şimdi ise senin ölümüne neden olan kokuyla kendileri bayram ediyorlar."

Işığı söndürüp yatağa girdi. İhtiyarlara özgü garip hıçkırıklarla sessizce ağladı, ama az sonra uyuyakalmıştı.

"Elimden gelse bu köyden çekip giderdim," diye hıçkırdı uykusunun arasında. "Hiç değilse birikmiş yirmi pesom olsa cehennemin dibine bile giderdim."

O geceden sonra ve birkaç hafta boyunca denizdeki koku devam etti. Evlerin tahtalarına, yiyeceklere, içme suyuna sinmiş, duyulmadığı hiçbir yer kalmamıştı artık. Birçokları onu kendi büyük apteslerinin buğusunda bile duyarak şaşkına dönmüşlerdi. Catarino'nun lokaline gelen adamlarla kadın bir cuma günü kalkıp gitmişler, cumartesi günü de gürültülü bir kalabalıkla birlikte geri dönmüşlerdi. Pazar günü daha başkaları da geldi. Yiyecek bir şeylerle yatacak yer arayan insanlar her tarafta karınca gibi kaynıyordu, artık yollarda adım atacak yer kalmamıştı.

Sonra daha başkaları da geldi. Köyde hayat kalmadığında çekip gitmiş olan kadınlar, Catarino'nun lokaline geri dönmüşlerdi. Daha şişman, daha çok boyalıydılar, hiç kimseye hiçbir şey anımsatmayan en son moda plaklardan getirmişlerdi. Köyün eski sakinlerinden de gelenler olmuştu. Başka yerlerde para içinde yüzmeye gitmişlerdi, şimdi dönüp gelmişler, servetlerinden söz ediyorlardı, ama sırtlarında giderken giydikleri giysiler vardı. Müzik ve tombala oyunu, piyangolar, falcılar, atıcılar, boyunlarına yılan dolanmış, sonsuz yaşam iksiri satan adamlar da gelmişlerdi. Haftalar boyunca gelmeye devam ettiler; ilk yağmurlar yağıp deniz bulanıklaştıktan ve koku kaybolduktan sonra bile geldiler.

Son gelenler arasında bir de rahip vardı. Bir kâse sütlü kahvenin içine batırdığı ekmeğini yiyerek her tarafta dolaşıyordu; kendinden önce gelmiş olan her şeyi

yavaş yavaş yasaklamaya başlamıştı: piyango oyunlarını, yeni moda müziği ve dansı, son zamanlarda çıkan deniz kıyısında uyuma âdetini bile. Bir gün öğleden sonra, Melchor'un evinde, denizin kokusu üzerine bir vaaz verdi.

"Tanrı'ya şükredin, evlatlarım, dedi. "Çünkü bu, Tanrı'nın kokusu."

Oradan biri onun sözünü kesti:

"Öyle olduğunu nasıl bilebilirsiniz, peder, onu daha duymadınız ki."

"Kutsal kitaplarda, dedi rahip, "bu koku hakkında yazılanlar açıktır. Bizler bu köyde Tanrı'nın sevgili kullarıyız."

Bu bayram havası içinde Tobías oradan oraya uyurgezer gibi dolaşıyordu. Parayı tanısın diye Clotilde'yi alıp sokağa çıkardı. Çok büyük paralarla rulet oynadıklarını hayal edip, sonra da hesap yaparak kazanmış olabilecekleri parayla kendilerini son derece zengin hissettiler. Ama bir gece, sadece onlar değil, köyü istila etmiş olan bütün kalabalık, hayallerine sığabilecekten çok daha fazla parayı bir arada gördüler.

Bay Herbert'in geldiği geceydi bu. Çok geçmeden çıkagelip sokağın ortasına bir masa koymuş, masanın üstüne de içi ağzına kadar banknotlarla dolu iki koca sandık oturtmuştu. O kadar çok para vardı ki başlangıçta hiç kimse farkına varamadı, çünkü bunun gerçek olabileceğine inanamıyorlardı. Ama Bay Herbert bir çıngırak çalmaya başlayınca herkes gördüğüne inanıp onu dinlemek üzere yaklaştı.

"Ben dünyanın en zengin adamıyım," diyordu. "O kadar çok param var ki artık onu nereye koyacağımı bilemiyorum. Ve ayrıca çok büyük olduğu için göğsüme sığmayan bir yüreğim olduğundan, dünyayı dolaşıp insanların sorunlarına çözüm getirmeye karar verdim."

İriyarı, sarışın bir adamdı. Yüksek sesle hiç durakla-

madan konuşuyor, bir yandan da her zaman sudan yeni çıkmışa benzeyen ılık ve yumuşacık ellerini sallıyordu. Bir çeyrek saat boyunca konuştu, sonra dinlendi. Daha sonra çıngırağı yeniden sallayıp konuşmaya başladı. Sözlerinin yarısında, kalabalığın arasından birisi şapkasını sallayarak onun sözünü kesti:

"Baksanıza, Bayım, fazla konuşmayı bırakın da parayı dağıtmaya başlayın.

"Öyle olmaz," diye karşılık verdi Bay Herbert. "Parayı sebepsiz yere dağıtmak haksız bir yöntem olduğu gibi bunun hiçbir anlamı da olmaz."

Sözünü kesmiş olanı gözleriyle arayıp bulduktan sonra yaklaşması için işaret etti. Kalabalık ona yol açmıştı.

"Oysa, diye devam etti Bay Herbert. "Bu sabırsız dostumuz, şimdi bizim, zenginliği dağıtmanın en adaletli yöntemini açıklamamıza izin verecek."

Elini uzatıp onun yanına çıkmasına yardım etti.

"Adın ne senin?"

"Patricio.

"Pekâlâ, Patricio," dedi Bay Herbert. "Herkes gibi senin de bir süreden beri çözümleyemediğin bir sorunun var."

Patricio şapkasını çıkarıp başını salladı.

"Nedir bu sorun?"

"Vallahi benim sorunum şu, dedi Patricio. "Param yok."

"Peki ne kadar paraya ihtiyacın var?"

"Kırk sekiz pesoya."

Bay Herbert, bir zafer çığlığı attı. "Kırk sekiz peso, diye tekrarladı. Kalabalık, bir alkışla ona katılmıştı.

"Pekâlâ Patricio," diye devam etti Bay Herbert. "Şimdi bize şunu söyle: Sen ne yapmayı bilirsin?"

"Pek çok şey "

"Birinden birine karar ver," dedi Bay Herbert. "En iyi yaptığın şeye."

"Peki," dedi Patricio. "Kuş sesi çıkarmayı bilirim."

Yine alkışlar arasında Bay Herbert kalabalığa döndü.

"Öyleyse, bayanlar baylar, kuşları fevkalade güzel taklit edebilen dostumuz Patricio, kırk sekiz değişik kuşu taklit edecek ve böylelikle hayatının en büyük sorununu çözümlemiş olacak."

Bunun üzerine, kalabalığın şaşkın sessizliği içinde Patricio kuş gibi ötmeye başladı. Kâh ıslık çalarak, kâh gırtlağından sesler çıkararak bilinen bütün kuşların taklidini yaptı ve hiç kimsenin tanımayı başaramadığı daha başkalarıyla sayıyı tamamladı. Sonunda Bay Herbert onu alkışlamalarını isteyerek kendisine kırk sekiz pesoyu teslim etti.

"Ve şimdi de," dedi birer birer gelmeye başlayın. "Sorunları çözmek için yarın sabah bu saate kadar burada olacağım."

İhtiyar Jacob, heyecanlı bir şeyler olduğunu, evinin önünden geçenlerin konuşmalarından öğrenmişti. Her yeni haberle kalbi biraz daha büyüyor, büyüdükçe büyüyordu, ta ki patlayacak hale gelene kadar.

"Bu yabancı hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu.

Don Mâximo Gömez omuzlarını kaldırdı.

"Bir hayırsever olmalı."

"Yapmayı bildiğim bir şey olsaydı," dedi ihtiyar Jacob. "Küçük sorunumu hemen çözümleyebilirdim. Benimki önemsiz bir para: yirmi peso."

"Siz çok iyi dama oynamayı biliyorsunuz," dedi Don Mâximo Gömez.

İhtiyar Jacob onun bu sözüne aldırış eder görünmüyordu, ama yalnız kalır kalmaz dama tahtasıyla taş kutu-

sunu bir gazete kâğıdına sarıp Bay Herbert'e meydan okumaya gitti. Gece yarısına kadar sırasını bekledi. En sonunda Bay Herbert sandıkları toplayıp ertesi sabah görüşmek üzere veda etti.

Ama yatmaya gitmemişti. Sandıkları taşıyan adamlarıyla birlikte Catarino'nun lokaline çıkagelmiş, kalabalık da sorunlarıyla birlikte oraya kadar onun peşini bırakmamıştı. Onları teker teker çözümledi ve o kadar çok sorunu çözdü ki sonunda lokalde sadece kadınlarla sorunlarına çare bulunmuş birkaç kişi kalmıştı. Salonun dibinde de, bir propaganda kartonuyla ağır ağır yelpazelenmekte olan yalnız bir kadın.

"Ya sen," diye ona bağırdı Bay Herbert. "Senin sorunun nedir?"

Kadın yelpazelenmeyi bıraktı.

"Eğlencenize beni katmayın, bayım," diye bağırdı salonun öbür yanından. "Benim hiçbir sorunum yok, sikimin keyfine orospuluk ediyorum."

Bay Herbert omuz silkti. Başka sorunları bekleyerek kapakları açık sandıkların başında buz gibi birasını içmeye devam etti. Ter içindeydi. Az sonra, masadaki kadının yanındaki gruptan ayrılıp gelen başka bir kadın, çok alçak sesle ona bir şeyler söyledi. Beş yüz pesoluk bir sorunu vardı.

"Kaça yapıyorsun?" diye sordu Bay Herbert.

"Beşe." -

"Düşünsene," dedi Bay Herbert. "Yüz adam demektir."

"Zararı yok," dedi kadın. "Bu kadar parayı bir araya getirebilirsem hayatıma giren son yüz kişi olurlar."

Kadını inceledi. Narin yapısıyla gencecikti, ama gözlerinde yalın bir kararlılık ifadesi vardı.

"Pekâlâ," dedi Bay Herbert. "Sen odaya git, her birini beş pesosuyla birlikte yollarım ben sana.

Sokak kapısına çıkıp çıngırağını salladı. Sabah saatin yedisinde Tobias, Catarino'nun lokalini açık bulmuştu. Bay Herbert, biradan şişmiş ve yarı uyur bir halde, adamların kızın odasına girmesini denetliyordu.

Tobias da girdi içeri. Kız onu tanıyordu, odasında görünce şaşırmıştı.

"Sen de mi?"

"Girmemi söylediler," dedi Tobias. "Elime beş peso verip fazla oyalanma dediler."

Kız, sırılsıklam olmuş yatak çarşafını kaldırıp Tobias'a bir ucundan tutmasını söyledi. Çarşaf, keten gibi ağırlaşmıştı. İki ucundan tutup bükerek, normal ağırlığını bulana kadar suyunu sıktılar. Şilteyi ters yüz ettiler, ter izi öbür yanına çıkmıştı. Tobias yapabildiği kadarıyla işini tamamladı. Odadan çıkmadan önce beş pesosunu yatağın yanında yükselmekte olan banknot yığınına bıraktı.

"Bulabildiğin herkesi yolla," diye tembih etti Bay Herbert. "Bakalım öğlene kadar bu işi bitirebilecek miyiz."

Kız kapıyı aralayıp buz gibi bir bardak bira istedi. Dışarıda bekleyen bir sürü adam vardı.

"Daha kaç kişi gerekiyor?" diye sordu.

"Altmış üç," diye yanıt verdi Bay Herbert.

İhtiyar Jacob, elinde dama tahtasıyla bütün günü onun peşinde koşmakla geçirmişti. Hava kararırken sıra ona gelmişti. Sorununu anlattı, Bay Herbert de kabul etti. İki iskemleyle küçük masayı sokağın ortasında büyük bir masanın üstüne koydular ve ihtiyar Jacob oyuna başladı. Önceden düşünerek oynamayı başardığı son oyun olmuştu bu. Ve kaybetti.

"Kırk peso," dedi Bay Herbert ve ona iki taş üstünlük tanıdı.

Yine kazandı. Elleri taşlara değmiyordu sanki. Has-

minin pozisyonunu önceden tahmin ederek gözü kapalı oynuyor, hep yeniyordu. Kalabalık artık onları seyretmekten yorulmuştu. İhtiyar Jacob, pes etmeye karar verdiğinde beş bin yedi yüz kırk iki peso, yirmi üç sent borçlanmıştı.

Hiç bozuntuya vermedi. Rakamı bir kâğıda not edip cebine koydu. Sonra dama tahtasını katladı, taşları kutusuna koydu ve hepsini birden gazeteye sardı.

"Bana ne isterseniz onu yapın," dedi. "Ama bunları elimden almayın. Size söz veriyorum, bu parayı biriktirene kadar hayatımın geri kalan kısmını dama oynayarak geçireceğim."

Bay Herbert saatine baktı.

"Buna yürekten üzüldüm," dedi. "Süre yirmi dakika içinde sona eriyor." Hasmının bir çözüm yolu bulamadığından emin oluncaya kadar bekledi. "Başka bir şeyiniz yok mu?"

"Şerefim var."

"Yani demek istiyorum ki," diye açıkladı Bay Herbert. "Üzerinden boyaya batmış bir fırça geçirilince renk değiştiren bir şey "

"Evim," dedi ihtiyar Jacob, sanki bir kehaneti çözümler gibi. "Hiçbir değeri yok, ama ne de olsa bir ev "

Böylelikle Bay Herbert, ihtiyar Jacob'un evine konmuş oldu Üstelik, borçlarını ödeyemeyen daha başkalarının da evlerine ve mallarına konmuştu, ama bir hafta sürecek müzikli, havai fişekli, ip cambazlı bir eğlence yapılmasını emrederek her şeyi bizzat kendisini yönetti.

Unutulmayacak bir hafta olmuştu. Bay Herbert, kasabanın harikulade yazgısından söz etmiş, teras katlarında dans pistleriyle camdan yapılmış muazzam binaların yükseleceği kentinin resmini bile çizerek kalabalığa göstermişti. Herkes şaşkınlıkla bakarak Bay Herbert'in boyamış olduğu rengârenk yayaların arasında kendilerini

bulmaya çalışıyordu, ama onlar o kadar iyi giyimliydiler ki kendilerini tanıyamıyorlardı bir türlü. Fazlasıyla zorlanmaktan yürekleri sızlıyordu. Ekim ayında duydukları ağlama isteğine gülüyorlar, umut bulutlarının üstünde yaşıyorlardı, ta ki Bay Herbert çıngırağı sallayıp eğlencenin bittiğini duyurana kadar. Ancak o zaman dinlenmeye çekildi.

"Yaşadığınız bu hayat sizi öldürecek, dedi ihtiyar Jacob.

"O kadar çok param var ki," dedi Bay Herbert. "Ölmem için hiçbir neden yok.

Kendini yatağa attı. Tıpkı bir aslan gibi horlayarak günlerce, günlerce uyudu; aradan o kadar çok gün geçmişti ki insanlar onu beklemekten bıktılar. Karınlarını doyurmak için yengeçleri kumdan çıkarmaları gerekti. Catarino'nun yeni plakları öylesine eskimişti ki artık hiç kimse onları gözyaşı dökmeden dinleyemez olmuş, o da lokali kapamak zorunda kalmıştı.

Bay Herbert'in uykuya yatmasından uzun zaman sonra rahip, ihtiyar Jacob'un kapısını çaldı. Ev içeriden kapatılmıştı. Bu nedenle uyuyan adamın nefesi içerideki havayı giderek tüketmişti, eşyalar ağırlıklarını kaybeder olmuşlar, bazıları boşlukta yüzmeye başlamıştı.

"Onunla konuşmak istiyorum," dedi peder.

"Beklemek gerek," dedi ihtiyar Jacob.

"Fazla vaktim yok.

"Oturun peder, bekleyin, diye ısrar etti ihtiyar Jacob. "Bu arada da lütfen benimle konuşun. Uzun zamandır dünyada neler olup bittiğini bilmiyorum."

"insanlar kaçıp gidiyor," dedi peder. "Kısa sürede köy eski halini alacak. Tek yenilik bu."

"Dönerler," dedi ihtiyar Jacob. "Deniz yine gül kokmayagörsün."

"Ama o arada, kalanların hayallerini besleyecek bir

şey gerek," dedi peder. "İbadet yerinin yapımına bir an önce başlanmalı."

"Bay Herbert'i görmeye bu yüzden geldiniz," dedi ihtiyar Jacob.

"Öyle," dedi peder. "Yabancılar çok hayırsever oluyorlar."

"Öyleyse bekleyin, peder," dedi ihtiyar Jacob. "Belki uyanır."

Dama oynamaya koyuldular. Günler süren uzun ve zorlu bir maç olmuştu ama Bay Herbert uyanmadı.

Peder umutsuzluktan ne yapacağını şaşırmıştı. Elinde bakır bir kapla oradan oraya dolaşıp ibadet yeri için bağış istemeye başladı, ama toplayabildiği çok az bir şeydi. O kadar çok yalvarmaktan giderek eriyordu, kemikleri takırdamaya başlamıştı, sonunda bir pazar günü yerden iki karış kadar yükselmiş, ama bundan kimsenin haberi olmamıştı. Bunun üzerine bir bavula eşyalarını, bir bavula da topladığı parayı doldurdu ve bir daha dönmemek üzere herkesle vedalaştı.

"Koku artık bir daha duyulmayacak," dedi kendisini vazgeçirmeye çalışanlara. "Köyün affedilmez bir günah işlediği gerçeğini kabul etmek gerek."

Bay Herbert uyandığı zaman köy aynı eskisi gibiydi. Yağmur, kalabalığın sokaklarda bıraktığı çöpleri kokuşturmuş, toprak da bir kez daha çoraklaşıp taş gibi sertleşmişti.

"Çok uyumuşum," diye esnedi Bay Herbert.

"Yüzyıllarca," dedi ihtiyar Jacob.

"Açlıktan ölüyorum."

"Herkes öyle," dedi ihtiyar Jacob. "Deniz kenarına gidip kumdan yengeç çıkarmaktan başka çareniz yok."

Tobias, onu, ağzı köpükler içinde kumu eşelerken bulmuş, karınları aç olunca zenginlerin yoksullara ne kadar benzediklerine şaşırmıştı. Bay Herbert yeterince

yengeç bulamamıştı. Akşam olurken Tobias'ı denizin dibinde yiyecek bir şeyler aramaya çağırdı.

"Bakın," diye onu uyardı Tobias. "Sadece ölüler bilirler denizin dibinde ne olduğunu."

"Bilim adamları da bilirler," dedi Bay Herbert. "Batık gemilerin daha aşağılarında etleri çok lezzetli kaplumbağalar vardır. Soyunun da girelim."

Suya girdiler. Önce düz bir çizgi üzerinde yüzdüler, sonra aşağıya doğru, iyice derinlere, güneş ışığının, sonra da denizin aydınlığının bittiği ve her şeyin sadece kendi ışığıyla görülebildiği yere kadar yüzdüler. Batık bir köyün önünden geçtiler, ata binmiş erkeklerle kadınlar bando yerinin çevresinde dönüyorlardı. Harikulade bir gündü ve evlerin teraslarında canlı renklerde çiçekler vardı.

"Bir pazar günü, sabah saat on bir sıralarında batmış," dedi Bay Herbert. "Bir afet olmalı.

Tobias köye doğru yönelmişti, ama Bay Herbert kendisini suyun dibine kadar izlemesi için ona işaret etti.

"Orada güller var," dedi Tobias. "Clotilde'nin onları tanımasını istiyorum."

"Başka bir gün daha vakitlice gelirsin," dedi Bay Herbert. "Ben şimdi açlıktan ölüyorum."

Uzun ve telaşsız kulaçlarla bir ahtapot gibi süzülüyordu aşağıya doğru. Onu gözden kaybetmemek için çaba harcayan Tobias, zenginlerin yüzme biçimi bu olsa gerek, diye düşündü. Ortak afetler denizini yavaş yavaş geride bırakıp ölülerin denizine girdiler.

O kadar çok ölü vardı ki, Tobias dünyada bu kadar çok insanı bir arada gördüğünü hiç sanmıyordu. Değişik düzeylerde, hareketsiz olarak sırtüstü yüzüyorlardı ve hepsinin yüzünde unutulmuş varlıkların ifadesi görülüyordu.

"Bunlar çok eski ölüler," dedi Bay Herbert. "Bu din-

lenme haline kavuşabilmek için yüzyıllar geçmesi gerek."

Aşağılara inip daha yeni ölülerin sularına girdiklerinde, Bay Herbert durakladı. Tobias hemen yetişti ona, tam o sırada önlerinden çok genç bir kadın geçiyordu. Gözleri açık olarak yan yatmış yüzüyor, peşinden de akın akın çiçekler geliyordu.

Bay Herbert, işaretparmağı ağzında, en son çiçek geçene kadar öylece kalakalmıştı.

"Hayatımda gördüğüm en güzel kadın, dedi.

"İhtiyar Jacob'un karısı," dedi Tobias. "Elli yaş kadar daha genç, ama o. Bundan eminim."

"Çok gezmiş olmalı," dedi Bay Herbert. "Arkasında dünyanın tüm denizlerinin çiçeklerini sürüklüyor."

Denizin dibine vardılar. Bay Herbert, işlenmiş arduvaza benzeyen zeminin üzerinde birkaç tur attı. Tobias da onu izliyordu. Ancak derinlerdeki alacakaranlığa alışınca kaplumbağaların orada olduğunu görmüştü. Binlercesi bir aradaydı, dibe yapışmışlardı; o kadar hareketsiz duruyorlardı ki sanki taş kesilmiş gibiydiler.

"Bunlar canlı," dedi Bay Herbert. "Ama milyonlarca yıldan beri uyuyorlar."

Bir tanesini ters çevirdi. Yumuşak bir hareketle onu yukarı doğru itti, uykudaki hayvan elinden kaçıp sürüklenmeye devam etti. Tobias onun yanından geçip gitmesine göz yumdu. Sonra suyun yüzüne doğru bakınca bütün denizi tersine dönmüş olarak gördü.

"Tıpkı düş gibi," dedi.

"Kendi iyiliğin için, dedi Bay Herbert. "Bunu hiç kimseye anlatma. İnsanlar bütün bunları öğrenseler dünyada ne kargaşa olurdu, düşün bir kere."

Köye döndüklerinde neredeyse gece yarısı olmuştu. Suyu ısıtması için Clotilde'yi uyandırdılar. Bay Herbert

kaplumbağanın boynunu kopardı, ama sonra üçü bir olup onu parçaladıklarında yerinden fırlayıp avluda oradan oraya sıçrayan yüreğinin peşinden koşarak kaplumbağayı bir kez daha öldürmeleri gerekti. Nefes alamayacak hale gelinceye kadar yediler. O zaman Bay Herbert, "Pekâlâ, Tobias," dedi. "Gerçeği kabullenmek gerek."

"Elbette."

"Gerçek şu ki," diye devam etti Bay Herbert. "O koku artık bir daha hiç dönmeyecek.

"Dönecek."

"Dönmeyecek," diye söze karıştı Clotilde. "Bir kere, zaten hiçbir zaman gelmemişti ki. Herkesi ayağa kaldıran sen olmuştun.

"Sen kendin de duydun onu," dedi Tobias.

"O gece biraz şaşkındım," dedi Clotilde. "Ama şimdi bu denizle ilgili hiçbir şeyden emin değilim."

"Öyleyse ben buradan gidiyorum," dedi Bay Herbert. Sonra her ikisine birden bakarak ekledi: "Sizler de gitmelisiniz. Bu köyde açlık çekmektense dünyada yapılacak pek çok şey var."

Ve çekip gitti. Tobias avluda kalıp ufka kadar yayılan yıldızları saymaya koyulmuş, bir önceki aralık ayından beri üç tane arttığını keşfetmişti. Clotilde onu odaya çağırdı, ama o aldırmadı.

"Gelsene buraya, sersem," diye ısrar etti Clotilde. "Yüzyıllar var ki tavşancıklar gibi yapmıyoruz."

Tobias uzun süre bekledi. Sonunda içeri girdiğinde Clotilde uyuyakalmıştı. Onu yarı uyandırdı, ama o kadar yorgundu ki her ikisi de yapılacakları şaşırıp sonunda sadece solucanlar gibi yapabildiler.

"Aptal gibisin," dedi Clotilde, aksi aksi. "Başka bir şey düşünmeye çalış."

"Zaten başka bir şey düşünüyorum."

Clotilde ne olduğunu bilmek istedi, o da kimseye

söylememesi koşuluyla anlatmayı kabul etti. Clotilde söz verdi.

"Denizin dibinde," dedi Tobias. "Teraslarında binlerce çiçek olan küçücük beyaz evleriyle bir köy var."

Clotilde ellerini başına götürdü.

"Ay, Tobias!" diye bağırdı. "Ay, Tobias, Tanrı aşkına, şimdi yine böyle şeyler anlatmaya kalkma.

Tobias bir daha ağzını açmadı. Yatağın kenarına çekilip uyumaya çalıştı. Ama şafak vakti rüzgâr dönüp yengeçler onu rahat bırakana kadar uyku tutmadı.

1961

DÜNYANIN BOĞULMUŞ EN GÜZEL ADAMI

Denizde yaklaşmakta olan koyu renkli esrarengiz kitleyi ilk gören çocuklar, bunun bir düşman gemisi olduğu hayaline kapılmışlardı. Daha sonra ne direkleri olduğunu ne de bayrak taşıdığını görünce, bunun bir balina olabileceğini düşündüler. Ama kıyıya vurunca, üzerinde taşıdığı yosun kümeleriyle denizanası dokunaçlarını, balık artıklarını ve batık gemi kalıntılarını kaldırdılar da ancak o zaman anlayabildiler bunun boğulmuş bir adam olduğunu.

Kâh kuma gömerek, kâh kumdan çıkararak bütün öğleden sonra oynadılar onunla, ta ki birisi rastlantı sonucu onları görüp köyü ayağa kaldırana kadar. Onu en yakındaki eve götürmek üzere yüklenen erkekler, bildikleri bütün ölülerden daha ağır, neredeyse bir at kadar ağır olduğunu fark ettiler ve belki de denizde fazlasıyla uzun bir zaman sürüklenip durduğundan sular kemiklerinin içine dolmuştur, dediler kendi kendilerine. Onu yere uzattıklarında herkesten daha iriyarı olduğunu gördüler, evin içine zorlukla sığabiliyordu, ama belki de ölümden sonra da büyümeye devam etme yeteneği bazı boğulan kimselerin doğasında vardır, diye düşündüler. Üstü başı deniz kokuyor, sadece biçiminden anlaşılıyordu bir insan cesedi olduğu, çünkü cildi çerçöp ve çamur tabakasıyla örtülüydü.

Onun yabancı bir ölü olduğunu anlamaları için yüzünü temizlemeleri gerekmemişti. Köyleri, ıssız bir burnun ucuna serpiştirilmiş, çiçeksiz taş avluları olan yirmi kadar ahşap evden oluşuyordu. Toprak o kadar azdı ki analar rüzgârın çocuklarını alıp götüreceği korkusuyla yaşarlardı hep, yılların neden olduğu birkaç ölüyü de yalıyardan aşağı atmak zorundaydılar. Ama deniz yumuşak başlıydı, cömertti. Köyün bütün erkekleri, sadece yedi sandala sığabiliyorlardı. Bu yüzden de, boğulmuş adamı bulduklarında, içlerinden kimsenin eksik olmadığını anlamaları için birbirlerine şöyle bir bakmaları yeterli olmuştu.

O gece balığa çıkmadılar. Erkekler komşu köylerde eksik biri olup olmadığını öğrenmeye çalışırlarken, kadınlar boğulmuş adama bakmak üzere yanında kalmışlardı. Halfa otundan yumaklarla üzerindeki çamuru temizleyip saçlarına dolanmış deniz bitkilerini çözdüler, balık pulu ayıklamakta kullandıkları demir parçalarıyla üzerindeki kabuğu kazıdılar. Bütün bunları yaparlarken, üzerindeki bitkilerin uzak okyanuslardan ve derin denizlerden geldiğini, giysilerinin sanki mercan labirentlerinde dolaşmışçasına lime lime olduğunu fark ettiler. Aynı zamanda ölümü gururla üstlendiğini de fark etmişlerdi, çünkü denizde boğulmuş öteki ölülerin o yapayalnız görünümü yoktu onda, ne de ırmakta boğulmuşların sefil ve zavallı görünüşleri. Ama onu temizlemeyi bitirdiklerinde ne tür bir adam olduğunun farkına varabilmişler, işte o zaman nefesleri kesilmişti. Sadece o zamana kadar gördüklerinin içinde en uzun boylusu, en güçlü kuvvetlisi, en erkekç'e ve en iyi giyim kuşamlısı olmakla kalmıyordu, aynı zamanda onu seyrettikleri sırada hayallerine de sığmıyordu.

Köyde ne onu üstüne yatırabilecekleri kadar sağlam ne de geceyi başında geçirebilecekleri kadar büyük bir

masa bulabilmişlerdi. Ne en uzun boylu erkeklerin bayramlık pantolonları uymuştu üzerine ne en iriyarılarm pazar gömlekleri ne de ayakkabıları. Bunun üzerine, onun bu ölçüsüz büyüklüğü ve güzelliği karşısında büyülenen kadınlar, ölümünü vakarla sürdürebilmesi için ona güzel bir yelken bezinden bir pantolonla kenevir bezinden bir gömlek dikmeye karar verdiler. Halka olup oturarak dikiş diker, iğnenin batıp çıkışları arasında ölüyü seyrederlerken, rüzgârın hiçbir zaman bu kadar sert esmediği, Karayip'in de hiç o geceki kadar huzursuz olmadığı izlenimine kapılmışlar; bu değişikliklerin ölüyle bir ilgisi olduğunu tahmin etmişlerdi. Bu harikulade adam bu köyde yaşamış olsaydı, evinin kapıları daha geniş, damı daha yüksek, zemini daha sağlam olurdu, yatağı demir perçinli sağlam kerestelerden yapılmış, karısı da köyün en mutlu kadını olurdu, diye düşünüyorlardı. Öylesine otorite sahibi olurdu ki, sadece adlarıyla çağırmakla balıkları denizden çıkarabilir, işine öylesine dört elle sarılırdı ki en kuru taşların arasından pınarlar fışkırmasını sağlayabilir, kayalıkların içine çiçekler dikebilirdi, diye düşünüyorlardı. Onu gizli gizli kendi erkekleriyle kıyaslayarak onun bir gecede yapabildiğini onların bütün bir yaşam boyunca yapmaya güçleri yetmeyeceğini düşünüyorlar ve sonunda dünyanın en güçsüz ve biçare varlıkları olarak kalplerinin derinliklerinde onları reddediyorlardı. Bu hayal âleminde dolanıp dururlarken, kadınların içinde en yaşlısı ve en yaşlı olduğu için de boğulmuş adamı tutkudan çok acıma duygusuyla seyretmiş olanı, içini çekerek şöyle dedi:

"Yüzüne bakınca, adı Esteban'mış gibi geliyor."

Doğruydu da. Adının ondan başka bir şey olamayacağını anlamak için kadınların çoğunun ona bir kez daha bakmaları yeterli olmuştu. En genç oldukları için en inatçı olanlar, elbiselerini giydirip ayağında rugan ayak-

kabılarla çiçekler arasında yatırdıklarında adının Lautaro olabil ıceği hayalinden vazgeçemiyorlardı. Ama bu boş bir hayal olmuştu. Yelken bezi yetmemiş, kötü biçilip berbat dikilmiş pantolon ona dar gelmiş, kalbinin içinde gizli kalmış güçler gömleğin düğmelerini kopartmıştı. Gece yarısından sonra rüzgârın ıslıkları azalmış, deniz çarşamba günkü dinginliğine kavuşmuştu. Sessizlik son kuşkuları da alıp götürdü: Adı Esteban'dı. Ölüyü giydiren kadınlar, saçını tarayanlar, tırnaklarını kesip sakalını tıraş edenler, onu yerde yatar bırakmak zorunda kalınca içlerini ürperten acıma duygusunu bastıramamışlardı. Ölümden sonra bile ona yük olan bu dev gibi vücutla kim bilir ne büyük bir mutsuzluk içinde yaşamış olması gerektiğini de ancak o zaman anladılar. Yaşarken nelere mahkûm olduğunu görür gibiydiler: Kapılardan yan yan geçtiğini, kirişlere çarptığını, ziyaretlerde ev sahibesi en dayanıklı iskemleyi bulup korkudan ölecek bir halde, buyrun Esteban, lütfen buraya oturun, diye yalvarırken onun, denizineği gibi pespembe yumuşacık ellerini nereye koyacağını bilemez durumda ayakta kaldığını, duvarlara dayanıp gülümseyerek, kaygılanmayın hanımefendi, ben böyle iyiyim, demesini, sırf iskemleyi parçalayıp utanca düşmemek uğruna her ziyarette, üzülmeyin hanımefendi, ben böyle iyiyim, diye aynı şeyleri tekrarlamaktan ayaklarına karasular inip sırtına ağrılar saplandığını, üstelik ona, gitme kal Esteban, hiç değilse çay demlenene kadar bekle, diyenlerin, sonradan, aman ne iyi, koca ahmak gitti, yakışıklı budala gitti, diyenler olduğunu bile asla öğrenemediğini. Cesedin karşısında oturan kadınlar, şafak sökmeden az önce bunları düşünüyorlardı. Daha sonra, ışık rahatsız etmesin diye yüzünü bir mendille örttükleri zaman, onu öyle sonsuza dek ölmüş, öyle savunmasız, öylesine kendi erkeklerine benzer görmüşlerdi ki, yüreklerinde ilk gözyaşı yarıkları açı-

lıvermişti. İçlerinde en gençlerden biri hıçkırmaya başladı. Ötekiler de birbirlerinden cesaret alarak, önceleri iç geçirirlerken sonradan ağlamaya başlamışlar, hıçkırdıkça daha çok ağlamak gelmişti içlerinden, çünkü boğulmuş adam her defasında biraz daha Esteban'laşıyordu, sonunda onun için o kadar ağladılar ki dünyanın en aciz, en yumuşak başlı, en yardımsever adamı haline geldi, zavallı Esteban. Öyle ki erkekler boğulmuş adamın komşu köylerden de olmadığı haberiyle döndükleri zaman, gözyaşları arasında içlerini bir sevinç kapladı kadınların.

"Tanrı'ya çok şükür," diye fısıldaştılar, "bizim oldu!"

Erkekler bu abartılı duygusallığın kadınların uçarılıklarından başka bir şey olmadığını sanmışlardı. Bütün gece yürüttükleri dolambaçlı soruşturmadan yorgun düşmüş bir halde tek istedikleri şey, o kupkuru ve rüzgârsız günün amansız güneşi kendini göstermeden önce bu yabancı yükü üzerlerinden atmaktı. Direk ve seren artıklarından bir sedye yapıp, cesedin ağırlığına kayalıklara gidinceye kadar dayanabilmesi için parçaları ıskaçalara oturtup bağladılar. Balıkların gözlerinin görmediği ve dalgıçların hasretten ölüp gittikleri en derin denizlere hiçbir engelle karşılaşmadan inebilmesi ve böylece daha önce başka ölülere olduğu gibi ters akıntılarla yeniden kıyıya vurmaması için ayak bileklerinden bir ticaret gemisi çapasına zincirlemek istiyorlardı. Ama onlar acele ettikçe, vakit kaybettirecek şeyler daha çok geliyordu kadınların akima. Tahta kutuların içine denizden muskalar toplamak için ürkmüş tavuklar gibi kıyıda eşeleniyorlar, kimileri iyi rüzgârlara rastlaması için boğulmuş adamın boynuna muskalar takmak için bu tarafta, kimileri koluna yön bulma bileziği takmak için o tarafta dolaşıyor, çekilsene oradan, engel olmayacak bir yerde dursana, bak neredeyse beni ölünün üstüne düşürüyordun, diye onca söylenmenin sonunda, erkekler artık kuşkuya kapı-

lıp, bir yabancı için mihrap süsüne benzer bunca hırdavata ne gerek vardı, üzerinde ne kadar çangıltı taşırsa taşısın sonunda köpekbalıklarına yem olmayacak mı, diye söylenmeye başladılar ama kadınlar topladıklarını getirip götürerek, birbirleriyle çarpışarak, bir yandan da gözyaşlarıyla yakınmadıklarını iç geçirmelerle yakınarak kıvır zıvırı takıp takıştırmaya devam ediyorlardı, o kadar ki, sonunda erkekler, suda yüzen bir ölü, ne idüğü belirsiz boğulmuş biri, bok gibi bir et parçası için böylesine şamata nerede görülmüş, diye verip veriştirmeye başladılar. Bunca acımasızlığa kahrolan kadınlardan biri, o zaman cesedin yüzündeki mendili kaldırıverince erkeklerin de solukları kesiliverdi.

Esteban'dı bu. Onu tanımaları için bunu tekrar etmeleri gerekmiyordu. Onlara Sir Walter Raleigh olduğunu söylemiş olsalardı, belki onlar da onun yabancı şivesinden, omzundaki renkli papağandan, yamyamlan öldürmekte kullandığı arkebüzünden etkilenirlerdi, ama dünyada bir tek Esteban olabilirdi, o da işte orada, çıplak ayakları, daracık pantolonu, sadece bıçakla kesilebilecek kadar taşlaşmış tırnaklarıyla tirsi balığı gibi uzanmış yatıyordu. Yüzündeki mendili kaldırmaları yetmişti utanmış olduğunu, ne bu kadar iriyarı ne bu kadar ağır ne de bu kadar güzel olmasının onun kabahati olmadığını anlamaları için; bunun böyle olacağını bilseydi, boğulmak için daha uygun bir yer bulurdu, gerçekten, şimdi böyle sizin deyişinizle çarşamba cenazesi olup herkese zahmet vermektense ve benimle hiç ilgisi olmayan bu boktan et parçası görünümümle herkesi rahatsız etmektense, kayalıklardan aşağı atılma işini istemeyen biri gibi ben kendi ellerimle boynuma bir kalyon çapası bağlayıp kendimi atardım. Halinde öyle bir gerçekçilik vardı ki erkeklerin en kuşkulu olanları, karılarının onların hayalini kurmaktan bıkıp boğulmuş adamların hayalini kurmala-

rından korkarak denizde kılı kırk yardıkları gecelerde keyifleri kaçanlar ve onlardan da katı olanlar bile, Esteban'ın bu içtenliği karşısında iliklerine kadar ürpermişlerdi.

İşte böylece, terk edilmiş bir boğulmuş adam için yapılabilecek en görkemli cenaze töreni yapılmış oldu. Komşu köylerden çiçek bulup getirmeye giden bazı kadınlar, anlattıklarına inanmayan başkalarıyla birlikte geri dönmüşler, bunlar da ölüyü gördükleri zaman daha fazla çiçek getirmeye gitmişler, daha da fazlasını taşımışlar, taşımışlar ve sonunda o kadar çok çiçek ve o kadar çok insan birikmişti ki, adım atacak yer kalmamıştı. Son dakikada onu denize öksüz olarak geri vermek yüreklerini sızlatınca, en iyilerinin arasından ona bir anne ile bir baba seçmişler, başkaları da ona kardeş, amca, dayı, yeğen olmuşlar, böylelikle tüm köy sakinleri, onun aracılığıyla birbirleriyle akrabalık kurmuşlardı. Bu ağıtı uzaktan duyan bazı balıkçılar yönlerini şaşırmışlardı; bunlardan birinden öğrendiklerine göre, eski denizkızları masalını anımsayarak kendini teknesinin grandi direğine bağlamıştı. Cenazeyi kayalıkların dimdik yokuşundan omuzlar üzerinde çıkarına ayrıcalığını tartıştıkları sırada, erkeklerle kadınlar, boğulmuş adamlarının debdebesi ve güzelliğine karşılık köydeki sokaklarının ne kadar ıssız, avlularının çorak, hayallerininse güdük olduğunun ilk kez farkına varmışlardı. İşte o zaman onu, isterse ve ne zaman isterse geri dönebilmesi için çapaya bağlamadan bıraktılar denize ve cesedin uçurumdan aşağı düşmesinin sürdüğü yüzyıllar boyunca hepsi de nefeslerini tuttular. Artık tamam olmadıklarını ve bir daha da hiçbir zaman olamayacaklarını anlamaları için birbirlerine bakmaları gerekmemişti. Ama o andan sonra artık her şeyin farklı olacağını, Esteban'ın anısının her tarafta dolaşıp kirişlere takılmaması ve gelecekte hiç kimsenin artık ko-

ca ahmak öldü, ne yazık, artık yakışıklı budala yok, diye fısıldaşmaya cesaret edememesi için, evlerinin kapısının daha geniş, tavanlarının daha yüksek, zeminlerinin daha sağlam olacağını hepsi biliyordu, çünkü onlar Esteban'ın anısını sonsuza dek sürdürmek için evlerin cephelerini canlı renklerle boyayacaklar, taşların arasını kazıp pınarlar bulacaklar, yalıyara çiçekler dikecekler, böylelikle gelecek yıllarda şafak vakti geçecek büyük vapurların yolcuları açık denizde bahçelerden buram buram gelen bir çiçek kokusuyla uyanacaklar, geminin kaptanı, üzerinde resmî üniforması, elinde usturlabı, kutup yıldızı ve bir dizi savaş madalyasıyla kaptan köşkünden inip Karayip'in ufkunda görülen yığınla gülü göstererek on dört dilde bakın oraya, diyecek, rüzgârın yatakların altında uyunacak kadar uysal olduğu o yere, ayçiçeklerinin ne yöne döneceklerini bilemeyecekleri kadar güneşin parlak olduğu oraya bakın; evet, orası Esteban'm köyüdür.

1968

AŞKIN ÖTESİNDE SÜREKLİ ÖLÜM

Senatör Onesimo Sânchez, hayatının kadınını bulduğu zaman, ölmesine altı ay on bir gün kalmıştı. Onu Rosal del Virrey'de tanımıştı, açık denizlerde kaçakçılık yapan gemiler için geceleri gizli bir sığınak görevi yapan, buna karşılık güneş yükseldiğinde, kupkuru ve uçsuz bucaksız bir denizin karşısında çölün en yararsız çıkıntısını oluşturan bomboş, küçücük bir köydü burası ve her yerden o kadar uzaktaydı ki orada herhangi bir kimsenin yazgısını değiştirebilecek birinin yaşıyor olabileceği kimsenin aklına gelmezdi. Köyün adı bile insanla alay eder gibiydi,[1] çünkü köyde o güne kadar görülmüş tek gülü, Senatör Onesimo Sânchez, bizzat kendisi, Laura Farina'yı tanıdığı aynı akşam alıp götürmüştü.

Dört yılda bir yapılan seçim kampanyasının kaçınılmaz durağıydı burası. Sabahleyin kampanya şenliğinin arabaları gelmişti. Daha sonra da, halka açık toplantılarda kalabalığı tamamlamak üzere köy köy dolaştırdıkları kiralık yerlileri taşıyan kamyonlar. Saat on birden az önce ise, müzik sesleriyle maytaplar ve maiyet alayının karavanları arasında, çilek rengi bakanlık otomobili çıka-

1. (isp.) Genel valinin gül bahçesi. (Ç.N.)

geldi. Senatör Onésimo Sânchez, klimayla soğutulmuş arabanın içinde rahat ve telaşsız oturuyordu, ama kapıyı açar açmaz bir alev dalgasıyla sarsılmış, doğal ipekten gömleği terden sırılsıklam kesilmişti, kendisini olduğundan daha yaşlı ve her zamankinden daha yalnız hissetmişti. Aslında 42 yaşını yeni bitirmişti, Göttingen'de metalürji mühendisliğinden birincilikle mezun olmuştu ve Latin klasiklerinin kötü çevirilerinin pek şanslı olmasa da sürekli okuyucusuydu. Şen şakrak bir Almanla evliydi ve ondan beş çocuğu vardı, evin içinde herkes mutluydu; kendisi hepsinden mutluydu, ta ki bundan üç ay önce, gelecek Noel'de öleceği kendisine bildirilinceye kadar.

Halka yapılacak gösterinin hazırlıkları tamamlanırken, Senatör, dinlenmesi için kendisine ayrılmış olan evde bir saat yalnız kalmayı başarmıştı. Yatmadan önce, çöl boyunca saklayabildiği gerçek bir gülü içme suyunun içine koydu, günün geri kalan bölümünde ardı arkası kesilmeden kendisini bekleyecek olan oğlak kızartmalarından kaçınmak ve beslenme rejimini bozmamak için yanında getirdiği tahıl gevreğiyle kahvaltısını yaptı ve sancısı daha gelmeden önleyebilmek için, öngörülen saatten önce bir sürü ağrı kesici ilaç aldı. Sonra vantilatörü hamağa iyice yaklaştırdı ve uyuklarken ölümü düşünmemek için aklını başka yere vermeye büyük çaba harcayarak, gülün gölgesinde on beş dakika kadar çıplak olarak yattı. Belirli bir sona mahkûm olduğunu doktorlardan başka kimse bilmiyordu, çünkü yaşamında hiçbir değişiklik yapmadan sırrına tek başına katlanmaya karar vermişti, ama gururundan değil utandığından.

Dinlenip temizlenmiş olarak, ayağında keten bir pantolon, sırtında çiçekli bir gömlekle ve ruhu ağrı kesicilerle oyalanır bir halde öğleden sonra saat üçte yeniden halkın karşısına çıktığında, keyfinin iyice yerine geldiğini

hissediyordu. Yine de ölümün yıpratıcılığı onun tahmininden çok daha acımasızdı, çünkü kürsüye çıktığında onun elini sıkma şansına erişmek için birbirleriyle tartışanlara karşı garip bir küçümseme duygusuna kapılınış, kupkuru küçük meydanın güherçileli yakıcı toprağına zor dayanan sıra sıra çıplak ayaklı yerlilere eskiden olduğu gibi acıyamamıştı. Alkışları, sert bir el hareketiyle, neredeyse öfkeyle kesti, gözlerini sıcaktan kaynayan denize dikerek el kol hareketleri yapmadan konuşmaya başladı. Ağır ağır ve derinden gelen sesi durgun su gibiydi, ama ezbere bildiği ve kaç kez tekrarladığı söylevi, gerçekleri anlatmak için değil, Marcus Aurelius'un anılarının dördüncü cildindeki kaderci bir yargıya karşı çıkmak içindi. Aksi yöndeki tüm inançlarına karşın, sözlerine,

"Bizler, doğayı alt etmek için buradayız," diye başladı. "Artık bu kötü hava ve kuraklık ülkesinde, yurdun terk edilmiş evlatları, Tanrı'nın öksüzleri, kendi topraklarımızda birer sürgün olmayacağız. Başka türlü olacağız, bayanlar baylar, güçlü ve mutlu olacağız."

Bunlar, gösterinin basmakalıp formülleriydi. Senatör konuşurken yardımcıları havaya avuç dolusu kâğıttan yapılmış kuşlar atıyorlar, bu yapma kuşlar canlanıp ahşap kürsünün üzerinde uçuşarak denize doğru gidiyorlardı. Aynı anda öteki yardımcıları, yaprakları keçeden tiyatro dekoru ağaçları arabalardan çıkarıp onları kalabalığın arkasında güherçileli toprağa dikiyorlardı. En sonunda da, üzerine camlı pencereleri olan kırmızı tuğladan evler resmedilmiş kartondan bir cephe kurup bununla gerçek yaşamdaki sefil kulübeleri örttüler.

Senatör, hazırlanan bu oyuna vakit kazandırmak için, Latince iki alıntı da yaparak konuşmasını uzatıyordu. Yağmur makineleri, kesim hayvanı yetiştirilecek portatif üretme çiftlikleri, güherçileli toprakta sebze yetiştirmeyi sağlayacak harika formüller ve pencerelere öbek öbek

hercaimenekşeler vaat ediyordu. Bu hayal dünyasının sonuna yaklaşmakta olduğunu görünce, parmağıyla işaret ederek, "İşte şöyle olacağız, bayanlar baylar," diye bağırdı. "Bakın, şöyle olacağız."

Halk dönüp baktı. Renkli kâğıttan bir transatlantik evlerin arkasından geçiyordu ve yapma kentin en yüksek evlerinden daha büyüktü. Sürekli olarak kurulup sökülmek ve bir yerden ötekine taşınmak zorunluğu yüzünden, kartonun üzerindeki insanların da, kötü havadan hırpalanmış, neredeyse Rosal del Virrey halkı kadar yoksul, toz toprak içinde ve acıklı göründüğünü sadece Senatör fark edebilmişti.

Bu arada Nelson Farina, on iki yıldan bu yana ilk kez Senatör'ü selamlamaya gitmemişti. Senatör'ün konuşmasını, ilk karısını öldürüp parçaladığı aynı eczacı elleriyle inşa etmiş olduğu raspasız ahşap evinin serin çardağı altında, hamağında, öğle uykusuna bir dalıp bir uyanarak dinlemişti. Cayena Hapishanesinden kaçıp, masum guacamaya papağanlarıyla dolu bir tekneyle Rosal del Virrey'e çıkagelmişti, Paramaribo'da bulduğu, sonradan ondan bir kızı da olan, ağzı bozuk bir zenci dilberi de yanındaydı. Karısı kısa süre sonra eceliyle ölmüştü; parçaları kendi karınbahar bahçesinin altını besleyen önceki karısının akıbetine uğramamış, Hollandalı adıyla, yöre mezarlığına bütün olarak gömülmüştü. Kızı, rengini ve boyunu bosunu ondan, dalgın bakışlı bal rengi gözlerini babasından almıştı, babasının da, dünyanın en güzel kadınını yetiştirmekte olduğuna inanacak haklı nedenleri vardı.

Nelson Farina, Senatör Onesimo Sânchez'i ilk seçim kampanyasında tanıdığından beri, yakasını adaletin pençesinden kurtaracak sahte bir kimlik belgesi edinmek için onun yardımını rica edip durmuştu. Nazik, ama katı bir insan olan Senatör ise, onun bu isteğini red-

detmişti. Nelson Farina, yıllarca pes etmemiş, eline geçen her fırsatta isteğini farklı bir neden öne sürerek yinelemişti. Her defasında da aynı yanıtla karşılaşmıştı. Bu yüzden de bu kez, böyle bir korsan yatağında çürümeye mahkûm bir halde hamağında kalmayı yeğlemişti. Söylevin sonundaki alkışları duyup da başını uzatıp tahta parmaklığın üzerinden bakınca, gösteriyi ters tarafından gördü: Binaların destekleri, ağaçların iskeleti, arkaya gizlenip transatlantiği iten illüzyonistler görünüyordu.

"Merde, dedi. *"C'est le Blacaman de le politique."]*

Söylevden sonra Senatör, âdeti olduğu gibi, çevresi ona dertlerini anlatan köylülerle sarılmış olarak, müzik sesleri ve maytaplar arasında köyün sokaklarında dolaşmaya çıktı. Senatör onlara iyi niyetle kulak veriyor, gerçekleştirilmesi zor olmayan lütuflarla hepsini avutmanın bir yolunu her zaman buluyordu. Altı küçük çocuğuyla birlikte bir evin damına tırmanmış olan bir kadın, bütün o gürültü patırtının ve fişek seslerinin arasında sesini duyurmayı başarmıştı.

"Ben fazla bir şey istemiyorum, Senatör," dedi, "sadece Ahorcado kuyusundan su taşımak için bir merkep."

Altı tane sıska çocuk, Senatör'ün dikkatini çekmişti.

"Kocana ne oldu?" diye sordu.

"Şansını Aruba Adası'nda aramaya gitti," diye yanıt verdi kadın, gülerek. "Bulduğu şey ise, dişlerine elmaslar takılan türden bir yabancı kadın oldu."

Bu yanıt üzerine kalabalıktan gürültülü bir kahkaha yükseldi.

"Pekâlâ," diye karar verdi Senatör. "Merkebini alacaksın." [1]

1. (Fr.) Allah kahretsin, bu da politika şarlatanı. (Ç.N.)

Az sonra yardımcılarından biri kadının evine bir yük merkebi götürmüştü, Senatörün armağanı olduğunun unutulmaması için de hayvanın kıçına sabit boyayla bir seçim sloganı yazılmıştı.

Sokaktaki kısa yürüyüş sırasında daha ufak çapta başka jestler de yapmış, onun gelişini görmek için yatağını kapının önüne çıkarttırmış olan bir hastanın ağzına bir kaşık yemek bile vermişti. En son köşede, avlunun tahta parmaklıkları arasından, hamakta yatmakta olan Nelson Farina'yı gördü, beti benzi solgun ve bitkin görünüyordu, ama yüz vermeden selamladı onu:

"Nasılsınız?"

Nelson Farina döndü, amber renkli hüzünlü bakışlarını ona dikti.

"Moi, vous savez,"[1] dedi.

Selamlaşmayı duyunca kızı da kapının önüne çıkmıştı. Üzerinde Guajira işi yıpranmış sıradan bir sabahlık vardı, saçlarını renkli kurdelelerle süslemiş, yüzünü güneşe karşı yağlamıştı, ama bu kılıksız haliyle bile dünyada ondan daha güzel bir kimse olamayacağına inanmak mümkündü. Senatör'ün nefesi kesilmişti.

"Aman Yarabbi!" diye içini çekti şaşkınlık içinde. "Allah neler yaratıyor!"

Nelson Farina o gece kızına en iyi giysilerini giydirip onu Senatör'e yolladı. Konuk edildiği evde sıcaktan uyuklayıp başları düşen tüfekli iki muhafız, girişteki tek iskemleye oturup beklemesini söylediler ona.

Senatör, bitişik odada Rosal del Virrey'in ileri gelenleriyle toplantı halindeydi; onları oraya, söylevlerinde gizlediği gerçekleri anlatmak için çağırmıştı. Çölün tüm köylerinde bu tür toplantılara her zaman katılanlara o

1.(Fr.) Ben mi, bildiğiniz gibi. (Ç.N.)

kadar benziyorlardı ki, her gece aynı toplantıyı yapmaktan Senatör bıkmış usanmıştı. Gömleği terden sırılsıklam olmuş, odanın durgun havası içinde eşekarısı gibi vızıldayan vantilatörün sıcak esintisi altında sırtında kurutmaya çalışıyordu onu.

"Bizler elbette kâğıttan kuşlarla karnımızı doyurmuyoruz," dedi. "Siz de, ben de çok iyi biliyoruz ki, bu keçi ağılında ağaçlarla çiçekler yetiştiği, kuyularda kurtlar yerine tirsi balıkları yaşadığı gün ne sizin ne de benim burada yapacak işimiz kalmayacak. Tamam mı?"

Hiç kimse yanıt vermedi. Senatör konuşurken bir yandan da takvimden bir resim koparmış, kâğıttan bir kelebek yapmıştı. İş olsun diye onu vantilatörün akımına bırakınca kelebek odanın içinde şöyle bir uçtuktan sonra aralık duran kapıdan dışarı süzüldü. Senatör, ölümle suç ortaklığına dayanan otoriter bir havayla konuşmasını sürdürüyordu.

"Demek ki," dedi. "Fazlasıyla bildiğiniz bir şeyi sizlere tekrar etmeme gerek yok: Yeniden seçilmem, benden çok size yarayacaktır, çünkü kokuşmuş sular ve yerli teri artık benim burama kadar gelmiş, oysa sizler zaten bunun içinde yaşıyorsunuz."

Laura Farina, kâğıttan kelebeğin uçarak kapıdan çıktığını görmüştü. Bunu ondan başka gören olmamıştı, çünkü girişteki muhafızlar tüfeklerine sarılmış olarak oturdukları yerde uyuyakalmışlardı. Üzeri resimli kocaman kelebek birkaç tur attıktan sonra kat yerlerinden açılmış, duvara çarparak oraya takılı kalmıştı. Laura Farina, tırnaklarıyla onu oradan çekip almayı denedi. Bitişik odadan gelen alkış sesleriyle uyanan muhafızlardan biri onun bu boşuna çabasını görmüştü.

"Oradan sökülemez," dedi uykusu arasında. "Boyayla duvara yapılmış."

Adamlar toplantıdan çıkmaya başlayınca Laura Fa-

rina dönüp yerine oturdu. Senatör, eli kapının tokmağında, odanın kapısında durmuş ve ancak antre tamamen boşaldıktan sonra fark etmişti Laura Farina'nın orada olduğunu.

"Senin ne işin var burada?"

"C'est de la part de mon pere" dedi kız.

Senatör anlamıştı. Önce uyuyan muhafızlara bir göz attı, sonra da inanılmaz güzelliği ağrılarından baskın çıkan Laura Farina'ya ve işte o zaman kendisi hakkındaki yargıyı ölüme bırakmaya karar verdi.

"Gir," dedi ona.

Laura Farina odanın kapısında şaşkınlıkla kalakalmıştı: Binlerce banknot, tıpkı kelebeğin kanat çırpması gibi havada uçuşuyordu. Ama Senatör gidip vantilatörü kapayınca banknotlar rüzgârsız kalıp odadaki eşyaların üzerine kondular.

"Gördün ya," diye gülümsedi. "Burada her bok uçuyor."

Laura Farina bir okul taburesinde oturur gibiydi. Teni, tıpkı hampetrol renginde ve aynı ondaki güneş yoğunluğunda, pürüzsüz ve yumuşacıktı; saçları bir tay yelesi gibi, kocaman gözleri ışıktan daha berraktı. Senatör onun baktığı yöne bakınca güherçileden bozulmuş gülü gördü.

"Bu bir gül," dedi.

"Evet," dedi kız, biraz da şaşkınlıkla. "Onlardan Riohacha'da görmüştüm."

Senatör bir kamp yatağına oturarak bir yandan gömleğini çıkarırken bir yandan da güllerden söz ediyordu. Göğsünün, içinde kalbinin olduğunu sandığı yanında, korsanlardaki gibi okla delinmiş bir kalp dövmesi vardı. [1]

1. (Fr.) Babam tarafından geliyorum. (Ç.N.)

Sırılsıklam gömleği yere atıp Laura Farina'dan botlarını çıkarmasına yardım etmesini istedi.

Kız yatağın önünde diz çöktü. Senatör düşünceli bir ifadeyle onu incelemeye devam ediyor, botlarının bağlarını gevşetirken bu buluşmanın ikisinden hangisi için bir talihsizlik olacağını merak ediyordu.

"Sen daha çocuksun," dedi.

"Görünüşe aldanmayın," dedi kız. "Nisanda on dokuzumu bitireceğim.

Senatör ilgilenmişti.

"Ffangi gün?"

"On biri," dedi kız.

Senatör kendini daha iyi hissediyordu. "Koç burcundanız," dedi. Sonra gülümseyerek ekledi: "Yalnızlığın burcudur."

Laura Farina onun bu sözlerine dikkat etmemişti, botları ne yapacağını bilemiyordu. Senatör de, Laura Farina'yla ne yapacağını bilemiyordu; çünkü sürpriz aşklara alışık değildi; üstelik bunun onur kırıcı bir iş olduğunun da bilincindeydi. Sırf düşünmek için vakit kazanmak amacıyla Laura Farina'yı dizlerinin arasına hapsetti, beline sarılıp yatağın üzerine sırtüstü uzandı. O zaman onun giysisinin altında çırılçıplak olduğunu anladı, çünkü vücudundan belirsiz bir vahşi hayvan kokusu yayılıyordu, ama yüreği korkuyla atıyor, cildi buz gibi bir terle geriliyordu.

"Hiç kimse bizi istemiyor," diye içini çekti Senatör.

Laura Farina bir şeyler söylemek istedi, ama içine çektiği hava sadece soluk almasına yetiyordu. Senatör ona yardımcı olmak için yanma yatırdı, ışığı söndürdü; oda gülün gölgesinde kalmıştı. Kız kendini kaderinin insafına bırakmıştı. Senatör onu yavaşça okşadı, neredeyse dokunmadan yokladı, ama aradığını bulmayı umduğu yerde demirden bir engelle karşılaştı.

"Ne var oranda?"

"B ir asma kilit," dedi kız.

"Ne saçmalık!" dedi Senatör öfkeyle ve yanıtım pek iyi bildiği soruyu sordu: "Anahtarı nerede?"

Laura Farina rahat bir nefes aldı.

"Babamda," diye karşılık verdi. "Onu almaya birini göndermenizi, durumunu ayarlayacağınıza söz veren bir yazıyı da onunla yollamanızı size söylememi istedi.

Senatör'ün vücudu kasılmıştı. "Fransız bozuntusu pezevenk," diye söylendi içerleyerek. Sonra gevşemek için gözlerini yumarak karanlıkta kendi kendisiyle baş başa kaldı. "Unutma, diye geçirdi aklından. "Sen de olsan, başka biri de olsa, çok kısa bir süre içinde ölmüş olacaksınız, aradan fazla zaman geçmeden de geride adınız bile kalmayacak." Ürpertisinin geçmesini bekledi. Sonra, "Baksana," dedi. "Hakkımda neler duydun?"

"Gerçekten gerçeği mi istiyorsunuz?"

"Gerçekten gerçeği."

"Pekâlâ," diye cesaretini topladı Laura Farina. "Sizin ötekilerden de beter olduğunuzu söylüyorlar, çünkü onlardan farklıymışsınız."

Senatör oralı olmadı. Gözleri kapalı olarak uzun bir süre sustu, gözlerini yeniden açtığında en gizli içgüdüleri depreşmiş gibiydi.

"Allah kahretsin," diyerek kararını verdi. "Söyle o pezevenk babana, işini ayarlayacağım."

"İsterseniz ben kendim giderim anahtarı almaya, dedi Laura Farina.

Senatör onu durdurdu.

"Bırak anahtarı da," dedi. "Benimle birlikte uyu biraz. İnsan yalnız kaldığında biriyle olması iyi oluyor."

Bunun üzerine kız, gözlerini güle dikip omzuna yatırdı onu. Senatör onun beline sarılıp yüzünü o vahşi hayvan kokulu koltukaltına gömerek korkuya yenik düş-

tü. Altı ay on bir gün sonra, Laura Farina skandali yüzünden aşağılanıp dışlanmış, onsuz ölüp gitmenin verdiği öfkeden ağlayarak, aynı pozisyonda ölmüş olacaktı.

1970

HAYALET GEMİNİN SON YOLCULUĞU

Şimdi görür onlar benim kim olduğumu, demişti kendi kendine, yeni kalınlaşan erkek sesiyle, o kocaman transatlantiği yıllar sonra ilk gördüğünde, tıpkı terk edilmiş büyük bir saray gibi bir gece ışıksız ve sessizce köyün önünden geçip gittiğinden beri, köyün tümünden daha uzun, kilisesinin kulesinden çok daha yüksek, karanlıklar içinde, körfezin öbür yanında sömürgecilik zamanı korsanlara karşı tahkim edilmiş kente doğru yoluna devam etmişti; zenci köle ticareti yapılan eski limanıyla ve hüzünlü ışıkları her on beş saniyede bir, fosforlu gibi parlayan evleri ve volkanik çöl sokaklarıyla köyü bir ay görünümüne çeviren döner feneriyle; gerçi o zamanlar o, sesi henüz kalınlaşmamış bir çocuktu, ama rüzgârın gece müziğini dinlemek için çok geç saatlere kadar deniz kıyısında oturmasına annesinden izni vardı ve bugün görürmüş gibi anımsıyordu fenerin ışığı yandan vurduğunda transatlantiğin gözden kaybolduğunu, ışık gelip geçtikten sonra yeniden göründüğünü ve böylece aralıklarla bir görünüp bir kaybolarak körfezin girişine doğru ilerleyen bir gemi olduğunu, limanın ağzındaki şamandıraları bir uyurgezer gibi el yordamıyla arayarak, ama sonunda pusula iğnesinde bir terslik çıkmış olmalı ki kayalıklara doğru yön değiştirip çarparak parçalandığını ve sığ kaya-

lıklarla böylesine büyük bir çarpışmanın, kentin en arka sokaklarında başlayıp dünyanın öbür ucunda biten tarihöncesi ormanda en derin uykularına dalmış olan ejderhaları korkudan donduracak bir metal gümbürtüsü ve mekanik patlama yaratacak güçte olmasına karşın, en ufak bir gürültü bile çıkarmadan battığını; öyle ki o kendisi bile bunun bir düş olduğunu sanmıştı, özellikle de ertesi gün, körfezin ışıl ışıl akvaryumunu, limanın tepelerinde zenci kulübelerinin karmakarışık renklerini, kursakları elmaslarla dolu masum papağanları yükleyen Guyanalı kaçakçı uskunalarını gördüğünde, yıldızları sayarken uyuyakalıp o kocaman gemiyi düşümde görmüş olmalıyım, diye düşünmüştü, öyle ya; ve buna öylesine inanmıştı ki, ne başka birine anlatmış ne de bu görüntüyü bir daha aklına getirmişti, ta ki bir sonraki mart ayının o aynı gecesi denizde yunusların izini arayıp dururken bulduğu şey o hayalet transatlantik olana kadar, ışıksız, aralıklarla bir görünüp bir yok olarak ilk seferindeki aynı yanlış yöne doğru seyrederken; ama bu kez uyanık olduğundan öylesine emindi ki onu annesine anlatmaya koştu, o da üç hafta boyunca oğlunun hayalperestliğinden dem vurup, kötü insanlar gibi gündüzleri uyuyup geceleri sürterek bunca zamandır hayatı tersine yaşamaktan beynin sulanmıştır, diye söylendi durdu ve o günlerde, on bir yıllık dul yaşamında salıncaklı iskemlesinin yayları eskimiş olduğundan, ölmüş kocasını düşünürken üstüne oturacağı rahat bir şey aramak üzere kente gitmesi gerektiğinden, fırsattan yararlanıp sandalcıya sığ kayalıklardan geçmesini söyledi, böylelikle oğlunun denizin vitrininde gördüğü şeyin aslında ne olduğunu, güzel renkli süngerlerle sarmaş dolaş olmuş yosunları, denizin içindeki ılık su kaynaklarına dalıp çıkan pembe mercanlarla mavi lüferleri, hatta sömürgelerdeki herhangi bir deniz kazasının kurbanlarının oradan oraya sü-

rüklenen saçlarını görebilsin diye; ama ne batık transatlantikten bir iz vardı ne de başka bir şey, yine de dediğinde öylesine direnmişti ki, annesi, gelecek mart ayındaki gece bekleyişinde ona arkadaşlık edeceğine söz verdi, bundan emin olmalıydı, ama aslında bilmiyordu ki artık geleceğinde var olacağı kesin olan tek şey, Türklerin bir açıkartırmasından satın aldığı, Francis Drake' zamanından kalma bir koltuktu; hemen aynı gece oturmuştu ona dinlenmek için, bu kadife kılıflar ve kraliçelerin katafalkına yaraşır brokarlar üzerinde seni düşünmek ne iyi oluyor bir bilsen, diye içini çekerek ama ölmüş kocasını andıkça yüreğindeki kan büsbütün kaynayıp koyuluyor, sanki oturmuyormuş da koşuyormuş gibi ağzı burnu toz toprak içinde, terden sırılsıklam olup ürpertiler geçiriyordu, ta ki oğlu sabaha karşı dönüp onu koltukta ölü olarak bulana kadar, vücudu henüz sıcak, ama tıpkı yılan sokanlarda olduğu gibi yarı çürümüş bir halde, tıpkı sonradan dört hanımın daha başına geldiği gibi; ve sonunda bu katil koltuğu hiç kimseye kötülüğü dokunamayacak kadar uzak bir yerden fırlatıp denize atana kadar, çünkü yüzyıllar boyunca o kadar çok kullanılmıştı ki artık insanı rahat ettirme yeteneğini de kaybetmişti, böylece o da öksüzlüğün sefil yaşamına alışmak zorunda kalmıştı, uğursuz tahtı satın alıp köye götüren dulun oğlu diye herkes tarafından parmakla gösterilip, halkın hayırseverliğinden çok, sandallardan aşırdığı balıklarla karnını doyurarak ve bu arada sesi giderek kalınlaşıp böğürtüye dönüşürken, eski hayallerini de artık aklına getirmezken, ta ki mart ayında bir gece nasılsa denize doğru bakarken, çok geçmeden bir de ne görsün, aman yarabbi, işte orada, amyanttan o dev balina, o korkunç canavar, gelin gö- [1]

1. Francis Drake (1540-1596): Amerika'daki İspanyol sömürgelerini talan eden İngiliz korsanı. (Ç.N.)

rün, koşun bakın, diye deli gibi bağırırken, köpek havlamalarına ve kadınların vaveylasına benzer seslerle ortalığı öyle bir ayağa kaldırmıştı ki, köyün en yaşlıları bile William Dampier[1] geri döndü sanıp büyükbabalarının korkularını anımsayarak yatakların altına saklanmışlardı, ama sokağa fırlayanlar, tam o sırada yeniden pusulayı şaşırıp her yılki felakete uğrayarak parçalanmakta olan o inanılmaz taşıta bakma zahmetine girişmek yerine, çocuğu pataklayıp yüzünü gözünü öyle bir şişirmişlerdi ki, işte o zaman o da kendi kendine, öfkeden ağzı köpürerek, şimdi görür onlar benim kim olduğumu, demişti, ama bu kararını kimseyle paylaşmamaya özen göstererek, bütün bir yılı şimdi görür onlar benim kim olduğumu diye bir saplantıyla geçirmişti, bir yandan da bu şimdi yapacağını yapmak için bir kez daha görüntülerin arifesi gelsin diye bekleyerek ve işte sonunda, bir sandal çalıp körfezi geçerek, bütün akşamı, zenci köle ticareti yapılan limanın tehlikeli sularında, Karayip'in bütün o insan mozaiği arasında, büyük anın gelmesini beklemekle geçirmişti, ama kendi serüvenine öylesine dalmıştı ki, her zamanki gibi durup oyalanmamıştı Hindu dükkânlarının önünde, yekpare fildişinden yontulmuş Çinli heykellerine bakmak için, ne bisikletleri üzerindeki Hollandalı zencilerle şakalaşmış ne de başka zamanlarda olduğu gibi, kömür ateşinde kızarmış Brezilyalı kadın eti yenilen gizli bir lokanta dedikodusu yüzünden tutuklanıp dünyayı yerinden oynatan kobra derisi satıcısı Malaylardan korkuya kapılmıştı, çünkü yıldızların tüm ağırlığıyla karanlık çöküp ormandan gardenyaların ve çürümüş salamandraların kokusu yayılırken o hiçbir şeyin farkında değildi ve artık çalıntı sandalın içinde, sahil muhafazayı [1]

1. William Dampier (1652-1715): Avustralya ve Yeni Gine'ye gitmiş, o dönemin en korkulu korsanlarından biri. (Ç.N.)

telaşa vermemek için ışığını söndürmüş, körfezin girişine doğru durmadan kürek çekiyordu, fenerin yeşil ışığının her on beş saniyede bir yüzünü yalamasıyla hayalî bir görünüm alıp sonra karanlıkta yeniden insanlaşarak, limanın ağzını belirleyen şamandıralara yaklaşmakta olduğunu da biliyordu, sadece onların göz alıcı ışıltısını giderek daha yoğun görüyor olmasından değil, aynı zamanda suyun solumasının giderek hüzünlü bir hal almasından ve bu yüzden de öylesine dalgın kürek çekiyordu ki, ne az sonra duyduğu sanki korkunç bir köpekbalığı solumasının nereden geldiğini anlayabilmişti ne de sanki yıldızlar birdenbire sönüvermiş gibi gecenin neden koyulaştığını; bir de bakmıştı ki transatlantik bütün o akıl almaz büyüklüğüyle oradaydı yine; aman yarabbi, dünyada herhangi bir büyük şeyden daha büyük, karada ya da denizde herhangi bir karanlık şeyden daha karanlık, üç yüz bin ton ağırlığında bir köpekbalığı kokusuyla sandalın o kadar yakınından geçiriyordu ki, çelik bordasındaki ek yerlerini görebiliyordu, sayısız lombozlarında tek bir ışık görünmeksizin, makinelerinden çıt çıkmadan, tek bir Allah'ın kulu bile görünmeden, kendi çevresindeki sessizliği, kendi üzerindeki bomboş gökyüzünü, kendi ölü havasını, durmuş zamanını, içinde bütün bir boğulmuş hayvanlar âleminin yüzdüğü gezgin denizini taşıyarak; ve bütün bunlar fenerin ışığının dönüvermesiyle birdenbire yok olmuş, bir an için yine o mart gecesinin saydam Karayip'i, pelikanların her gün soludukları havasıyla geri gelmişti; o kadar ki, şamandıraların arasında tek başına kalmış, ne yapacağını bilemez bir halde, şaşkınlık içinde acaba gerçekten gözüm açık düş mü gördüm, diye merak etmişti, sadece bu kez değil daha öncekilerde de, ama bunu kendi kendine henüz sormuşken anlaşılmaz bir esinti şamandıraların hepsini en baştakinden en sonuncusuna kadar söndürmüştü, böylece fene-

rin ışığı bir daha geçtiğinde transatlantik yeniden görünmüştü, ama artık pusulayı şaşırmış durumdaydı, okyanusun neresinde olduğunu bile bilemeden, görünmez kanalı el yordamıyla arayarak, ama aslında sığ kayalıklara doğru sürüklenerek, ta ki o kendisi, şamandıralardaki bu aksiliğin büyünün şifresi olduğunu zorlukla akıl edip sandalın ışığını yakıncaya kadar; limanın nöbetçi kulelerinde hiç kimsenin telaşa kapılmasını gerektirmeyecek minnacık kırmızı bir ışıktı bu, ama kaptanın gözünde doğudan yükselen bir güneş etkisi yapmış olmalı ki, onun sayesinde transatlantik ufkunu düzeltmiş, onu hayata döndürecek mutlu bir manevrayla kanalın geniş ağzından içeri girmişti, bunun üzerine bütün ışıkları aynı anda yanmış, kazanları yeniden soluk almaya başlamış, üzerindeki gökyüzünde yıldızlar ışıldamış, hayvan leşleri denizin dibini boylamıştı; mutfaklardan bir tabak çanak gürültüsüyle defneli salça kokusu yükseliyor, ay ışığıyla yıkanan güvertelerinden orkestra sesleri, kamaralarının karanlığından açık deniz âşıklarının kalp atışları duyuluyordu, ama o hâlâ onca zamandır taşıdığı öfkenin etkisinde, böyle bir mucize karşısında ne heyecana kapılmıştı ne de korkuya, sadece her zamankinden daha kararlı bir şekilde söylenip duruyordu, şimdi görür onlar benim kim olduğumu diye, Allah kahretsin, şimdi görürler; ve o dev makine kendisini ezip geçmesin diye bir kenara çekileceğine onun önü sıra kürek çekmeye başlamıştı, şimdi anlayacaklar benim kim olduğumu, diyerek ışığıyla gemiye yol göstermeyi sürdürdü, sonunda onun kendisini uysallıkla izlediğinden öylesine emin olmuştu ki rıhtıma doğru olan yönünü yeniden çevirmeye zorlayarak onu görünmez kanaldan dışarı çıkarıp, sanki koyun güder gibi dosdoğru uykudaki köyün ışıklarına doğru götürdü, fenerden süzülen ve artık on beş saniyede bir onu görünmez kılan değil, bembeyaz ortaya çıkaran ışın de-

metlerinden etkilenmez gerçek bir gemi olmuştu ve işte orada belirmeye başlamıştı kilisenin haçları, evlerin sefaleti, aldatıcı bir hayal gibi; transatlantik ise hâlâ onun peşinden gidiyor, içinde taşıdığı her şeyle birlikte onu izliyordu, kalbinin bulunduğu tarafın üstüne yatmış uyuyan kaptanıyla, ambarlarının soğuğu içindeki güreş boğalarıyla, hastanesindeki yalnız hastasıyla, depolarında unutulmuş suyuyla; ve onu köye götürme sevdasındaki kılavuz, dimdik kayalıkları rıhtımla karıştırmış olacak ki o anda sirenlerin kulakları sağır edici sesi birinci kez duyulduğunda başından aşağı inen buharla sırılsıklam kesilmiş, siren bir kez daha çalınca sandalın alabora olmasına ramak kalmıştı bir kez daha ama artık çok geçti, çünkü işte oradaydı kıyıdaki deniz kabukları, sokakların taşları, inanmayanların kapıları, köyün her yanı dehşet içindeki transatlantiğin ışıklarıyla aydınlanmıştı, o ise bu afetin geçip gitmesine yol vermek için kenara çekilmeye ancak vakit bulabilmişti, bütün bu kargaşanın arasında haykırarak, alın işte pezevenkler, diye, o korkunç çelik yığını karayı yarıp pruvadan pupaya kadar birbiri ardına kırılan doksan bin beş yüz tane şampanya kadehinin şangırtısının net bir şekilde duyulmasından tam bir saniye önce; ve işte o zaman ortalık aydınlanmış, artık mart ayında bir şafak vakti değil, bir çarşamba günü pırıl pırıl bir öğle vakti olmuştu ve o, kendisine inanmamış olanların, kilisenin önünde karaya oturmuş, bu dünyanın da ötekinin de en büyük transatlantiğine ağızları açık bakmalarının zevkine varabilmişti, oradaki her şeyden daha beyaz, kilise kulesinden yirmi kez daha yüksek, köyden doksan yedi kat daha uzun, adı *halalcsillag* diye demir harflerle yazılı, yanlarından hâlâ ölüm denizlerinin eski suları usul usul dışarı akmakta olan o transatlantiğe bakakalmalarının zevkine...

1968

MUCİZELER SATICISI İYİ KALPLİ ŞARLATAN

Onunla daha ilk karşılaştığım pazar, süslü püslü bir katır gibi görünmüştü bana; sırma dikişli kadife askıları, her parmağında renk renk taşlı yüzükleri, çıngıraklı kurdeleleriyle Santa Marba del Darien Limanı'nda, kendi hazırladığı ve Karayip köylerinde avazı çıktığı kadar bağırarak sattığı baharat ve şifalı ot şişeleri arasında bir masanın üzerine çıkmıştı, ama o sırada oradaki yerli güruhuna herhangi bir şey satmaya çalışmıyor, kendi buluşu olan bir panzehir gösterisini yine kendi üzerinde denemek üzere ona gerçek bir yılan getirmeleri için bağırıyordu: Evet bayanlar baylar, yılan, tarantula, kırkayak ve zehirli her tür memeli hayvanın sokmasına karşı etkisi sürekli olan tek panzehir. Onun bu kararlılığından pek etkilenmişe benzeyen biri, hiç kimsenin nereden bulduğunu anlayamadığı ve insanın solunum sistemini zehirlemekle işe başlayan en tehlikelilerinden bir zehirli yılanı bir kavanoz içinde koşturup getirmişti; o da kavanozun kapağını öyle büyük bir hevesle açmıştı ki hepimiz yılanı yiyeceğini sanmıştık, ama hayvanın kendini özgür hisseder hissetmez kavanozdan dışarı fırlamasıyla onu boynundan sokması bir olmuş, orada konuşup gösteri yapacak nefes bile bırakmamıştı onda, panzehri almaya zar zor vakit bulabilmiş, o anda da üzerinde durduğu taşınır klinik, kalaba-

lığın üstüne devrilivermiş, sanki o koskoca vücudunun içinde hiçbir şey yokmuş gibi, yere yığılıp debelenmeye başlamıştı, ama bir yandan da ağzındaki tüm altın dişleri göstererek gülmeyi elden bırakmıyordu. Gürültü ne derece ayyuka çıkmış olmalı ki, yirmi yıldan beri rıhtımda bir nezaket ziyareti için gelip demirlemiş olan Kuzeyli bir kruvazör, yılan zehrinin gemiye girmesini engellemek için karantina ilan etmiş, Paskalya'dan bir önceki pazar ayinini kutlamakta olan halk ellerinde kutsanmış palmiye yapraklarıyla kiliseden dışarı uğramıştı, çünkü artık ölüyormuş gibi şişmeye başlayan zehirlenmiş adamın gösterisini kimse kaçırmak istemiyordu; eskisinden iki kat daha şişman bir hal almış, ağzından köpüklü safra çıkarırken vücudundan da terler boşanıyor, yine de öyle canlı bir ifadeyle kahkahalar atıyordu ki çıngırakları vücudunun her yanında çıngırdıyordu. Her yanının şişmesinden tozluklarının bağlarıyla giysilerinin dikişleri patlamış, parmakları yüzüklerin sıkması yüzünden mosmor kesilmiş, cildi tuzlanmış geyik eti rengini almış, kıçından can çekişircesine sesler çıkarmıştı; öyle ki daha önce yılan sokması görmüş olanların hepsi, onun ölmeden önce çürümekte olduğunu ve sonunda tamamen un ufak olacağından onu bir torbaya doldurmak'için kürekle toplamak zorunda kalacaklarını biliyorlar, ama aynı zamanda bu talaşa dönmüş halinde bile gülmeye devam edeceğini düşünüyorlardı. Bu öylesine inanılmaz bir görüntüydü ki deniz piyadeleri, teleobjektifli fotoğraf makineleriyle onun renkli resimlerini çekebilmek için geminin kaptan köprüsüne tırmanmışlardı, ama kiliseden çıkan kadınlar, can çekişen adamı bir şalla örtüp üzerine kutsanmış palmiye yapraklan koyarak onların bu niyetlerini engellediler, bazıları bu adventistlerin[1],

1. Isa'nın yeniden dünyaya geleceğine inanan bir Amerikan mezhebi yanlıları. (Ç.N.)

fotoğraf makineleriyle onun vücuduna saygısızlık etmelerinden hoşlanmadıkları için, bazıları gülmekten ölebilecek haldeki bu putpereste daha fazla bakmaktan korktukları için, bazıları da acaba böyle yapmakla hiç değilse ruhunun zehirlenmemesini sağlayabilirler mi diye. Herkes ona öldü gözüyle bakarken bir kol hareketiyle palmiye dallarını kenara itmiş, geçirdiği bu kötü deneyimden hâlâ yarı sarhoş ve kendine gelememiş bir halde, ancak hiç kimsenin yardımı olmaksızın masayı düzelterek bir çağanoz gibi yeniden üstüne çıkmıştı ve bir kez daha avaz avaz bağırıyordu, bu panzehrin, hepimizin kendi gözlerimizle görmüş olduğumuz gibi, küçücük bir şişenin içinde Tanrı'nın hikmetinden başka bir şey olmadığını söyleyerek, gerçi fiyatı sadece iki çeyrekti, çünkü o bunu para kazanmak için değil insanlığın iyiliği için icat etmişti; ve haydi bakalım kim bir tane istiyor, bayanlar baylar, yalnız lütfen üstüme üşüşmeyin, herkese yetecek kadar var.

Elbette ki herkes üşüşmüştü, pek de iyi etmişlerdi, çünkü sonunda herkese yetecek kadar kalmamıştı. Hatta kruvazörün amirali bile, anarşistlerin zehirli kurşunlarına karşı da iyi geleceğini düşünerek küçük bir şişe almıştı, gemi mürettebatı ise onun, ölü olarak çekemedikleri renkli resimlerini masanın üzerine çıkmış olarak çekmekle yetinmemişler, koluna kramp girip kasılana kadar imza istemişlerdi ondan. Hava neredeyse kararmış, limanda sadece biz en şaşkınlar kalmıştık ki, şişeleri kaldırmakta kendisine yardım edecek aptal suratlı birini bulmak için çevresine bakınmış ve tabii ki bende karar kılmıştı. Bu, sanki talihin bir bakışıydı, sadece benimkinin değil, aynı zamanda onunkinin de; çünkü bu olayın üzerinden bir yüzyıldan fazla zaman geçtiği halde her ikimiz de sanki daha geçen pazar olmuş gibi hatırlıyoruz. Olan şu ki, bütün ilaçlarını, daha çok bir bilginin

sandukasını andıran eflatun şeritlerle süslü sandığının içine yerleştirdiğimiz sırada, bende daha önce görmemiş olduğu gizli bir ışık görmüş olacak ki keyifsiz bir edayla, sen kimsin, diye sordu bana; ben de babası henüz ölmemiş bir öksüz ve yetim olduğumu söyleyince zehirlendiği zamankinden daha gürültülü birkaç kahkaha attıktan sonra, ne iş yaparsın, diye sordu, ben de hayatta olmaktan başka bir iş yapmadığımı, çünkü gerisinin palavra olduğunu söyledim, o hâlâ gülmekten gözlerinden yaşlar gelerek dünyada en çok öğrenmek istediğim sanatın ne olduğunu sordu, alay etmeden ona gerçeği söylediğim ilk ve son kez olmuştu bu ve kâhin olmak istediğimi söyleyince artık bir daha gülmedi, sanki yüksek sesle düşünüyormuş gibi bunun için fazla beklememe gerek kalmadığını söyledi, çünkü öğrenilmesi en kolay olan yanı bende zaten vardı, o da aptal suratlı oluşumdu. Aynı gece babamla konuşup bir teklikle iki çeyreğe ve zina tahminlerinde bulunmaya yarayan bir deste iskambil karşılığında beni sonsuza dek satın aldı.

İşte kötü kalpli şarlatan böyle bir kimseydi, çünkü iyi kalplisi benim. Bir gökbilimciyi, şubat ayının gözle görülmeyen bir fil sürüsünden başka bir şey olmadığına inandıracak yetenekteydi, ama şansı döndüğünde son derce katı yürekli olabiliyordu. Ününün doruğunda olduğu günlerde genel valilere tahnitçilik etmişti ve anlatılanlara bakılırsa, onların yüzüne öyle otoriter bir görünüm veriyordu ki uzun yıllar boyunca, hayatta oldukları zamandan çok daha iyi bir şekilde yönetmeyi sürdürüyorlar, yüzlerine ölü görünümünü geri vermediği sürece hiç kimse onları gömmeye cesaret edemiyordu, ama bir rahibi deli edip ünlü iki kişinin intiharına yol açan hiç bitmez bir satranç oyununu icat etmesi saygınlığını zedelemiş, böylece giderek düş yorumculuğundan yaş günü ipnotizmacılığına, gezgin dişçilikten panayır şarlatan-

lığına düşmüştü, öyle ki birbirimizi tanıdığımız zamanlarda korsanlar bile artık onu adam yerine koymuyorlardı. Dalavere tezgâhımızla birlikte oradan oraya sürükleniyorduk; kaçakçıları görünmezleştirerek kaçmalarına yarayan süpozituvarlar, vaftiz edilmiş karıların Hollandall kocalarında Allah korkusu uyandırmak için gizlice çorbalarına koydukları damlalar ve daha başka bir sürü şeyi, evet sayın bayanlar, baylar, sizlerin kendi isteğinizle satın almaya kalkışacağınız her türlü şeyi satmaya çalışarak, sürekli bir koşuşturma içinde geçiyordu hayatımız; çünkü bu bir emir değil sadece bir tavsiyedir, zaten mutluluk da bir zorunluluk değildir. Yine de, başımıza gelenlere ne kadar gülersek gülelim, gerçek şu ki karnımızı zar, zor doyurabiliyorduk; onun son umudu benim kâhinlik yeteneğimde yatıyordu. Ne konuda olursa olsun kehanette bulunmaya çalışayım diye beni, Japon kıyafetinde ve gemi zincirleriyle bağlanmış olarak mezar gibi bir sandığın içine kapatıyor, o sırada kendisi de herkesi bu yeni sanatına inandırmanın en iyi yolunu arama uğruna dilbilgisini katlediyordu; sayın bayanlar baylar, işte karşınızda Ezekquiel'in ateşböceklerinin ezasını çeken bir çocuk ve orada inanmaz gözlerle bakan siz, bakalım ona ne zaman öleceğinizi sormaya cesaret edebilecek misiniz; oysa ben içinde bulunduğumuz günü bile tahmin etmeyi başarabilmiş değildim, bu yüzden de benim kâhinliğimden umudunu kesmişti, çünkü sindirim tembelliği kâhinlerin guddelerini altüst ediyordu ve şansı yerine gelsin diye kafama bir yumruk indirdikten sonra parasını geri vermesi için beni babama götürmeye karar verdi. Ancak o günlerde vücut ağrılarındaki elektriklenme için pratik uygulama biçimleri bulma hevesine kapılmış, vücudun ağrıyan tarafına bağlanacak hava borularıyla çalışan bir dikiş makinesi yapmaya koyulmuştu. Ben bütün geceyi, uğursuzluğu bozmak için bana attığı

dayaklardan sızlanarak geçirdiğimden, buluşunu denemek için benim yanımda kalmak zorundaydı, böylece beni bırakıp geri dönmesi uzadıkça uzayıp keyfi de giderek yerine gelmeye yüz tutmuştu ve sonunda makine o kadar iyi işledi ki sadece bir çıraktan daha iyi dikiş dikmekle kalmıyor, aynı zamanda ağrının yerine ve şiddetine göre kuş ve çiçek desenleri de işliyordu. Kötü şansımıza karşı zaferimizden emin bir şekilde bu işlerle uğraşırken, kruvazörün amiralinin panzehir denemesini Philadelphia'da yinelemeye kalkıştığı ve kurmaylarının gözleri önünde haşat olduğu haberi geldi kulağımıza.

Ondan sonra artık uzun süre bir daha gülemedik. Yerlilerin bildikleri dağ geçitlerinden kaçıyorduk ve kendimizi ne kadar uzağa atarsak atalım, deniz piyadelerinin sarıhumma hastalığının kökünü kazıma bahanesiyle ülkeyi istila ettiği ve yollarının üstüne çıkan ne kadar emektar ya da geçici çanak çömlekçi varsa hepsini kılıçtan geçirdiği söylentileri kulağımıza bütün ayrıntılarıyla geliyordu, üstelik sadece yerli halkı bir önlem olarak değil, aynı zamanda Çinlileri eğlence olsun diye, Zencileri alışkanlıktan, Hintlileri de yılan oynattıkları için öldürdükten sonra, bütün hayvanlarla bitki örtüsünü kırıp geçirerek maden zenginliğine de ellerinden geleni yapmışlardı, çünkü bizim işlerimizden sorumlu uzmanları, Karayip halkının Yankeeleri şaşırtmak için şekil değiştirebilme yeteneğine sahip olduklarını öğretmişlerdi onlara. Ben, ne onlardaki bu öfkenin nereden kaynaklandığını anlayabiliyordum ne de bizim neden bu kadar çok korktuğumuzu, ta ki günün birinde kendimizi Guajira'nın bitmez tükenmez rüzgârları içinde güvenlikte bulana kadar ve ancak o zaman bana itiraf etme cesaretini gösterebildi, panzehrinin neftyağıyla karıştırılmış raventten başka bir şey olmadığını, kendisine o zehirsiz yılanı getirip vermesi için bir yardakçıya iki çeyrek vermiş olduğu-

nu da. Sömürgecilik zamanından bir misyonerliğin yıkıntıları arasında kalıyor, güherçileli o ıssız toprakların kavurucu güneşi altında dolaşmayı göze alabilecek ve güvenilecek yegâne kimseler olan kaçakçıların oradan geçmeleri umuduyla kendimizi avutuyorduk. Önceleri yıkıntılar arasındaki çiçeklerde füme edilmiş salamandralar yiyorduk da haşlanmış bacaklarını yemeye çalışırken hâlâ gülecek halimiz kalıyordu, ama sonunda sarmıçlardaki örümcek ağlarına varıncaya kadar her şeyi yemiş ve ancak o zaman dünyayı ne kadar özlediğimizin farkına varmıştık. O zamanlar ben ölüme karşı hiçbir çare tanımadığımdan, onu sadece en az ağrıyan tarafımın üstüne yatarak bekliyordum, bu sırada o da, duvarların içinden geçebilecek derecede narin ve yumuşak bir kadının anısıyla sayıklıyordu, ama bu uydurma anı bile ölümle aşktan yakınarak alay etmek için onca hayal gücünün yarattığı bir hileydi. Ölmüş olmamız gereken bir anda, her zamankinden daha sapasağlam bir halde yanıma yaklaşarak bütün gece çektiğim acıları seyretmişti, bir yandan da kafası öylesine işliyordu ki yıkıntılar arasında ıslık çalan şeyin rüzgârın sesi mi yoksa onun düşünceleri mi olduğunu hâlâ anlayabilmiş değilim ve şafak sökmeden önce tıpkı bir zamanlarki sesi ve aynı kararlılığıyla bana, artık gerçeği bildiğini, bunun da ona uğursuzluk getirenin ben olduğumu söyleyerek, yani sıkı dur, çünkü şansımı bozduğun gibi düzelteceksin, dedi.

İşte ona karşı olan azıcık sevgim de orada yok olup gitti. Üzerimdeki en son pırtıya kadar beni soyup dikenli tellere sarmış, yaralarıma güherçileli taşlar basmış, beni kendi salgılarımda salamura etmiş ve güneşte kurutmak için ayak bileklerimden asmıştı, hâlâ da bu eziyetin, peşindekilerin öfkesini yatıştırmaya yetmeyeceğini söyleyip duruyordu. En sonunda beni, sömürge misyonerlerinin din sapkınlarını yola getirmek için kullandıkları ne-

damet zindanında kendi acılarımla baş başa çürümeye bırakıp, hâlâ gösterebildiği vantrilok hainliğiyle, yenilebilir hayvanların seslerini, olgunlaşan pancarların çıtırtısını ve pınarlardan akan suyun şırıltısını taklit ederek cennette yokluktan ölmekte olduğum sanrısıyla bana işkence ediyordu. Sonunda kaçakçılar ona yiyecek içecek getirdiğinde, zindana inip bana ölmeyeceğim kadar yiyecek bir şeyler veriyor, ama sonra pensle tırnaklarımı söküp bileğitaşıyla dişlerimi törpüleyerek bu hayırseverliğini bana ödetiyordu; tek avuntum, daha beter eziyetlerle bunca rezilliğin acısını ondan çıkarmama yetecek zamanı ve şansı hayatın bana vermesi için duyduğum arzuydu. Kendi kokuşmamın pis kokusuna dayanabilmeme ben kendim bile şaşarken, o hâlâ kendi yemeğinin artıklarını üstüme boşaltıyor, zindandaki havanın beni bir an önce zehirlemesi için köşe bucak her tarafa kokmuş kertenkele ve atmaca parçaları atıyordu. Aradan ne kadar zaman geçti bilmem, bu kez ölü bir tavşan getirerek onu bana vermektense çürümeye bırakmayı yeğlediğini söyledi, benim ise sabrım buna bile yetmiş, geriye sadece içimdeki hınç kalmıştı, öyle ki tavşanı kulaklarından yakaladığım gibi, hayvanı değil, onu geberttiğimi varsayarak duvara fırlattım, işte o zaman olanlar oldu ve tıpkı bir düşte olduğu gibi tavşan sadece bir korku çığlığıyla canlanmakla kalmadı, aynı zamanda havada yürüyerek bana geri döndü.

İşte büyük yaşantım böylece başlamış oldu. O gün bu gündür dünyayı dolaşıyorum, iki pesoya sıtmalıların ateşini düşürerek, dört buçuk pesoya körlerin gözlerini açarak, on sekize vücuduna su toplananların suyunu boşaltarak, sakatların eksiklerini eğer doğuştansa yirmiye, bir kaza ya da dövüştense yirmi ikiye, savaş, deprem, piyade çıkarması ya da başka herhangi bir genel afettense yirmi beşe tamamlayarak, olağan hastalıklara yakalanmış

olanlara özel tarifelerle toptan bakarak, delilere konularına göre, çocuklara yarı fiyatına ve ahmaklara bedava; bakalım kim cesaret edebilir benim bir hayırsever olmadığımı söylemeye, bayanlar baylar, ve şimdi, evet, yirminci filonun sayın komutanı, çocuklarınıza söyleyin de acılar içindeki bu insanların geçmeleri için barikatları açsınlar, cüzamlılar sol tarafa geçsinler, saralılar sağ tarafa, sakatlar kimseye engel olmayacakları bir tarafa, daha az acil olanlar da şu arka tarafa, yalnız tek istediğim lütfen başıma üşüşmeyin, sonra hastalıklarınızı birbirine karıştırır, olmayan bir hastalığınızı iyileştirirsem hiç karışmam, su kaynayıncaya kadar müzik devam etsin, cinler yanıp yok oluncaya kadar fişekler atılsın, kötü fikirler yok edilinceye kadar içkiler içilsin, gelsin yosmalarla ip cambazları, celeplerle fotoğrafçılar, hepsi de benim hesabıma, bayanlar baylar, işte artık şarlatanların kötü ünü tarihe karışıyor ve evrensel refah dönemi başlıyor. Böylece şimdi milletvekili tekniğiyle onları uyutacağım, ne olur ne olmaz, ölçütümde yanılırım da içlerinden bazıları eskisinden beter olurlarsa diye. Tek yapmadığım şey ölüleri diriltmek, çünkü daha gözlerini açar açmaz rahatlarını kaçıranlara öfkeyle saldırıyorlar ve sonunda intihar etmeyenler de hayal kırıklığına kapılıp yeniden ölüyorlar. Önceleri, sanatımın gerçekliğini araştırmak isteyen bir bilginler ordusu peşimi bırakmıyordu ve ne olduğunu anladıkları zaman da beni Zelot Simon'un[1] cehennemine göndermekle tehdit etmişler ve aziz mertebesine erişebilmem için çileli bir yaşam sürmemi öğütlemişlerdi, ama ben, onların yetkilerini hiç de küçümsemeden, işe zaten oradan başlamış olduğum şeklinde karşılık vermiştim. Doğrusunu isterseniz, öldükten son-

1. Zelot Simon: Gnostisizmin kurucularından biri olan Yahudi tarikatçı. Aziz Paulus'un mucizeler yaratma yeteneğini satın almak istemişti. (Ç.N.)

ra aziz olmakla elime hiçbir şey geçmez, ben bir sanatkârım, istediğim tek şey bu aptal görünüşümle hayatta kalmak; deniz piyadelerinin konsolosundan satın aldığım bu altı silindirli üstü açılır kapanır külüstür arabamla, New Orleans'ta korsan operasının baritonu olan bu Trinidadlı şoförümle, saf ipekten gömleklerimle, Doğu'dan gelen losyonlarımla, topaz dişlerimle, fötr şapkamla ve iki renkli potinlerimle, çalar saatsiz uyuyarak, güzellik kraliçeleriyle dans edip onları sözlükten çıkma güzel konuşma sanatımla büyüleyerek, bir büyük perhizin ilk çarşambası yeteneklerim kuruyacak olursa kuyruğu titretmeden idare edeyim; hem bu bakan hayatını sürdürebilmem için bu aptal suratım bana yeter de artar bile, buradan cehennemin bucağına kadar uzanan yığınla dükkânımda, bizi amirale şikâyet eden aynı turistler, şimdi imzalı resimlerim, aşk şiirlerimi içeren takvimler, üzerinde profilim bulunan madalyonlar ve giysilerimin parçaları için birbirlerini yiyorlar ve üstelik bütün bunlar, vatanın kurtarıcıları gibi güvercin boldan içinde gece gündüz at üstünde dikilen mermer bir heykele yontulmuş olmakla ödüllenme kâbusuna uğramadan.

Ne yazık ki, uydurma hiçbir yanı olmadığını anlayabilmeniz için kötü kalpli şarlatanın bu öyküyü tekrarlayacak hali yok. Onu bu dünyada gördükleri son kez, eski görkemli halini elindeki son kapkacağa varana kadar kaybetmiş, keyfi iyice kaçmış, çölün sert havası yüzünden kemikleri çarpılmıştı, ama yine de o pazar günü Santa Marba del Darién Limanı'nda, yanında o mezara benzer sandığıyla birlikte yeniden boy göstermesine yetecek bir çift çıngırağı kalmıştı, yalnız bu kez panzehir falan satmaya çalışmıyor, heyecandan çatlak çatlak çıkan bir sesle deniz piyadelerine sesleniyordu, kendisini herkesin gözü önünde kurşuna dizsinler de, bu olağanüstü çocuğun ölüyü diriltme yeteneğini kendi kanıyla canıyla

gösterebilsin diye; ve bayanlar baylar, onca zamandır bir dolandırıcı ve sahtekâr olarak kötü becerilerime katlanmış olan sizler bana inanmamakta çok haklı olsanız da, annemin ölüsü üzerine yemin ederim ki bugünkü denememin öbür dünyayla hiçbir ilgisi yoktur, sadece gerçeğin ta kendisidir; ve eğer hâlâ kuşkunuz varsa, iyice dikkat ederseniz artık eskisi gibi gülmüyorum, aksine ağlamamak için kendimi zor tutuyorum. Daha inandırıcı olmak için, gözlerinde yaşlarla gömleğinin düğmelerini açmış, ölümün en uygun yerini göstermek için göğsünü yumrukluyordu, ama deniz piyadeleri, o pazar gününün kalabalığı artık eski saygınlıklarının kalmadığını anlarlar korkusuyla ateş etmeye cesaret edemediler. O sırada, belki de bir zamanki şarlatanlıkların acısını unutamayan birisi, nereden bulduğunu kimsenin anlayamadığı ve Karayip'in tüm sarıağız balıklarını suyun yüzüne vurdurmaya yetecek birkaç kök sığırkuyruğunu bir teneke kutu içinde götürüp ona verdi, o da sanki gerçekten onları yiyecekmiş gibi kutunun kapağını büyük bir iştahla açtı ve gerçekten yedi de, bayanlar baylar, yalnız lütfen ne benim için merhamete kapılın ne de toprağı bol olsun diye dua etmeye başlayın, çünkü bu ölüm benim için bir ziyaretten başka bir şey olmayacak. Bu kez o kadar dürüst görünüyordu ki dramatik can çekişmelerine başvurmadan, masadan bir çağanoz gibi yan yan inerek, ilk kuşkulanmaya başlayanların arasında kendisine yatacak en uygun yeri arayıp buldu, oradan bana sanki annesine bakar gözlerle baktı, kazıklıhummaya tutulmuş gibi her tarafı kasılmış bir halde ve yine de gözyaşlarına erkekçe karşı koyarak kendi kolları arasında son nefesini verdi. Tabii ki sanatımın başarısızlığa uğradığı ilk ve son gösteri oldu bu, onu, içine boylu boyunca sığabildiği, ne işe yarayacağı belli büyüklükte bir sandığa yatırdım; rahip, sırmalı giysiler içinde olduğu ve ayrıca üç tane piskopos otura-

rak hazır bulunduğu için bana elli altına mal olan bir akşam duası okuttum, denize bakan en güzel yerde bir tepe üstüne, içinde sadece ona ayrılmış küçük bir dua yeri bulunan imparatorlara yaraşır bir anıtmezar yaptırıp üstüne Gotik stilde büyük harflerle, burada yersiz bir şekilde kötü kalpli diye tanınan, deniz piyadeleriyle alay edip bilime kurban giden ölü şarlatan yatıyor, diye yazılı demir bir plaket koydurdum, bütün bu onurlandırmalarla onun iyi yönlerinin hakkını yeterince vermiş olduğum kanısına varınca da, bana yapmış olduğu rezilliklerin acısını çıkarmaya başladım, işte o zaman zırhlı mezarın içinde dirilterek korkudan debelenir bir halde orada öylece bıraktım onu. Bu olay Santa Marba del Darién'i kasırga yutmadan çok önce olmuştu, ama anıtmezar o tepede, Atlantik rüzgârlarında uyumaya çıkan ejderhaların gölgesinde, olduğu gibi duruyor, o yöreden her geçişimde ona bir araba dolusu gül götürüyorum ve onun iyi taraflarını düşündükçe yüreğim sızlıyor, ama sonra parçalanmış sandığın döküntüleri arasında ağladığını duymak için kulağımı plakete dayıyorum ve ola ki yeniden ölmüşse onu yeniden diriltiyorum, çünkü verdiğim cezanın en hoş yanı, ben hayatta olduğum sürece, yani sonsuza dek, yaşamını sürdürecek olması.

1968

İYİ KALPLİ ERÉNDİRA İLE İNSAFSIZ BÜYÜKANNESİNİN İNANILMAZ VE ACIKLI ÖYKÜSÜ

Bahtsızlık rüzgârı esmeye başladığında, Erendira banyoda büyükannesini yıkamaktaydı. Çölün ıssızlığı içinde kaybolmuşa benzeyen koskoca taş konak, rüzgârın ilk saldırısında temellerine kadar sarsılmıştı. Ama Erèndira ile büyükannesi bu vahşi doğanın tehlikelerine öylesine alışıktılar ki, art arda sıralanan tavuskuşu motifleri ve Roma hamamlarına özgü çocuksu desenlerle süslü banyonun içinde, rüzgârın gücünü pek fark edemediler.

Büyükanne, iriyarı çıplak vücuduyla, mermer küvetin içinde tıpkı bembeyaz güzel bir balinaya benziyordu. Torunu on dört yaşını yeni tamamlamıştı, zayıf ve ince kemikliydi, yaşına göre fazlasıyla uysaldı. Neredeyse huşu dolu denebilecek bir özenle büyükanneyi yıkıyor, suyun içinde kaynatmış olduğu kanı temizleyici otlarla güzel kokulu yapraklar büyükannenin tombul sırtına, dağınık gümüşsü saçlarına, denizcilere özgü bir dövmeyle süslü güçlü omzuna yapışıp kalıyordu.

"Dün gece düşümde bir mektup beklediğimi gördüm," dedi büyükanne.

Kaçınılmaz bir nedeni olmadıkça hiç konuşmayan Erèndira sordu:

"Düşte günlerden neydi?"

"Perşembe."

"Öyleyse kötü haberler getiren bir mektuptur," dedi Erêndira. "Ama hiç gelmeyecek."

Büyükannenin yıkanma işi bitince onu yatak odasına götürdü. O kadar şişmandı ki ancak torununun omzuna dayanarak yürüyebiliyordu ya da piskopos asasına benzer bir bastonla, ama en zahmetli hareketlerinde bile eski haşmetinin gücü seziliyordu. Evin her yanı gibi aşırı ve biraz da çılgınca bir ölçütle döşenmiş yatak odasında Erêndira'nın, büyükanneyi giydirip hazırlayabilmek için iki saat daha harcaması gerekmişti. Saç tellerini bir bir ayırmış, kokular sürüp taramış, ekvator çiçekleri desenli bir giysi giydirmiş, yüzünü talk pudrasıyla pudralamış, dudaklarına ruj, yanaklarına allık, gözkapaklarına misk, tırnaklarına cila sürmüş, onu insan boyundan daha büyük bir taşbebek gibi süsleyip püslemesi sona erdiğinde, giysisindekilere benzer göz alıcı çiçeklerle dolu bakımlı bir bahçeye götürüp, eskiden taht olarak kullanılmış bir koltuğa oturtarak, borulu bir gramofonda modası geçmiş plakları dinlemeye bırakmıştı.

Büyükanne geçmişin bataklıklarında yol aladursun, Erêndira, çılgın mobilyalar, uydurma Sezar heykelleri, kristal avizeler, akmermerden meleklerle dolu ve içinde altın yaldızlı bir piyanoyla akla gelmedik biçim ve ölçülerde sayısız saatler bulunan loş ve rengârenk evi silip süpürmeye koyuldu. Evin avlusunda, uzak, pınarlardan yerlilerin sırtında taşınıp getirilmiş suyu yıllarca depolayabilecek bir sarnıç vardı, sarnıcın bir halkasına da bu berbat iklimin eziyetine katlanabilmiş biricik kanatlı hayvan olan sıska bir tavuskuşu bağlıydı. Ev, her şeyden uzak bir yerde, çölün dibinde, felaket rüzgârı bir kere esmeye başladı mı umutsuzluktan oğlakların bile intihar ettikleri cayır cayır yakıcı sefil sokakları olan bir köyün yanı başındaydı.

Bu akıl almaz sığınak, büyükannesinin Amadis adın-

da efsanevi bir kaçakçı olan kocası tarafından inşa edilmişti, büyükannenin ondan olma yine Amadís adındaki oğlu da Erèndira'nın babasıydı. Bu ailenin kökenini, geçmişini hiç kimse bilmiyordu. Yerlilerin ağzında dolaşan en yaygın söylentiye göre, baba Amadís güzel karısını, bir adamı bıçaklayarak öldürdüğü Antiller'de bir genelevden kurtarmış, onu cezalandırılma kaygısı olmayan bu çölde gizlemişti. Biri melankoli ateşinden, öbürü de hasımlar arasında bir çatışmada olmak üzere her iki Amadís de ölünce, kadın, cesetleıi avluya gömdükten sonra yalınayaklı on dört hizmetçiye yol vermiş, doğumundan beri bakıp büyüttüğü piç torununun özverileri sayesinde, kaçak evinin loş atmosferinde görkemli yaşam düşlerini gerçekleştirmeye koyulmuştu.

Sadece saatleri kurup ayarlamak Erèndira'nın altı saatini alıyordu. Felaketinin başladığı gün bunu yapması gerekmemişti, çünkü saatler zaten ertesi sabaha kadar kuruluydu, ama buna karşılık büyükanneyi yıkayıp giydirmesi, yerleri silmesi, öğle yemeğini hazırlaması ve kristalleri parlatması gerekmişti. Saat on bire doğru, tavuskuşunun kabındaki suyu değiştirip Amadíslerin yan yana mezarlarındaki çöl otlarını sularken, artık dayanılmaz bir hal almış olan rüzgârın şiddetine karşı koymak zorunda kalmış, ancak bunun kendisi için bir felaket rüzgârı olduğunun kötü belirtisini yine de sezinleyememişti. Saat on ikide en son şampanya kadehlerini parlatıken burnuna taze pişmiş çorbanın kokusu gelmiş, yolu üzerinde Venedik camlarından bir felakete neden olmaksızın koşa koşa mutfağa kadar yetişebilmek için bir mucize yaratması gerekmişti.

Ocağın üzerinde taşmak üzere olan tencereyi ucu ucuna yetişip kaldırmıştı. Daha sonra, ateşin üzerine önceden hazırlamış olduğu bir yemeği koydu ve mutfaktaki bir banka oturup dinlenmek için bunu fırsat bildi.

Gözlerini yumdu, biraz sonra hiçbir yorgunluk belirtisi olmayan bir ifadeyle açtı gözlerini yine ve çorbayı servis kâsesine boşaltmaya koyuldu. İş görürken uyuyordu.

Büyükanne, gümüş şamdanlar ve on iki kişilik servis takımıyla donatılmış bir ziyafet sofrasının bir ucuna tek başına kurulmuştu. Çıngırağı çalmasıyla Erèndira'nın neredeyse anında elinde dumanı tüten çorba kâsesiyle koşup gelmesi bir oldu. Çorba servisini yaparken büyükanne onun uyurgezer halinin farkına varmıştı, sanki görünmez bir camı siler gibi elini onun gözlerinin önünden geçirdi. Kız onun elini görmemişti. Büyükanne bakışlarıyla onu izledi ve Erèndira mutfağa gitmek üzere ona sırtını döndüğünde haykırdı:

"Erèndira!"

Bir anda uyanan kız çorba kâsesini halının üzerine düşürüverdi.

"Yok bir şey, kızım," dedi büyükanne, yumuşak bir ifadeyle. "Yürürken yine uyuyakaldın da."

"Vücudun alışkanlığı," diye mazeret ileri sürdü Erèndira.

Hâlâ uyku sersemliği içinde çorba kâsesini yerden kaldırdı, halıdaki lekeyi temizlemeye çalıştı.

"Öylece bırak," diye vazgeçirdi onu büyükanne. "Öğleden sonra yıkarsın.

Böylelikle, öğleden sonranın alışılageldik işlerinin dışında Erèndira'nın bir de yemek odasının halısını yıkaması gerekmiş, hazır teknenin başındayken fırsat bu fırsat pazartesinin giysisini de yıkamıştı. Bu arada rüzgâr da evin çevresinde dört dönerek içeri girecek delik arıyordu. Yapılacak o kadar çok işi vardı ki farkına bile varmadan akşam oluvermiş, yemek odasının halısını yere serdiğinde yatma saati gelmişti bile.

Büyükanne bütün akşamı piyanoyu tıngırdatıp gençliğinin şarkılarını tiz perdeden kendi kendine söyle-

mekle geçirmiş, gözyaşlarına karışmış misk parçaları gözkapaklarına yayılmıştı. Ama muslin geceliğiyle yatağına uzandığında güzel anıların burukluğundan sıyrılmıştı artık.

"Yarın bir fırsatını bulup salonun halısını yıka," dedi Erèndira'ya. "Dağdağalı zamanlardan beri güneş yüzü görmedi."

"Peki, büyükanne," diye karşılık verdi kız.

Eline kuş tüylerinden yapılmış bir yelpaze aldı, bir yandan uykuya dalarken bir yandan da gece emirlerini bir bir sıralayan acımasız hatunu yelpazelemeye koyuldu.

"Vicdanın rahat uyuyabilmek için yatmadan önce bütün çamaşırı ütüle."

"Peki, büyükanne.

"Giysi dolaplarını iyice gözden geçir, rüzgârlı gecelerde güveler daha iştahlı oluyorlar."

"Peki, büyükanne."

"Artan zamanında çiçekleri avluya çıkar da hava alsınlar."

"Peki, büyükanne."

"Tavuskuşuna da yemini verirsin.

Uyuyakalmıştı, ama buyruklarını sürdürüyordu, zaten torunu da uykuda yaşamaya devam etme yeteneğini ondan almıştı. Erèndira hiç gürültü etmeden odadan çıktı, gecenin son işlerini tamamladı, her defasında da uykudaki büyükannenin buyruklarına yanıt veriyordu.

"Mezarları sula.

"Peki, büyükanne.

"Yatmadan önce her şeyin yerli yerinde olmasına dikkat et, eşyalar kendi yerlerinde uyumaya bırakılmazsa sonra çok zarar görüyorlar."

"Peki, büyükanne."

"Eğer Amadisler gelirlerse söyle onlara içeri girme-

sinler/' dedi büyükanne. "Porfirio Galân'ın çetesi öldürmek için onları bekliyor."

Eréndira artık ona karşılık vermedi, çünkü sayıklamasının arasında sapıtmaya başladığını anlamıştı, ama buyrulanlardan hiçbirini atlamadı. Pencerelerin sürgülerini gözden geçirip son ışıkları da söndürdükten sonra, yemek odasından bir şamdan alıp yatak odasına gidene kadar yolunu aydınlattı, o sırada rüzgârın duraklamaları arasında, uyuyan büyükannenin sakin ve uzun nefes alıp vermeleri duyuluyordu.

Kızın odası da, büyükanneninki kadar olmasa bile gösterişliydi, daha yeni geride bıraktığı çocukluğundan kalma bez bebekler ve kurgulu hayvanlarla tıka basa doluydu. Günün korkunç işlerine yenik düşen Eréndira'nın soyunacak hali kalmamıştı, şamdanı gece masasının üstüne koyup yatağa attı kendini. Az sonra, felaketinin rüzgârı tıpkı bir köpek sürüsü gibi yatak odasına doluşup şamdanı perdelere doğru devirdi.

Şafak sökerken, sonunda rüzgâr kesildiğinde, iri iri yağmur damlaları tek tek düşmeye başlayıp kalan son korları da söndürmüş, konağın dumanı tüten küllerini sertleştirmişti. Çoğunluğu yerli olan köy halkı felaketten artakalanları kurtarmaya çabalıyordu: tavuskuşunun kömürleşmiş ölüsü, yaldızlı piyanonun şasesi, bir heykelin gövdesi. Büyükanne, onulmaz bir perişanlık içinde servetinden arta kalanlan seyrediyordu. Amadislerin mezarlarının arasına oturmuş olan Erèndira'nın ağlaması kesilmişti. Büyükanne enkaz arasında hasara uğramamış pek az şey kaldığı kanısına varınca, içten bir üzüntüyle torununa baktı.

"Vah zavallı yavrum," diye içini çekti. "Bu talihsizliği bana ödemeye ömrün yetmeyecek."

Onu kolundan tutup, bekârete iyi fiyat vermesiyle çölde nam salmış olan az gelişmiş sıska vücutlu köy bakkalına götürdüğü aynı gün, Erèndira şakır şakır yağan yağmurun altında borcunu ödemeye başlamıştı bile. Dul bakkal, büyükannenin bu pervasız beklentisi karşısında Erèndira'yı bilimsel bir titizlikle incelemeye koyuldu: Kaslarının gücüne, göğüslerinin büyüklüğüne, kalçalarının genişliğine baktı. Ona bir değer biçinceye kadar tek sözcük bile söylemedi. Sonra da, "Daha pek gelişmemiş," dedi. "Memeleri köpek memesi gibi."

Sonra, bu yargısını rakamlarla da kanıtlayabilmek için onu bir tartıya çıkardı. Erendira kırk iki kiloydu.

"Yüz pesodan fazla etmez, dedi dul bakkal.

Büyükanne sinirlenmişti.

"Körpecik bir çocuğa yüz peso ha!" diye haykırdı. "Pes birader, iffete bu kadar saygısızlık da çok fazla."

"Hadi yüz elliye kadar çıkayım," dedi dul bakkal.

"Kızın bana bir milyon pesodan fazla zararı oldu, dedi büyükanne. "Böyle giderse bana borcunu ödemek için iki yüz yıl kadar çalışması gerekecek."

"Bereket versin ki," dedi dul bakkal. "Tek iyi yanı yaşı."

Dışarıdaki fırtına evi yerle bir etmek üzereydi, dam öylesine akıyordu ki neredeyse içeride de dışarıdaki kadar yağmur yağıyor denebilirdi. Büyükanne kendisini bir felaketin ortasında tek başına kalmış hissediyordu.

"Hiç değilse üç yüze kadar çık," dedi.

"İki yüz elli."

Sonunda nakit olarak iki yüz yirmi peso ve yiyecek bir şeylerde anlaştılar. Bunun üzerine büyükanne Erendira'ya dul bakkalla gitmesini işaret etti, bakkal da sanki okula götürürmüş gibi kızı elinden tutup dükkânın arkasına götürdü.

"Seni burada bekliyorum," dedi büyükanne.

"Peki, büyükanne," dedi Erendira.

Dükkânın arka tarafı, tuğlalardan dört sütun üzerinde duran bir tür sundurma, çürümüş palmiye yapraklarıyla örtülü bir dam ve kötü havada içeriye yağmur ve fırtınanın girdiği bir metre yüksekliğinde kerpiç bir duvardan oluşuyordu. Kerpiç duvarın kenarına, içinde kaktüsler ve daha başka çöl bitkileri bulunan saksılar diziliydi. Sütunlardan ikisinin arasına, rüzgâra kapılmış bir yatın çözülmüş yelkeni gibi çırpınıp duran rengi kaçmış bir hamak asılıydı. Fırtınanın ıslığı ve yağmurun şakırtısının

ötesinde uzaklardan gelen bağrışmalar, hayvan ulumaları, felakete uğrayanların haykırmaları duyuluyordu.

Erendira ile dul bakkal sundurmaya girdiklerinde, her ikisini de bir anda sırılsıklam bırakan yağmurun şiddetinden yere yıkılmamak için tutunmak zorunda kaldılar. Fırtınanın patırtısı arasında sesleri duyulmaz, hareketleri anlaşılmaz bir hal almıştı. Dul bakkalın ilk denemesinde Erendira duyulmaz bir çığlık atıp kaçmaya çabaladı. Dul bakkal da ona duyulmaz bir sesle karşılık verip kolunu bileğinden bükerek hamağa doğru sürükledi. Kız onun yüzüne bir tırmık atarak yine sessiz bir çığlık attı, o da öyle şiddetli bir yumrukla karşılık verdi ki kızın ayakları yerden kesildi, meduza gibi uzun saçları boşlukta dalgalanarak bir an havada uçtu, daha yere düşmeden adam onu belinden kavrayıp hayvanca bir darbeyle hamağa yıkarak dizleriyle hareketsiz hale getirdi. Bunun üzerine Erendira büyük bir dehşete kapılarak kendini kaybetti, fırtınanın içinde havada uçarak geçen bir balığın gümüşsü saçaklarına büyülenmiş gibi bakakalmışken dul bakkal, sanki ot yolar gibi telaşsız pençe darbeleriyle giysilerini parçalayarak kızı soyuyor, renkli uzun şeritler halinde yırtıp attığı giysi parçaları serpantin gibi havada dalgalanarak rüzgârda uçup gidiyordu.

Köyde Erendira'mn aşkının karşılığını ödeyebilecek başka hiç kimse kalmayınca, büyükanne onu bir yük kamyonuna atarak kaçakçılık bölgesine doğru yola çıktı. Bu yolculuğu kamyonun üstü açık kasasında, pirinç çuvallarıyla sadeyağ kutuları ve yangından artakalan eşyalar arasında yapmışlardı: genel valilik zamanından kalma bir yatak başı, bir savaş meleği, kavrulmuş taht ve işe yaramaz daha başka öteberi. Kalın fırçayla üzerine iki haç resmi çizilmiş bir sandığın içinde de Amadislerin kemiklerini taşıyorlardı.

Büyükanne, her tarafı sökülmüş bir şemsiyeyle bit-

mez tükenmez güneşten korunuyor, kan ter içindeki yolculuğun cefasıyla nefes nefese kalıyordu ama bütün bu ak; iliklere karşın azametinden hiçbir şey kaybetmemişti. Eréndira, yağ kutularıyla pirinç çuvalları yığınının arkasında kamyonun yükleyicisiyle her biri yirmi pesoya aşk yaparak yolculuğun ücretini ve eşyaların nakliye parasını ödemişti. Kendini savunma yöntemi başlangıçta dul bakkalın saldırısına karşı koyduğu yöntemle aynı olmuştu. Ancak yükleyicinin yöntemi farklıydı, yavaş ve bilgili davranıyordu, sonunda yumuşaklıkla onu yola getirmişti. Öyle ki, öldürücü bir günün sonunda ilk köye vardıklarında, Eréndira ile yükleyici kamyon yükünün siperi arkasında, zevkli bir sevişme sonrası dinlenmekteydiler. Kamyon şoförü, büyükanneye bağırdı:

"Buradan sonra artık bütün dünya önünüzde."

Büyükanne terk etmiş olduklarından biraz daha büyük ama aynı onun kadar hüzünlü bir köyün sefalet içindeki ıssız sokaklarına gözlerine inanamayarak baktı.

"Hiç de belli olmuyor," dedi.

"Burası misyonerlerin bölgesi," dedi şoför.

"Beni ilgilendiren hayırseverlik değil, kaçakçılık," dedi büyükanne.

Yüklerin ardında bu konuşmayı dinleyen Eréndira, parmağıyla bir pirinç çuvalını deşmekteydi. Az sonra eline geçen bir ipi çekince gerçek incilerden upuzun bir kolyeyi dışarı çıkardı. Sanki parmaklarının arasında ölü bir yılan tutar gibi korkuyla kolyeye bakarken, kamyon şoförü, büyükanneye şöyle yanıt veriyordu:

"Ayakta düş görmeyi bırakın, hanım. Kaçakçı falan yok artık."

"Nasıl yok?" dedi büyükanne. "Sen onu külahıma anlat."

"Arayın, görürsünüz," diye onu alaya aldı şoför ke-

yifle. "Herkes onların sözünü eder, ama hiç kimse onlara rastlamaz."

Kamyonun yükleyicisi, Erèndira'nın kolyeyi çuvaldan çıkardığını fark etmiş, alelacele elinden alarak yeniden pirinç çuvalının içine tıkmıştı. Köyün yoksulluğuna karşın orada kalmaya karar veren büyükanne, kamyondan inmesine yardım etmesi için torununa seslendi. Erèndira acele, ama içten gelen bilinçli bir öpücük vererek yükleyiciyle vedalaştı.

Büyükanne, eşyalar kamyondan indirilinceye kadar sokağın ortasında tahtına oturup bekledi. En son indirilen, Amadislerin kalıntılarını taşıyan sandık olmuştu.

"Bu da ölü gibi ağırmış," diye güldü şoför.

"Bir değil iki ölü," dedi büyükanne. "Yani onlara gereken saygıyı göstersen iyi edersin."

"Bahse girerim fildişi heykeller var içinde," diye güldü şoför.

Kemik dolu sandığı, yer yer kavrulmuş eşyaların arasına atıverdi, sonra büyükannenin önünde avucunu açarak, "Elli peso," dedi.

Büyükanne yükleyiciyi işaret etti.

"Senin köle hesabı gördü bile."

Şoför şaşkınlıkla dönüp bakınca yardımcısı onu doğrulayan bir işaret yaptı. Bunun üzerine direksiyon başına geri döndü, kucağında sıcaktan ağlayan bir bebek taşıyan yas tutan bir kadın da onlarla birlikte yolculuk ediyordu. O sırada yükleyici, kendinden iyice emin bir tavırla büyükanneye şöyle dedi:

"Eğer siz başka türlüsünü emretmezseniz Erèndira benimle geliyor. Niyetim ciddi."

Kız korkuyla söze karıştı:

"Ben hiçbir şey söylemiş değilim!"

"Ben söylüyorum, bu benim fikrim," dedi yükleyici.

Büyükanne onu hafife almadan, sadece cesaretinin

gerçek boyutunu tahmin etmeye çalışarak tepeden tırnağa inceledi.

"Benim için bir sakıncası yok," dedi. "Eğer onun dikkatsizliği yüzünden kaybettiklerimi bana ödersen. Sekiz yüz altmış ve iki bin üç yüz beş peso, şimdiye kadar ödediği dört yüz yirmiyi çıkarıyoruz, yani sekiz yüz altmış ve bin sekiz yüz doksan beş."

Kamyon hareket etti. Yükleyici içtenlikle, "İnanın bana eğer bu kadar param olsaydı size verirdim," dedi. "Kız buna değer."

Delikanlının kararı büyükannenin hoşuna gitmişti. Canayakın bir ses tonuyla, "Öyleyse paran olduğunda dön gel, evladım," diye karşılık verdi. "Ama şimdi git artık, eğer hesap yapmaya kalkarsak bana daha on peso borçlu çıkarsın."

Yükleyici uzaklaşmakta olan kamyonun kasasına atladı. Oradan Erendira'ya el salladı, ama o hâlâ öyle korku içindeydi ki ona karşılık veremedi.

Erendira ile büyükanne, kamyonun kendilerini bıraktığı aynı boş arsa üzerine, çinko levhalar ve Asya halılarının artıklarıyla içinde barınabilecekleri bir baraka uydurdular. Yere serdikleri iki hasır üzerinde eski konaktaki kadar rahat uyuyabildiler, ta ki güneş damda delikler açıp yüzlerini yakıncaya kadar.

Her zamankinin aksine, o sabah Erendira büyükanneyi değil, büyükanne Erendira'yı hazırlama işini üstlenmişti. Kendi gençliğinde moda olan ölü yüzü gibi soluk bir makyaj kalemiyle kızın yüzünü boyadı, gözlerine takma kirpikler, başına da tıpkı kelebeğe benzeyen organzeden bir fiyonk takarak tuvaletini tamamladı.

"Korkunç görünüyorsun," diye kendisi de kabul etti. "Ama böylesi daha iyi: Erkekler kadınlarla ilgili konularda çok aptaldırlar."

Her ikisi de, çölün kupkuru kabuğu üzerinde yakla-

şan iki katırın ayak seslerini, onları görmeden çok önce tanımışlardı. Büyükannenin buyruğu üzerine Erendira, tıpkı acemi bir tiyatro oyuncusunun perde açılmak üzereyken yapabileceği gibi hasırın üzerine uzandı. Piskopos asasına dayanarak barakadan çıkan büyükanne, katırların geçmesini beklemek üzere tahtına oturdu.

Yaklaşan postacıydı. Yirmi yaşında yoktu bile, ama bu iş onu yıpratmıştı; sırtında haki renkli bir giysi, ayağında tozluklar, fişekliğinin kemerinde bir asker tabancası vardı. Güçlü bir katıra binmiş, ondan daha az güçlü görünen ve sırtına keten bezinden posta çuvalları yığılı bir başka hayvanı da yularından çekiyordu.

Büyükannenin önünden geçerken eliyle onu selamlayıp yoluna devam etti. Ama o, barakanın içine bir göz atması için ona bir işaret yaptı. Adam durdu, üzerinde mor fırfırlı giysisi, yüzünde cenaze makyajıyla hasıra uzanmış yatan Erendira'yı gördü.

"Beğendin mi?" diye sordu büyükanne.

Postacı kendisine önerilen şeyi ancak o zaman anlayabilmişti.

"Bu yoklukta hiç fena değil," diye gülümsedi.

"Elli peso," dedi büyükanne.

"Yok yahu, kızın şeyi altından olsa gerek!" dedi. "Bir aylık yemek param o benim.

"Pintilik etme," dedi büyükanne. "Uçak postacıları rahiplerden daha iyi maaş alıyor."

"Ben ulusal postacıyım," dedi adam. "Uçak postacısı kamyonetle dolaşır."

"Ne olursa olsun, aşk yiyecekten daha önemlidir," dedi büyükanne.

"Ama karın doyurmaz."

Büyükanne, başkalarının umutlarıyla geçinen bir kimsenin pazarlık etmeye fazlasıyla vakti olduğunu anlamıştı.

"Kaç paran var?" diye sordu.

Postacı katırdan indi, cebinden ezilmiş büzülmüş birkaç kâğıt para çıkarıp büyükanneye gösterdi. Büyükanne pençe gibi eliyle, bir top yakalamasına paraların hepsini birden kavrayıverdi.

"Sana indirim yapıyorum," dedi, "ama bir koşulum var: Haberi her bir yana yayacaksın."

"Dünyanın öbür ucuna bile yayarım, dedi postacı. "İşim bu benim.

Gözlerini rahat açıp kapayamayan Erèndira, bunun üzerine takma kirpiklerini çıkardı ve geçici sevgilisine yer açmak üzere hasırın üzerinde kenara çekildi. Adam barakaya girer girmez büyükanne enerjik bir hareketle kapının perdesini çekip girişi örttü.

Bu, verimli bir anlaşma olmuştu. Postacının yaydığı habere kapılan pek çok erkek, Erèndira'nın getirdiği yeniliği tanımak için ta uzaklardan geliyorlardı. Erkeklerin ardından piyango masalarıyla yiyecek tezgâhları gelmiş, hepsinden sonra da bisikletli bir fotoğrafçı gelerek kampın karşısına ayaklı bir fotoğraf makinesiyle, üzerinde hastalı kİ ^kuğuların yüzdüğü bir göl manzarası bulunan bir fon perdesi kurmuştu.

Tahtına oturmuş yelpazelenen büyükanne, kendi yarattığı eğlence yerine yabancı görünüyordu. Onu ilgilendiren tek şey sıralarını bekleyen müşteri kuyruğunun düzenli, Erèndira'nın yanma girmek için peşin ödedikleri paranın da tamam olmasıydı. Başlangıçta öyle katı davranıyordu ki sırf beş peso eksik çıktı diye iyi bir müşteriyi geri çevirdiği bile olmuştu. Ama aylar geçtikçe gerçeklerden aldığı dersleri özümsemiş ve sonunda ödemeleri aziz madalyonları, aile hatıraları, nikâh yüzükleri ve parlamasa bile ayarı yüksek altın olduğunu ısırarak gösterebilecekleri herhangi bir şeyle tamamlamalarını kabul eder olmuştu.

Bu ilk köyde uzun bir süre kaldıktan sonra büyükannenin bir merkep almaya yetecek kadar parası birikmiş, alacağını tahsil edebilmek için daha uygun başka yerler aramak üzere çölün derinliklerine doğru yola çıkmıştı. Merkebin sırtına uydurdukları eğreti bir semerin üzerinde yolculuk ediyor, Eréndira'nın başının üzerinde tuttuğu telleri kopuk şemsiyeyle tepede hiç kıpırdamadan duran güneşten korunuyordu. Arkalarından da, üzerinde uyudukları hasırlar, restore edilmiş taht, akmermerden melek heykeli ile Amadis'lerin kalıntılarının bulunduğu sandıktan oluşan kamp eşyalarını yüklenmiş dört yerli yürüyordu. Fotoğrafçı ise bisikletinin üzerinde kervanı izliyor, ama sanki başka bir bayram yerine gidiyormuş gibi onlara yetişmiyordu.

Büyükanne işin görüntüsünü bütünüyle kavrayabildiğinde, yangının üzerinden altı ay geçmişti.

"Eğer işler böyle giderse," dedi Eréndira'ya. "Borcunu bana sekiz yıl, yedi ay, on bir günde ödemiş olacaksın."

İçinde parasını da sakladığı örgülü kesesinden çıkardığı tahıl tanelerini çiğnerken, gözleri kapalı olarak yeniden hesap yapıp daha kesin bir açıklamada bulundu:

"Tabii bütün bunlar yerlilerin maaşıyla yemeklerini ve öteki ufak tefek masrafları hesaba katmazsak."

Sıcaktan ve toz topraktan perişan bir halde merkebin peşi sıra yürümekte olan Eréndira, büyükannenin hesabına hiçbir itirazda bulunmadı, ama ağlamamak için de kendini zor tuttu.

"Kemiklerim sızlıyor," dedi.

"Uyumaya çalış."

"Peki, büyükanne."

Gözlerini yumdu, derin bir nefesle yakıcı havayı bir kez içine çekti ve uyuyarak yürümesine devam etti.

Kafeslerle yüklü bir kamyonet ufkun tozu dumanı arasında oğlakları ürküterek çıkagelmiş, kuşların kopardığı yaygara, San Miguel del Desierto köyünün pazar günü uyuşukluğu üzerinde, fışkırtılmış buzlu su etkisi yapmıştı. Kamyonetin direksiyonunda, açık havada dolaşmaktan pul pul olmuş cildi ve dedelerinin birinden aldığı sincap rengi bıyıklarıyla iriyarı bir HollandalI çiftçi vardı. Yanındaki koltukta oturan oğlu Ulises, mahzun bakışlı masmavi gözleriyle gökten inme meleği andıran sapsarı bir delikanlıydı. Yöredeki garnizonun tüm askerlerinin önünde sıra bekledikleri bir çadır, Hollandalının dikkatini çekmişti. Yere oturup elden ele geçirdikleri bir şişeden içki içen askerler, sanki bir çatışma için pusu kurmuş gibi kafalarına badem dalları takmışlardı. HollandalI kendi dilinde sordu:

"Orada sattıkları halt da neymiş acaba?"

"Bir kadın, diye yanıt verdi oğlu, son derece doğal bir ifadeyle. "Adı Erendira.

"Sen nereden biliyorsun?"

"Çölde bunu bilmeyen yok," dedi Ulises.

HollandalI, köyün küçük oteline indi. Ulises kamyonette oyalanmıştı, babasının koltukta bıraktığı bir evrak çantasını becerikli ellerle açıp içinden bir deste banknot

çıkararak ceplerine tıkıştırdı ve her şeyi yine olduğu gibi bıraktı. O gece babası uyurken otelin penceresinden çıkıp Erèndira'nın çadırının önünde kuyruğa girmeye gitti.

Eğlence bütün hızıyla sürüyordu. Sarhoş erler, bedava müziği ziyan etmemek için tek başlarına dans ediyorlar, fotoğrafçı da magnezyum kâğıdıyla gece karanlığında onların resimlerini çekiyordu. Büyükanne bir yandan işi denetim altında tutarken, bir yandan da kucağındaki banknotları sayıyor, onları eşit destelere ayırarak bir sepetin içine yerleştiriyordu. O sırada kuyrukta ancak on iki asker kalmıştı, ama öğleden sonraki kuyruk sivil müşterilerin de katılmasıyla uzamıştı. Ulises en sonuncuydu.

Sıra, melankolik havalı bir askere gelmişti. Büyükanne sadece onun yolunu kesmekle kalmadı, parasına el sürmekten de kaçındı.

"Hayır, oğlum," dedi ona. "Sen Harun'un hâzinelerini de getirsen giremezsin. Kem suratlısın."

O yöreden olmayan asker şaşırmıştı.

"Ne demek o?"

"Her gittiğin yere uğursuzluk bulaştırırsın," dedi büyükanne. "Suratından belli."

Eliyle, ama dokunmadan, onu uzaklaştırıp bir sonraki askere yol verdi.

"Sen gir, çapkın, dedi keyifle. "Fazla da oyalanma, vatan seni bekliyor."

Asker içeri girdi, ama hemen arkasından tekrar dışarı çıktı, çünkü Erèndira büyükanneyle konuşmak istiyordu. Büyükanne para sepetini koluna asıp çadıra girdi, içerisi daracıktı, ama derli toplu ve temizdi. Dip taraftaki çarşaflı bir yatakta yatan Erèndira, vücudunun titremesini bastıramıyordu, kötü muamele görmüş, askerlerin terinden kir içinde kalmıştı.

"Büyükanne," diye hıçkırdı. "Ölüyorum."

Büyükanne kızın alnına dokundu, ateşi olmadığını anlayınca onu yatıştırmaya çalıştı.

"Artık on askerden fazla kalmadı," dedi.

Erèndira ürkmüş bir hayvan ciyaklamasıyla ağlamaya başladı. O zaman büyükanne onun, delişetin sınırlarını aşmış olduğunu anladı ve kızın başını okşayarak onu yumuşatmaya çalıştı.

"Zayıf düştün de ondan, dedi. "Hadi, ağlama artık, adaçayıyla bir banyo yap da kanın yerine gelsin.

Erèndira yatışmaya başlayınca büyükanne çadırdan çıktı, dışarıda beklemekte olan askere parasını geri verdi. "Bugünlük bitti," dedi. "Yarın yine gel, sana ilk sırayı vereyim." Sonra kuyruktakilere bağırdı:

"Bitti, çocuklar. Yarın sabah dokuzda görüşürüz."

Askerlerle siviller protesto bağırışlarıyla kuyruktan çıktılar. Büyükanne onlara neşeli bir edayla, ama etkileyici asasını ciddi bir tavırla sallayarak karşı koydu.

"Saygısızlar! İbneler!" diye bağırdı. "Bu yavrucağın demirden yapıldığını mı sandınız? Sizleri onun durumunda görmek isterdim. Sapık herifler! Soysuz boklar!"

Adamlar ona daha da ağza alınmaz hakaretlerle karşılık veriyorlardı ama sonunda büyükanne kargaşayı bastırdı ve kızarmış yiyecek tezgâhlarıyla piyango masaları sökülüp götürülene kadar elinde asasıyla nöbet tuttu. Tam çadıra dönmeye hazırlanıyordu ki, adamların daha önce kuyruk oldukları boş ve karanlık yerde tek başına duran Ulises'i gördü. Gerçeküstü bir hali vardı ve sanki güzelliğinden yansıyan bir ışıltıyla alacakaranlıkta fark ediliyordu.

"Ya sen, dedi büyükanne, "kanatlarını nerede bıraktın?"

"Kanatları olan büyükbabamdı, diye yanıt verdi Ulises, o doğal haliyle. "Ama buna hiç kimse inanmaz."

Büyükanne büyülenmişçesine bir dikkatle onu yeniden inceledi. "Valla ben inanırım," dedi. "Yarın onları tak da gel." Çadıra girerek Ulises'i durduğu yerde ışıldar bıraktı.

Erèndira banyodan sonra kendini daha iyi hissetmişti. Kısa ve işlemeli bir kombinezon giymiş, yatmak üzere saçını kuruluyor, ama hâlâ gözyaşlarını tutmak için çaba harcıyordu. Büyükanne uyumuştu.

Ulises son derece yavaş bir hareketle Erèndira'nın yatağının arkasından başını uzattı. Kız onun hüzünlü berrak gözlerini görmüştü, ama bir şey söylemeden önce, hayal görmediğinden emin olmak için yüzünü havluyla ovuşturdu. Ulises ilk kez olarak gözlerini kırpınca Erèndira sesini iyice alçaltarak sordu:

"Kimsin sen?"

Ulises omuzlarına kadar göstermişti kendini. "Adım Ulises," dedi. Aşırdığı banknotları gösterip ekledi:

"Param var."

Erèndira ellerini yatağın üstüne dayadı, yüzünü Ulises'inkine yaklaştırdı, sanki bir ilkokul oyunundaymış gibi onunla konuşmayı sürdürdü.

"Kuyruğa girmen gerekiyordu," dedi.

"Bütün gece bekledim," dedi Ulises.

"Öyleyse şimdi sabaha kadar beklemen gerekecek," dedi Erèndira. "Sanki belimi tekmelemişler gibi hissediyorum kendimi."

Tam o sırada büyükanne uykusunda konuşmaya başladı:

"Son kez yağmur yağdığından bu yana neredeyse yirmi yıl geçti," dedi. "Öyle korkunç bir fırtınaydı ki yağmur deniz suyuyla karışık olarak iniverdi, sabah uyandığımızda evin içine balık ve şeytanminaresi dolmuştu, büyükbaban Amadís, nur içinde yatsın, havada yüzen ışıltılı bir balık görmüş."

Ulises yine yatağın arkasına saklanıvermişti. Erèndira onun bu haline güldü.

"Sakin ol," dedi. "Uyuduğu zaman hep böyle deli gibi sayıklar, ama yer yerinden oynasa yine uyanmaz."

Ulises yeniden ortaya çıktı. Erèndira çapkın, biraz da sevecen bir gülümsemeyle baktı ona, sonra hasırın üzerinde yayılı olan kullanılmış çarşafı kaldırdı.

"Gel," dedi. "Çarşafı değiştirmeme yardım et.

Bunun üzerine Ulises yatağın arkasından çıkıp çarşafı bir ucundan tuttu. Hasırdan çok daha büyük bir çarşaf olduğundan birkaç kez katlamak gerekiyordu. Her katlayışta Ulises Erèndira'ya biraz daha yaklaşmış oluyordu.

"Seni görmek için deli oluyordum," dedi az sonra. "Herkes senin çok güzel olduğunu söylüyor, doğruymuş."

"Ama ölmek üzereyim," dedi Erèndira.

"Annem diyor ki çölde ölenler gökyüzüne değil denize giderlermiş," dedi Ulises.

Erèndira kirli çarşafı bir yana bıraktı, hasırın üstüne temiz ve ütülenmiş başka bir tane yaydı.

"Denizi tanımıyorum," dedi.

"Tıpkı çöl gibi, ama denizde su var," dedi Ulises.

"Öyleyse üstünde yürünemez."

"Babam yürüyebilen birini tanımış," dedi Ulises. "Ama çok uzun zaman önce."

Erèndira ondan çok hoşlanmıştı, ama uyumak istiyordu.

"Yarın sabah erkenden gelirsen sırada birinci olursun," dedi.

"Sabahleyin erkenden babamla birlikte gidiyorum," dedi Ulises.

"Bir daha buradan geçmeyecek misiniz?"

"Kim bilir ne zaman?" dedi Ulises. "Şimdi de bir

rastlantı olarak geçiriyorduk buradan, çünkü sınıra giderken yolumuzu kaybettik."

Erèndira düşünceli bir tavırla dönüp uyuyan büyükanneye baktı.

"Pekâlâ," diye fikrini değiştirdi. "Ver parayı bana."

Ulises parayı verdi. Erèndira yatağa uzandı, ama o olduğu yerde tir tir titriyordu; en önemli anda cesareti kırılmıştı. Erèndira acele etmesi için elinden tuttu ve ancak o zaman fark edebildi sıkıntısını. Bu korkuyu tanıyordu.

"İlk kez mi?" diye sordu.

Ulises yanıt vermedi, ama üzgün bir ifadeyle gülümsedi. Erèndira'da bir değişiklik vardı.

"Ağır ağır nefes al," dedi. "Başlangıçta hep böyledir, sonra farkına bile varmazsın."

Onu yanına yatırdı, giysilerini çıkarırken bir yandan da bir anne şefkatiyle onu giderek yatıştırıyordu

"Adın neydi?"

"Ulises."

"Yabancı adı," dedi Erèndira.

"Hayır, denizci adı."

Erèndira onun göğsünü açtı, çocuksu öpücükler kondurdu, kokladı onu.

"Altından yapılmış gibisin," dedi. "Ama mis gibi çiçek kokuyorsun."

"Portakal olsa gerek," dedi Ulises.

Daha yatışmış olarak, onu suçuna ortak eder gibi gülümsedi.

"Şaşırtmak için bir sürü kuş taşıyoruz," diye ekledi. "Ama sınıra asıl götürdüğümüz kaçak portakal."

"Portakalın kaçağı olmaz ki," dedi Erèndira.

"Bunlar öyle," dedi Ulises. "Her biri elli bin peso değerinde."

Erèndira çok uzun zamandan beri ilk kez gülüyordu.

"Sende en hoşuma giden şey," dedi, "palavra atarkenki ciddiyetin."

Sanki Ulises'in saflığı sadece keyfini değil karakterini de değiştirmiş gibi içten gelen bir rahatlıkla durmadan konuşuyordu. Kaderin bu kadar yakınında yatan büyükanne, uykusunda konuşmasını sürdürdü:

"O sıralarda, mart ayı başlarında bir gün seni eve getirdiler," dedi. "Bezlere sarılı küçücük bir kertenkeleye benziyordun. Çok genç ve yakışıklı olan baban Amadís, o akşam öylesine keyifliydi ki yirmi araba dolusu çiçek ısmarlamış, avaz avaz bağırıp onları saçarak sokaklarda dolaştı durdu, bütün köy sapsarı bir çiçek denizine dönmüştü.

Bitmek bilmez bir heyecanla bağıra çağıra saatlerce sayıkladı durdu. Ama Ulises onu duymuyordu bile, çünkü Erèndira onu o kadar çok ve öylesine gerçekten sevmişti ki, büyükanne sayıklarken onunla yarı fiyatına yeniden sevişmiş, sonra da şafak sökünceye kadar parasız olarak sevişmeye devam etmişti.

Ellerindeki haçları havaya kaldırmış bir grup misyoner, çölün .ortasında omuz omuza verip durmuşlardı. Felaket günündeki gibi şiddetli bir rüzgâr, çuval bezinden giysileriyle kaba sakallarını uçuruyor, onları neredeyse ayakta duramaz hale getiriyordu. Arkalarında, kupkuru kireç badanalı duvarların üzerinde yükselen minicik çan kulesiyle sömürgecilik zamanından kalma büyük bir yapı olan misyonerler evi görünüyordu.

Grubun başında bulunan en genç misyoner, cam gibi parlayan killi toprağın üzerindeki doğal bir çatlağı işaretparmağıyla gösterdi.

"Bu çizgiyi geçmeyin!" diye bağırdı.

Büyükanneyi ahşap bir tahtırevan üzerinde taşımakta olan dört yerli, misyonerin bağırmasını duyunca durdular. Büyükanne tahtırevanda rahatsız oturuyordu, çölün tozundan toprağından kan ter içinde kalmıştı, ama azametinden bir şey kaybetmemişti. Erendira yayan geliyordu. Tahtırevanın arkasında eşya taşıyan sekiz yerli tek sıra halinde yürüyor, en arkadan da bisikleti üzerinde fotoğrafçı geliyordu.

"Çöl hiç kimsenin değildir," dedi büyükanne.

"Tanrı'mndır," dedi misyoner. "Kirli işinizle onun kutsal yasalarını çiğniyorsunuz."

O zaman misyonerin yarınadaya özgü konuşma biçimi ve diksiyonunu fark eden büyükanne, onun inatçılığına toslamamak için saldırıya geçmemeye çalışıp yine kendi normal haline döndü.

"Senin esrarengiz sözlerinden bir şey anlamıyorum, oğlum.

Misyoner, Erèndira'yı işaret etti.

"Bu çocuk henüz ergenlik yaşına gelmiş değil."

"Ama o benim torunum."

"Daha kötü ya, diye karşılık verdi misyoner. "Kendi elinle onu bizim gözetimimize ver, yoksa başka yollara başvurmak zorunda kalacağız."

Büyükanne işin buraya varacağını ummamıştı.

"Pekâlâ, hazret," diye boyun eğdi korkuyla. "Ama er geç bu çizginin ötesine geçeceğim, göreceksin.

Misyonerlerle karşılaşmalarından üç gün sonra, büyükanne il® Erèndira, manastırın yakınlarındaki bir köyde uyurlarken, esrarengiz ve sessiz birtakım kimseler, baskın yapar gibi sürünerek gelip çadırın içine süzülüverdiler. Ay ışığında fosforlu gibi parlayan ham ketenden giysileri içinde genç ve güçlü kuvvetli rahibe adayı altı yerli genç kızdı bunlar. En ufak bir gürültü çıkarmadan Erèndira'nın üzerine bir cibinlik örterek onu uyandırmadan kaldırdılar, sanki gümüşsü bir balıkağına yakalanmış kocaman narin bir balığı taşır gibi cibinliğe sarılı olarak alıp götürdüler.

Torununu misyonerlerin vesayetinden kurtarmak için büyükannenin denemediği yol kalmadı. Ancak en düzgününden en çarpığına kadar her birinde başarısızlığa uğrayınca, bir asker olan mülki amire başvurdu. Onu evinin avlusunda, belden yukarısı çıplak olarak, elindeki bir asker tüfeğiyle cayır cayır yanan gökyüzünde tek başına duran kara bir buluta ateş eder buldu. Yağmur yağması için onu delmeye çalışarak, gözü dönmüş bir halde

boş yere ateş edip duruyordu, ama büyükanneye kulak vermek için gerektiğinde ara veriyordu. Onu dinlemesi sona erdiğinde, "Benim yapabileceğim hiçbir şey yok," diye açıkladı. "Konkordatoya göre rahipler, kız ergenlik yaşına gelinceye kadar onu yanlarında alıkoyma hakkına sahipler. Ya da evleninceye kadar."

"Öyleyse sizi ne diye başkan yapmışlar ki?" diye sordu büyükanne.

"Yağınur yağdırayım diye," dedi başkan.

Sonra, bulutun ateş menzilinin dışına çıktığını görünce, resmî görevlerini yarıda kesip tümüyle büyükanneyle ilgilendi.

"Sizin adınıza yanıt verebilecek ve ağırlığı olan biri gerek size," dedi. "Vereceği imzalı bir mektupla davranışınızın ahlaklı ve dürüst olduğunu garanti edebilecek biri. Senatör Onesimo Sânchez'i tanımıyor musunuz?"

Güneşin alnında, kalçalarına göre fazlasıyla dar bir taburenin üstünde oturmakta olan büyükanne, ağırbaşlılığını bozmadan öfkeyle karşılık verdi:

"Ben uçsuz bucaksız çölde tek başına kalmış zavallı bir kadınım."

Sağ gözü sıcaktan kaymış olan başkan, acıyarak baktı ona.

"Öyleyse daha fazla vakit harcamayın, hanımefendi," dedi. "Giden gitmiş artık."

Tabii ki giden gitmemişti. Çadırını manastırın önüne kurdu, surlar içindeki bir kenti kuşatmaya alan yalnız bir savaşçı gibi oturup düşünmeye başladı. Onu iyi tanıyan gezgin fotoğrafçı, pilisini pırtısını bisikletin sepetine yükleyip tek başına yola koyulmaya hazırlanırken, onu güneşin altında gözlerini manastıra dikmiş otururken gördü.

"Bakalım önce kim yorulacak," dedi büyükanne. "Onlar mı, ben mi?"

"Onlar 300 yıldan beri oradalar, hâlâ da dayanıyorlar," dedi fotoğrafçı. "Ben gidiyorum.

Büyükanne bisikletin yüklü olduğunu ancak o zaman fark edebilmişti.

"Nereye gidiyorsun?"

"Rüzgâr beni nereye götürürse," dedi fotoğrafçı ve yola çıktı. "Dünya büyük."

Büyükanne içini çekti.

"Senin sandığın kadar değil, serseri."

Ama gözünü manastırdan ayırmamak için, hıncına rağmen başını çevirip bakmadı. Yakıcı sıcağın altında günlerce, deli rüzgârların estiği geceler boyunca, manastırdan hiç kimsenin dışarı çıkmadığı meditasyon süresince gözlerini oradan ayırmadı. Yerliler çadırın yanına bir gölgelik kurup hamaklarını oraya asmışlardı, ama büyükanne çok geç saatlere kadar kâh başı düşerek, kâh kesesinden çıkardığı çiğ tahıl tanelerini, uzanıp geviş getiren bir öküzün başa çıkılmaz tembelliği içinde çiğneyerek tahtında uykusuz oturuyordu.

Bir gece, üstleri örtülü bir dizi kamyon onun çok yakınından ağır ağır geçiriyordu, kamyonlardaki tek ışık, onlara karanlıkta hareket eden hayalet birer sunak taşı görünümü veren renkli spotlardı. Büyükanne onları hemen tanımıştı, çünkü tıpkı Amadislerin kamyonlarına benziyorlardı. Konvoyun' en arkasındaki kamyon biraz geride kalıp durmuştu, yük kasasında bir şeyi düzeltmek üzere içinden bir adam indi. Hafif devrik duran kenarlı şapkası, uzun çizmeleri, göğsünde çapraz asılı çift fişekliği, bir asker tüfeği ve iki tabancasıyla sanki Amadislerin bir kopyasıydı. Karşı konulamaz bir istekle büyükanne adama seslendi:

"Benim kim olduğumu biliyor musun?" diye sordu.

Adam pilli bir fenerle onu iyice aydınlattı. Uykusuzluktan çökmüş yüzüne, yorgunluktan feri kaçmış göz-

lerine, onun yaşındaki bir kadın için, bulunduğu kötü durumda ve yüzüne vuran o çiğ ışık altında bile vaktiyle dünyanın en güzel saçı olduğu söylenebilecek kırlaşmış saçlarına bir an baktı. Onu hiç görmediğinden emin olmasına yetecek kadar inceledikten sonra feneri söndürdü.

"İyice emin olduğum tek şey, dedi. "Sizin Hazreti Meryem olmadığınız."

"Aksine," dedi büyükanne tatlı bir sesle. "Ben Hanımefendiyim."

Adam sırf içgüdüyle elini tabancasına götürdü.

"Hangi hanımefendi?"

"Büyük Amadis'inki."

"Öyleyse bu dünyadan olamazsınız," dedi adam, gergin bir sesle. "Ne istiyorsunuz?"

"Torunumu kurtarmama yardım etmenizi, büyük Amadis'in torunu, oğlumuz Amadis'in kızı, şu manastırda tutsak."

Adamın korkusu geçmişti.

"Yanlış kapı çaldınız," dedi. "Eğer bizi Tanrı'nın işlerine karışabilecek güçte sanıyorsanız, olduğunuzu söylediğiniz kişi olamazsınız, Amadisleri tanımamışsınızdır bile, kaçakçılığın ne olduğu hakkında da hiçbir bok bilmiyorsunuz demektir."

O gece büyükanne öncekilerden de az uyuyabildi. Yünden bir battaniyeye sarılı olarak geviş getirmekle geçirdiği gecenin havası belleğini yanıltıyor, içinde bastırdığı hezeyanlar uyanık bile olsa dışarı vurmaya yeltenıyordu; bir zamanlar mutlu olduğu, deniz kenarında renk renk iri çiçeklerle dolu bir evin anısıyla, soluğunun kesilmemesi için eliyle kalbine bastırıyordu. Manastırın çanı çalıp pencerelerinde ilk ışıklar yanıncaya ve sabah duası vakti çıkan sıcacık ekmeğin kokusu bütün çölü kaplayıncaya kadar öylece oturdu. Eréndira'nın kalktığı ve ona geri dönmek için kaçmanın bir yolunu aradığı

hayaline kapılarak ancak o zaman kendini yorgunluğa bıraktı.

Oysa Erèndira, kendisini manastıra götürdüklerinden beri bir tek geceyi bile uykusuz geçirmemişti. Saçlarını, kafası bir fırçaya benzeyecek şekilde bir bağ makasıyla kırpmışlar, sırtına manastıra kapananların giydikleri türden keten bezinden kaba bir cüppe giydirmişler, eline bir kova kireçli suyla bir de süpürge vererek oradan her geçenin ardından merdiven basamaklarını kireçlemesini söylemişlerdi. Eşek gibi çalışması gerekiyordu, çünkü eşya getirip götüren rahibe adaylarıyla misyonerler çamurlu ayaklarıyla hiç durmadan inip çıkıyorlardı, ama yatakta çektiği öldürücü cefadan sonra Erèndira'ya bir pazar eğlencesi gibi gelmişti bu iş, üstelik, akşam olurken bitkin düşen bir tek kendisi değildi, çünkü manastır şeytana karşı değil çöle karşı bir savaşım vermeye adamıştı kendini. Erèndira, rahibe adayı yerli kızların ahırlardaki inekleri sağabilmek için hayvanların boyunlarına vurarak yatıştırdıklarını, peynirlerin suyunu süzmek için bütün gün tahtalar üzerinde tepindiklerini, zor doğum yapan keçilere yardım ettiklerini görmüştü. Sarnıçtan su çekmek için ağır işe alışık yük hamalları gibi ter döktüklerini, kaskatı çöl toprağında sebze yetiştirebilmek için öteki çömezlerin çapalamış oldukları iflah olmaz bir bostanı kol gücüyle suladıklarını görmüştü. Ekmek fırınlarıyla ütü odalarının nasıl bir yeryüzü cehennemi olduklarını görmüştü. Rahibelerden birinin bir domuzu avluda kovaladığını, kulaklarından yakalamışken azgın domuzun üstüne doğru ayağının kaymasıyla onu elinden bırakmadan bir çamur deryasının içine düştüğünü, sonunda deri önlüklü iki çömezin onu dize getirmesine yardım ederek bir tanesinin kasap bıçağıyla hayvanı boğazladığını ve hepsinin baştan aşağı kan ve çamura bulandıklarını görmüştü. Hastanenin ayrı bir koğuşundaki veremli rahibe-

ler, üstlerinde son gecelikleriyle teraslarda oturup çeyiz çarşaflan işleyerek Tann'nın son buyruğunu beklerlerken, erkek misyonerlerin çölde vaaz vermeye çıktıklarını görmüştü. Eréndira bu yarı karanlık çevrede, yatağın daracık dünyasında asla hayal edemediği başka türlü güzellikleri ve korkunçlukları keşfederek yaşıyordu, ama ister en kabasabalar, ister en tatlı dilliler olsun, rahibe adaylarının hiçbiri onu manastıra götürdüklerinden beri ağzından tek sözcük almayı başaramamışlardı. Bir sabah, kovadaki kireci sulandırırken, telli bir çalgıdan çıkan öyle bir müzik sesi duydu ki çölün aydınlığı içinde daha da berrak bir ışığa benziyordu sanki. Bu mucizenin büyüsüne kapılarak, göz kamaştırıcı haziran ışığının bir anda içeri doluverip orada kalakaldığı koca koca pencereleri olan çıplak duvarlı, geniş, bomboş bir salondan içeri baktığında, salonun ortasında daha önce hiç görmediği güzel bir rahibenin klavsenle bir Paskalya oratoryosu çaldığını gördü. Eréndira, yüreği ağzında, gözünü bile kırpmadan dinledi müziği, ta ki yemek çanı çalana kadar. Öyle yemeğinden sonra, süpürgeotundan fırçasıyla merdiveni kireçlerken, bütün çömezlerin inip çıkmalarının sona ermesini bekledi, kendisini hiç kimsenin duyamayacağı bir yerde tek başına kaldı ve işte o zaman manastıra girdiğinden beri ilk kez olarak konuştu.

"Mutluyum," dedi.

Böylelikle büyükannenin, Eréndira'nm kendisine geri dönmek için kaçacağı umudu sona ermiş oluyordu, ama o, hiçbir karar almadan, kuşatmayı İsa yortusuna kadar inatla sürdürdü. Yılın bu zamanı misyonerler, nikâhsız yaşayan gebe kadınları evlendirmek için peşlerine düşüp çölü tararlardı. Yanlarına askerî birlikten iyice silahlanmış dört kişi ve bir sandık dolusu öteberi alıp külüstür bir kamyonetle en uzak çiftliklere kadar giderlerdi. Bu yerli avının en zor yanı, erkeklerin, hamaklarında

yan gelip yatarlarken, yasal karılarından, nikâhsızlardan beklediklerinden daha ağır iş beklemeye kendilerinde hak gördükleri biçiminde geçerli bir neden ileri sürerek ilahi adalete karşı kendilerini savunan kadınları, bu evlenmeye ikna etmekti. Onları kandırarak yola getirmek, Tanrı'nın buyruğunun kulaklarına daha yumuşak gelmesi için kendi dillerinin şurubunda eritip sunmak gerekiyordu, ama sonunda en kaytarıcılar bile altın taklidi bir çift küpeye fit oluyordu. Buna karşılık, kadınların rızası bir kez alındıktan sonra, erkekleri, kaba kuvvetle evlendirmek üzere hamaklarından sille tokat indirip elleri kolları bağlı olarak kamyonetin kasasına götürmek gerekiyordu.

Büyükanne, yerli gebe kadınlarla dolu kamyonetin günlerce manastıra doğru geçip gittiğini görmüş, ancak önündeki fırsatı kavrayamamıştı. Tam İsa yortusu olan pazar günü, havai fişeklerle çan seslerini duyup sefil halkın neşe içinde şenliğe gittiğini görünce fırsatı anlayabildi; kalabalığın arasında gördüğü gelin tacı ve duvağı takmış gebe kadınlar, tesadüfi kocalarını kollarından tutmuş, toplu nikâhla onları yasal koca haline sokmaya götürüyorlardı.

Önünden geçenlerin en sonuncuları arasında, saçları dibinden kesilmiş, üstü başı lime lime, elinde ipek fiyonklu kocaman bir Paskalya mumu taşıyan temiz yüzlü bir çocuk da vardı. Büyükanne ona seslendi.

"Baksana, yavrum," diye sordu, en yumuşak sesiyle. "Bu şamata arasında sen ne yapmaya gidiyorsun?"

Çocuğun, elindeki mumdan ürkmüş gibi bir hali vardı, at dişini andıran kocaman dişleri yüzünden ağzını kapamakta da güçlük çekiyordu.

"Rahipler beni ilk Kudas ayininden geçirecekler de, dedi.

"Sana ne kadar verdiler?"

"Beş peso."

Büyükanne kesesinden bir tomar kâğıt para çıkardı, çocuk şaşkın bakakalmıştı.

"Ben sana yirmi veriyorum, dedi büyükanne. "Ama ilk Kudas ayininden geçmen için değil, evlenmen için."

"Peki kiminle?

"Torunumla."

Böylece Erèndira, üzerinde manastır cüppesi, başında çömezlerin armağanı dantel bir örtüyle, büyükannesinin ona satın aldığı kocanın hiç değilse adını bile bilmeden, manastırın avlusunda evlendi. Güherçileli zemine dayalı dizlerinin acısına, gebe iki yüz gelinin kullandığı oğlak postlarının pis kokusuna, değişmez sıcağın altında Latince okunarak beynini döven Aziz Paulus mektubuna belirsiz bir umutla katlanmıştı, çünkü misyonerler bu beklenmedik nikâh tuzağına karşı koyabilmenin yolunu bulamamışlar, ama onu manastırda tutabilmek için son bir girişimde bulunmaya söz vermişlerdi. Yine de, tören sona erdiğinde, Papalık temsilcisinin, bulutlara ateş açan askerî amirin, yeni evlendiği kocasının ve fütursuz büyükannesinin önünde Erèndira, kendini, doğduğundan beri kaderine hükmetmiş olan büyünün etkisi altında hissetti yeniden. Özgür, gerçek ve kesin iradesinin ne olduğu kendisine sorulduğunda, bir an bile duraksamadı.

"Gitmek istiyorum," dedi. Ve tabii, kocasını işaret ederek ekledi: "Ama onunla değil, büyükannemle gideceğim.

Ulises bütün öğleden sonrayı, babasının bahçesinden bir portakal aşırmaya boşuna çabalayarak geçirmişti, çünkü hastalıklı ağaçları budarlarken babası gözünü ondan ayırmamış, annesi de evden onu göz hapsine almıştı. Böylece hiç değilse o gün için bu niyetinden vazgeçip, en son portakal ağaçlarını budamayı da tamamlayıncaya kadar istemeyerek babasına yardım etmeye koyuldu.

Çok geniş olan portakal bahçesi sessiz ve gözden ıraktı, çatısı pirinç levhalarla kaplı ahşap evin pencerelerine bakır teller geçirilmişti, sütunlar üzerinde yükselen ve yoğun çiçekli sade bitkilerle dolu geniş bir terası vardı. Ulises'in annesi terasta, baş ağrısını hafifletmek için şakaklarına bastırdığı tütsülü yapraklarla Viyana işi bir salıncaklı iskemleye uzanmış, yerli ırkına özgü bakışları oğlunun hareketlerini portakal bahçesinin en uzak köşelerine kadar gözle görülmez bir ışık huzmesi gibi izliyordu. Kocasından çok daha genç ve çok daha güzel bir kadındı, sadece kabilesinin kıyafetlerini giymeyi sürdürmekle kalmıyor, ırkının en eski sırlarını da biliyordu.

Ulises, elinde ağaç budama aletleriyle eve döndüğünde, annesi saat dörtte alacağı ilacı istedi ondan, yakındaki bir sehpanın üzerinde duruyordu. Ulises dokunur dokunmaz bardak da, ilaç şişesi de renk değiştirmiş-

ti. Sonra sırf oyun olsun diye, masanın üzerinde başka bardaklarla birlikte duran kristal bir sürahiye dokundu, onun da rengi maviye döndü. Annesi ilacını alırken onu izliyordu, bu gördüğü şeyin ağrısının yanıltmasından kaynaklanmadığından emin olunca yerli dilinde sordu:

"Ne zamanda beri oluyor bu?"

"Çölden döndüğümüzden beri," dedi Ulises, yine yerli diliyle. "Sadece camdan eşyalara dokunduğumda böyle oluyor."

Ona göstermek için masanın üzerindeki bardaklara birbiri ardından dokunmaya başladı, hepsi başka başka renkler almışlardı.

"Böyle şeyler sadece aşk yüzünden olur," dedi annesi. "Kim bu?"

Ulises yanıt vermedi. Yerli dilini bilmeyen babası, o sırada elinde bir hevenk portakalla terastan geçiriyordu.

"Neden söz ediyorsunuz?" diye Hollandaca sordu Ulises'e.

"Önemli bir şey değil," diye karşılık verdi Ulises.

Ulises'in annesi Hollandaca bilmiyordu. Kocası eve girince, oğluna yerli dilinde sordu:

"Ne dedi sana?"

"Önemli bir şey değil," dedi Ulises.

Babası eve girdiğinde onu gözden kaybetmişti, ama sonra ofisinin penceresinden gördü onu. Annesi Ulises'le baş başa kalıncaya kadar bekledi, sonra ısrar etti:

"Kim olduğunu söyle bana."

"Hiç kimse değil," dedi Ulises.

Dikkatini vermeden yanıtlamıştı onu, çünkü babasının ofisteki hareketlerini kolluyordu. Şifreyi çevirebilmek için portakalları para kasasının üstüne bıraktığını görmüştü. Ama o babasını gözlerken, annesi de onu gözlüyordu.

"Uzun zamandan beri ekmek yemiyorsun," dedi.

"Hoşlanmıyorum."

Annenin yüzü bir anda alışılmadık bir canlılık kazanmıştı. "Yalan," dedi. "Aşk üzüntüsü çekiyorsun da ondan, böyle olanlar ekmek yiyemezler." Gözlerinde olduğu gibi, sesinde de yalvarıştan tehdide doğru bir geçiş olmuştu.

"Bana kim olduğunu söylesen iyi olur," dedi. "Yoksa sana zorla arındırma banyosu yaptırırım."

Hollandalı, ofisindeki para kasasını açmış, portakalları içine koyarak kasanın kapısını yeniden kapamıştı. O zaman Ulises pencereden ayrılıp sabrı taşarak annesine karşılık verdi.

"Dedim ya hiç kimse diye," dedi. "Bana inanmıyorsan babama sor."

Hollandalı, sayfaları kopuk Incil'i koltuğunun altında, gemici piposunu yakarak ofisin kapısında göründü. Karısı İspanyolca konuşarak sordu ona:

"Çölde kimi tanıdınız?"

"Hiç kimseyi," diye yanıt verdi kocası, biraz da dalgın bir tavırla. "Bana inanmıyorsan Ulises'e sor."

Koridorun dibinde oturup tütünü bitinceye kadar piposunu tüttürdü. Sonra Incil'i rasgele açtı, akıcı ve kulağa hoş gelen bir Hollandacayla hemen hemen iki saat boyunca oradan buradan seçilmiş parçalar okudu.

Gece yarısı olduğunda Ulises'in kafası öylesine meşguldü ki bir türlü uyuyamıyordu. Anıların acısını bastırmaya çalışarak bir saat daha hamağında döndü durdu, ta ki acının kendisi, bir karara varabilmesi için gerek duyduğu gücü ona verene kadar. O zaman kot pantolonunu, ekose gömleğini ve binici çizmelerini giydi, pencereden atlayarak kuşlarla yüklü kamyonetle evden kaçtı. Portakal bahçesinden geçerken, o öğleden sonra aşıramadığı üç tane olgun portakalı kopardı.

Gecenin geri kalan bölümünü çölde yol alarak ge-

çirdikten sonra şafak sökerken rastladığı köylerde ve çiftliklerde Erèndira'nın ne yöne gittiğini sordu, ama hiç kimse ona bilgi veremiyordu. Sonunda onun Senatör Onesimo Sânchez'in seçim kafilesinin peşinden gittiğini ve Senatör'ün o gün Nueva Castilla'da olması gerektiğini haber verdiler. Senatör'ü orada değil de, bir sonraki köyde buldu ama Erèndira artık onunla birlikte gitmiyordu, çünkü büyükanne Senatör'ün elinden ahlaki durumuna kefil olan bir mektup almayı başarmış ve bununla çöldeki en kapalı kapıları bile açarak yoluna devam etmişti. Ulises üçüncü gün ulusal postadaki adamla karşılaşmış, o da aradığı yönü ona göstermişti.

"Denize doğru gidiyorlar," dedi. "Hem acele etmeye bak, ihtiyar orospunun niyeti Aruba Adası'na geçmek."

O yöne giden Ulises, yarım saat sonra, büyükannenin iflas etmiş bir sirkten satın aldığı kir içinde koskoca bir çadırı uzaktan seçebildi. Gezgin fotoğrafçı da, dünyanın gerçekten de düşündüğü kadar büyük olmadığı kanısına varıp ona geri dönmüş, kır manzaraları resmedilmiş fon perdelerini çadırın yakınına kurmuştu. Nefesli çalgılar çalan bir grup da, romantik bir valsle Erèndira'nın müşterilerini oraya çekiyordu.

Ulises içeri girmek için sırasını bekledi, dikkatini çeken ilk şey çadırın içindeki düzen ve temizlik olmuştu. Büyükannenin yatağı, genel valilik zamanındaki görkemine kavuşmuştu, melek heykeli Amadislerin cenaze sandığının yanında yerini bulmuştu, ayrıca aslan pençesinden ayakları olan kalaylı kurşundan bir de banyo küveti vardı. Tavanlıklı yeni yatağına çırılçıplak uzanmış olan Erèndira sakindi, çadırın loş ışığı altında vücudu çocuksu bir ışıltı saçıyordu. Gözleri açık uyuyordu. Ulises elinde portakallarla onun yanında durduğunda kendisini görmeden baktığını fark etti. Bunun üzerine elini kızın gözlerinin önünden geçirerek, onu düşünürken kullandığı adla seslendi:

"Arbdnere."

Eréndira uyandı. Kendini Ulises'in önünde çıplak hissetmişti, hafif bir çığlık atarak çarşafı başına kadar çekip örtündü. "Bakma bana," dedi. "Korkunç görünüyorum."

"Her yanın portakal renginde," dedi Ulises. Kıyaslayabilmesi için meyveleri göz hizasına kadar kaldırdı. "Bak."

Eréndira gözlerini açtı ve portakalların gerçekten de kendi renginde olduğunu gördü.

"Şimdi senin burada kalınanı istemiyorum, dedi.

"Sadece sana bunu göstermek için girmiştim," dedi Ulises. "İyi bak.

Tırnaklarıyla bir portakalın kabuğunu soydu, iki eliyle portakalı böldü ve Eréndira'ya içini gösterdi: meyvenin göbeğine saplanmış duran gerçek bir elmas vardı.

"Sınıra götürdüğümüz portakallar bunlar," dedi.

"Ama bunlar gerçek portakal!" diye şaşkınlığını belirtti Eréndira.

"Elbette," diye gülümsedi Ulises. "Onları babam yetiştiriyor."

Eréndira gözlerine inanamıyordu. Yüzünü açtı, elması parmakları arasına alıp şaşkınlıkla inceledi.

"Böyle üç tanesiyle dünyanın çevresini döneriz," dedi Ulises.

Eréndira keyfi kaçmış bir tavırla elması ona geri uzattı. Ulises ısrar etti.

"Ayrıca bir de kamyonetim var," dedi. "Ve ayrıca... Bak!"

Gömleğinin altından eski bir tabanca çıkardı.

"On yıldan önce bir yere gidemem," dedi Eréndira.

"Gidersin," dedi Ulises. "Bu gece beyaz balina uykuya dalınca ben orada dışarıda baykuş gibi öterim."

Baykuşun ötüşünü öyle mükemmel taklit etti ki, Eréndira'nın ilk kez olarak gözlerinin içi güldü.

"Büyükannem," dedi.

"Baykuş mu?"

"Balina."

Bu yanılgıya her ikisi de güldüler, ama Erendira sözü bıraktığı yerden aldı:

"Büyükannesinin izni olmadan hiç kimse hiçbir yere gidemez."

"Ona bir şey söylemeye gerek yok."

"O yine de bilir," dedi Erendira. "Olanları düşünde görür."

"Düş görmeye başlayınca gidersin, sınırın öbür yanına geçmiş oluruz. Kaçakçılar gibi geçeriz..." dedi Ulises.

Bir film kahramanının kendinden emin haliyle tabancayı kavrayıp cesaretiyle Erendira'yı etkilemek için ateş eder gibi sesler çıkardı. O ise ne evet ne de hayır demişti, ama gözlerinde bir özlem okunuyordu, bir öpücükle Ulises'i uğurladı. Ulises heyecanla mırıldandı:

"Yarın gemilerin geçmesini seyrediyor olacağız.

O akşam saat yediyi biraz geçe, Erendira büyükannenin saçlarını tararken felaketinin rüzgârı yeniden esmeye başlamıştı. Çadıra sığınmış olan yük taşıyıcı yerlilerle çalgıcıların şefi ücretlerinin ödenmesini bekliyorlardı. Büyükanne elinin altındaki bir sandıkta bulunan kâğıt paraları saymayı tamamladı, hesap defterine de bir göz attıktan sonra yerlilerin en yaşlısına parayı ödedi.

"Al işte," dedi. "Elaftalık yirmi peso, bundan sekiz peso yemek için, üç peso su için, bu seferlik elli sent yeni gömlekler için çıkarırsak sekiz buçuk kalır. İyi say "

Yaşlı yerli parayı saydı, sonra hepsi birden saygıyla eğilerek çekildiler.

"Teşekkürler, beyaz kadın.

Sıra çalgıcıların şefine gelmişti. Büyükanne hesap defterine baktı, fotoğraf makinesinin körüğünü yamamaya çalışan fotoğrafçıya döndü.

"Neye karar verdik?" dedi. "Müziğin dörtte birini ödüyor musun, ödemiyor musun?"

Fotoğrafçı yanıt vermek için başını bile kaldırmadı.

"Müzik resimlerde çıkmıyor ki."

"Ama insanlarda resim çektirme isteği uyandırıyor," diye karşılık verdi büyükanne.

"Aksine," dedi fotoğrafçı. "Onlara ölmüşlerini anımsatıyor, sonra da resimlerde gözleri kapalı çıkıyorlar."

Çalgıcıların şefi söze karıştı:

"Gözlerini kapamalarına neden olan şey müzik değil," dedi. "Gece resim çekmek için kullandığınız flaş."

"Hayır müzik," diye direndi fotoğrafçı.

Büyükanne tartışmaya son verdi. "Pintilik etme," dedi fotoğrafçıya. "Bak Senatör Onésimo Sânchez'in işleri ne iyi gidiyor, o da yanında taşıdığı çalgıcılar sayesinde." Sonra sert bir tavırla son sözü söyledi:

"Yani ya üstüne düşeni ödersin ya da kendi yoluna gidersin. Bu zavallı yavrunun masrafların bütün yükünü üstlenmesi haksızlık."

"Öyleyse ben de kendi yoluma giderim," dedi fotoğrafçı. "Ne de olsa ben bir sanatçıyım."

Büyükanne omuzlarını silkti ve çalgıcıya döndü. Ona defterde yazılı rakama göre bir deste para uzattı.

"İki yüz elli dört parça çalmışsın, dedi. "Tanesi elli sentten, artı pazarları ve bayram günleri de otuz iki parça, tanesi altmış sentten, yüz elli altı peso yirmi sent eder."

Çalgıcı parayı almadı.

"Yüz seksen iki peso kırk sent etmesi gerek," dedi. "Valsler daha pahalı."

"Nedenmiş o?"

"Daha hüzünlü de ondan," dedi çalgıcı.

Büyükanne parayı almaya zorladı onu.

"Öyleyse bu hafta, sana borcum olan her vals için

bize iki neşeli parça çalarsın, hesap tamam olur."

Çalgıcı, büyükannenin mantığına akıl erdirememişti, ama bilmeceyi çözmeye çalışırken hesabı kabul etti. Tam o sırada, amansız esen rüzgârın çadırı yerinden sökmesine ramak kalmıştı, gelip geçtikten sonra arkasında bıraktığı sessizliğin içinde dışarıdan hüzünlü bir baykuş ötmesi net bir şekilde duyuldu.

Erendira telaşını belli etmemek için ne yapacağını şaşırmıştı. Para sandığını kapatıp yatağın altına sakladı, ama anahtarı teslim ederken büyükanne onun elinden korkusunu anlamıştı. "Korkma," dedi. "Rüzgârlı gecelerde hep baykuş öter." Ama fotoğrafçıyı omzunda makinesiyle çıkarken gördüğünde aynı inancı gösteremedi.

"İstersen yarına kadar kal," dedi. "Bu gece ölüm kol geziyor."

Baykuşun ötüşünü fotoğrafçı da duymuştu ama fikrini değiştirmedi.

"Kalsana, oğlum, diye ısrar etti büyükanne. "Sırf sana olan sevgim için bile olsa kal."

"Ama müziğin parasını vermem," dedi fotoğrafçı.

"Ya, vermezsin değil mi?" dedi büyükanne. "Ona yanaşmazsın."

"Görüyorsunuz ya?" dedi fotoğrafçı. "Siz hiç kimseyi sevmezsiniz."

Büyükanne öfkeden bembeyaz kesilmişti.

"Öyleyse defol!" dedi. "Soysuz herif!"

Kendisini öylesine hakarete uğramış hissediyordu ki, Erendira yatmasına yardım ederken o hâlâ veriştiriyordu. "Orospu çocuğu!" diye homurdandı. "Kahpenin dölü piç kurusu, o ne bilir ki!" Erendira dikkatini ona veremiyordu, çünkü rüzgârın durakladığı anlarda baykuş ısrarlı bir acelecilikle kendisini çağırıyor, o ise kararsızlık içinde çırpınıyordu. Büyükanne eski konakta titizlikle uygulanan aynı seremoniyle yatağa girmiş, torunu onu

yelpazelerken fotoğrafçıya olan hıncını yenerek aynı gereksiz emirleri yağdırmaya başlamıştı.

"Yarın sabah erkenden kalkmalısın," dedi. "Ki insanlar gelmeden önce banyomun şifalı suyunu demleyebilesin."

"Peki, büyükanne."

"Artan zamanında yerlilerin değiştirdiği çamaşırı yıka, böylece gelecek hafta paralarından kesecek bir şeyimiz daha olur."

"Peki, büyükanne," dedi Erèndira.

"Yorulmamak için de yavaş uyu, yarın günlerden perşembe, haftanın en uzun günü."

"Peki, büyükanne.

"Tavuskuşuna da yemini verirsin."

"Peki, büyükanne," dedi Erèndira.

Yelpazeyi yatağın başucuna bırakıp ölülerinin yattığı sandığın önüne iki tane mihrap mumu yaktı. Artık uyuyakalmış olan büyükanne aynı buyruğu gecikmeli olarak verdi:

"Amadislerin mumlarını yakmayı unutma."

"Peki, büyükanne."

O zaman Erèndira artık uyanmayacağını anladı, çünkü sayıklamaya başlamıştı. Çadırın çevresinde rüzgârın ulumalarını duyuyordu, ama bahtsızlığının esintisini bu kez de tanıyabilmiş değildi. Baykuş yeniden ötene kadar, çadırdan dışarı başını uzatıp gecenin karanlığına baktı ve sonunda özgürlük içgüdüsü büyükannenin büyüsüne galip geldi.

Çadırdan dışarı daha beş adım atmamıştı ki, eşyalarını bisikletin sepetine bağlamakta olan fotoğrafçıyla karşılaştı. Suçuna ortak olur gibi gülümsemesi onu yatıştırdı.

"Ben hiçbir şey bilmiyorum, dedi fotoğrafçı. "Ne bir şey gördüm ne de müziğin parasını öderim."

Fotoğrafçı hayır dua ederek vedalaşıp gitti. O za-

man Erendira kararını sonsuza dek »vermiş olarak çöle doğru koştu ve baykuşun ötmekte olduğu rüzgârlı karanlıklar içinde kayboldu.

Bu kez büyükanne derhal mülki amire gitti. Yerel karakolun komutanı, Senatör'ün mektubunu gözünün önüne dayanmış görünce sabahın altısında hamağından fırladı. Ulises'in babası kapıda bekliyordu.

"Bunu okumamı nasıl beklersiniz yahu!" diye bağırdı komutan. "Okumam yazmam yok ki benim."

"Senatör Onesimo Sânchez'den bir tavsiye mektubu bu," dedi büyükanne.

Komutan daha fazla soru sormadan, hamağın yanıbaşmda asılı duran tüfeği yerinden indirdi ve adamlarına bağırarak emirler yağdırmaya başladı. Beş dakika sonra hepsi birden bir askerî kamyonete doluşmuşlar, kaçakların izlerini silen ters bir rüzgârla birlikte sınıra doğru uçarak yol alıyorlardı. Ön koltukta, şoförün yanında komutan, arkada da büyükanneyle birlikte Hollandalı oturuyor, kamyonetin her basamağında da silahlı bir asker gidiyordu.

Köyün çok yakınında, üzerleri su geçirmez yelken beziyle örtülü kamyonlardan oluşan bir kafileyi durdurdular. Kamyonların yüklü kasalarında gizlenmiş olan bir sürü adam yelken bezini kaldırıp ellerindeki mitralyöz ve tüfekleri kamyonete çevirmişlerdi. Komutan, en baştaki kamyonun şoförüne, kuşlarla yüklü bir çiftlik kamyonetine ne uzaklıkta rastlamış olduklarını sordu.

Şoför yanıt vermeden önce motoru işletti.

"Bizler muhbir değiliz," dedi öfkeyle. "Kaçakçıyız."

Komutan mitralyözlerin kararmış namlularının burnunun ucundan geçmelerine baktı, kollarını havaya kaldırıp gülümseyerek,

"Hiç değilse," diye bağırdı. "Güpegündüz ortalıkta dolaşmamaya özen gösterin."

En sondaki kamyonun arkasında bir yazı okunuyordu: *"Seni düşünüyorum, Erendira."*

K ızeye doğru ilerledikçe rüzgâr giderek daha kuru esiyor, güneş de rüzgârla birlikte daha yakıcı bir hal alıyordu, kapalı kamyonetin içinde sıcaktan ve toz topraktan nefes almak zorlaşıyordu.

Fotoğrafçıyı ilk gören büyükanne oldu: Güneş çarpmasına karşı başına bağladığı bir mendilden başka koruyucu bir şeyi olmaksızın, onların gittikleri yöne doğru pedal çeviriyordu.

"İşte orada, diye gösterdi; suçortağı oydu. "Soysuz herif."

Komutan, basamaktaki askerlerden birine fotoğrafçıyla ilgilenmesini emretti.

"Onu yakala ve burada bekle," dedi. "Biz birazdan döneriz."

Asker, basamaktan atladı, fotoğrafçıya iki kez dur diye bağırdı. Fotoğrafçı ters yönden esen rüzgâr yüzünden onu duymuyordu. Kamyonet onun önüne geçince büyükanne ona anlaşılmaz bir işaret yaptı, ama o selam veriyor sandı, gülümseyerek el salladı. Ateş edildiğini duymadı bile. Havada bir takla attı, kafası nereden geldiğini asla anlayamadığı bir tüfek kurşunuyla darmadağın, bisikletin üzerine düştü kaldı.

Daha öğlen olmadan kuş tüylerine rastlamaya başlamışlardı. Yeni aldığı kuşların rüzgârla birlikte geçip giden tüyleriydi bunlar. Hollandalı, rüzgârın tüylerini yolduğu kendi kuşları olduğunu anlamıştı. Şoför yönünü düzeltip pedalı kökledi, yarın saat geçmeden ufukta kamyoneti görmüşlerdi.

Ulises dikiz aynasında bir askerî aracın belirdiğini görünce arayı açmaya çabaladı, ama motor daha fazlasına olanak vermiyordu. Hiç uyumadan yol almışlardı, yorgunluk ve susuzluktan bitkin bir haldeydiler. Ulises'in

omzunda uyuklayan Eréndira korkuyla uyandı. Onlara yetişmek üzere olan kamyoneti görünce saf bir kararlılıkla torpido gözündeki tabancayı aldı.

"İşe yaramıyor," dedi Ulises. "Francis Drake'den kalma."[1]

Birkaç kez tetiği çektikten sonra pencereden fırlatıp attı. Askerî devriye, rüzgârdan tüyleri yolunmuş kuşlarla yüklü külüstür kamyonete yetişip geçti, sert bir dönüşle önünü kesti.

Ben onları, o sıralarda, en görkemli zamanlarında tanıdım, ama yaşamlarının ayrıntılarını ancak aradan uzun yıllar geçtikten sonra araştıracaktım; Rafael Escalona bu dramın korkunç sonundan bir şarkısında söz etmişti, bu da anlatmak için iyi bir konu gibi gelmişti bana. Ben o günlerde Riohacha eyaletinde ansiklopediler ve tıp kitapları satarak dolaşıyordum. Bira soğutma makineleri satmak için aynı yörelerde dolaşmakta olan Alvaro Cepeda Samudio, bilmem hangi konu hakkında konuşmak üzere bir gün beni kamyonetiyle çöl köylerinde oradan oraya dolaştırırken, öyle boş şeylerden söz edip öyle çok bira içmiştik ki, nasıl ve nereden olduğunu anlayamadan bütün çölü geçip sınıra geldik. Gezgin aşk çadırı, bez üzerine yazılıp asılmış dövizlerin altında işte oradaydı: *"Erendim en iyisidir. Git ve dön. Erendim sizi bekliyor Bu hayat Erendira'sız çekilmez."* Değişik ırk ve koşullardan gelme erkeklerin oluşturduğu kıvrıla kıvrıla uzayıp giden sonu gelmez bir kuyruk, omurgası, rengârenk tezgâhların ve gürültülü pazaryerlerinin arasında meydanlar ve arsalar boyunca uyuklayan insanlardan oluşan bir yılanı andırıyor, kaçakçıların uğrak yeri olan bu kulakları sağır edici kentin sokaklarından geçip gidiyordu. Her sokak genel bir kumarhane, her ev bir meyhane, her kapı

kanun kaçaklarına bir sığınaktı. Ne dediği anlaşılmaz sayısız şarkı ve satıcıların avaz avaz bağırmaları, bayıltıcı sıcağın altında dehşet verici tek bir yaygara halini alıyordu. Yersiz yurtsuzların ve asalakların oluşturduğu bu kalabalığın arasında iyi kalpli şarlatan da vardı, bir masanın üzerine çıkmış, kendi buluşu olan bir panzehri kendi üzerinde denemek için gerçek bir yılan getirmelerini istiyordu. Anne ve babasının sözünü dinlemediği için örümceğe dönüşen kadın da oradaydı, bir aldatmaca olmadığını görmeleri için elli sente kendisine dokunmalarına izin veriyor, başına gelen talihsizlik hakkında sormak istedikleri soruları yanıtlıyordu. Yine oradaki bir ölümsüz yaşam temsilcisi, korkunç uzay yarasasının dünyaya gelmek üzere olduğunu haber veriyor, kükürtlü yakıcı nefesinin doğanın düzenini altüst edeceğini ve denizin gizemlerini su yüzüne çıkaracağını söylüyordu.

Bütün kasabanın tek sakin yeri, sürüp giden şamatanın sesinin uzaktan belli belirsiz duyulduğu hoşgörü mahallesiydi. Pusulanın gösterdiği dört bir yönden gelmiş kadınlar, terk edilmiş dans salonlarında sıkıntıdan esneyip duruyorlardı. Sevişmek için hiç kimse kendilerini uyandırmadan oturdukları yerde öğle uykusu çekmişler, dümdüz tavana vidalanmış çapraz vantilatörlerin altında uzay yarasasının gelmesini beklemeyi sürdürüyorlardı. Az sonra içlerinden biri yerinden kalktı, sokağa bakan ve begonviller sarılı balkonlardan birine çıktı. Erendira'nın taliplerinden oluşan kuyruk oradan da geçiriyordu.

"Söyleyin bakalım," diye bağırdı kadın. "Bizde olmayan ne var ki onda?"

"Senatör'den bir mektup," diye bağırdı birisi.

Bağrışma ve kahkahalardan meraka kapılan öbür kadınlar da çıkmışlardı balkona.

"Günler var ki bu kuyruk böyle," dedi içlerinden biri. "Düşünsene, her biri elli pesodan...

Dışarıya ilk çıkmış olan kararını vermişti.

"Bu geri zekâlının neresi altından, gidip göreceğim."

"Ben de öyle," dedi bir başkası. "Burada oturup iskemleyi bedavaya ısıtmaktan iyidir."

Yolda onlara başkaları da katılmış, Erendira'nın çadırına vardıklarında şamatalı bir kalabalık oluşmuştu. Haber vermeden içeriye dalıp, ödediği paranın karşılığını elinden geldiğince çıkarmaya çalışır durumda buldukları adamı yastık darbeleriyle kaçırarak Erendira'nın yatağını yüklendikleri gibi sokağa çıkardılar.

"Bu bir rezalet," diye bağırıyordu büyükanne. "Hainler kafilesi! Haydutlar!" Sonra da sıradaki adamlara: "Ya sizler, ödlek herifler, savunmasız zavallı bir yavruya karşı girişilen bu saldırı karşısında erkekliğiniz nerede kaldı? İbneler!"

Avazı çıktığı kadar bağırarak kolunun erişebildiği herkese asasını indiriyor, ama öfkesi kalabalığın bağrışma ve alayları arasında duyulmaz oluyordu.

Ejendira bu alaylı sataşmadan kaçamamıştı, çünkü firara kalkıştığından beri büyükannenin onu yatağın demirlerinden birine bağladığı köpek zinciri buna engel oluyordu. Ama ona hiçbir zarar vermediler. Tavanlıklı sunağı içinde onu en şamatalı sokaklarda dolaştırıp tıpkı zincire vurulmuş bir tövbekârın alegorik gösterisi gibi halka göstermişler ve sonunda yakıcı güneşin altında kasaba meydanının ortasına bırakmışlardı. Erendira, yüzünü saklayarak ama ağlamadan, dertop olmuş, kötü yazgısının kendisine reva gördüğü köpek zincirini utanç ve öfkeden dişleyerek meydandaki korkunç güneşin altında öylece kalakalmıştı, ta ki hayırsever biri çıkıp bir gömlekle üstünü örtene kadar.

Onları ilk ve son görüşümdü bu, ama büyükannenin para sandıkları tıka basa dolana kadar güvenlik güçlerinin koruması altında bu sınır kasabasında kaldıklarını,

ondan sonra da denize doğru yol almak üzere çölü terk ettiklerini öğrenmiştim. Bu yoksullar diyarında böylesine lüks, görülmüş şey değildi. Birbiri ardından geçen ve öküzlerin çektiği arabalara, konaktaki yangın felaketinde yok olan öteberiden bazılarının kopyalarıyla, sadece imparator büstleri ve acayip saatler değil, elden düşme bir piyano ile nostaljik plaklar çalan kollu bir gramofon da yüklenmişti. Bir grup yerli yüklerle ilgileniyor, bir çalgıcı grubu da onların köylere zafer girişini duyuruyordu.

Büyükanne kesesindeki tahıl taneleriyle geviş getirerek, kâğıttan çelenklerle süslü bir tahtırevanın üstünde, bir kilise sayvanının gölgesinde yolculuk ediyordu. Vücudunun anıtsal ölçüleri daha da artmıştı, çünkü bluzunun altına, tıpkı fişekliğe yerleştirilen kurşunlar gibi içine altın külçeleri koyduğu yelken bezinden bir yelek de giyiyordu. Eréndira, üzerinde gösterişli giysiler, takıp takıştırdığı süslü takılarla, ama köpek zinciri hâlâ ayak bileğinde bağlı olarak onun yanında gidiyordu.

"Şikâyet edecek halin yok," demişti büyükanne sınır kasabasından ayrılırlarken. "Kraliçe giysilerin, lüks bir yatağın, özel bir çalgıcı grubun ve emrinde on dört yerli hizmetkârın var. Sence de harika değil mi?"

"Evet, büyükanne."

"Benim yokluğumda," diye devam etti büyükanne, "erkeklerin insafına kalmayacaksın, çünkü önemli bir kentte kendi evin olacak. Özgür ve mutlu yaşayacaksın."

Gelecekle ilgili yeni ve beklenmedik bir görüntüydü bu. Buna karşılık, ayrıntıları giderek dolambaçlı bir hal alan ve işle ilgili hesaplar karıştıkça taksitleri de o oranda artan başlangıçtaki borcundan bir daha söz etmez olmuştu. Eréndira yine de düşüncesini belli edecek şekilde iç. geçirmekten kaçındı. Büyükanne sanki iskambil falında okur gibi geleceğin hayalinden dem vururken o, güherçileirçâmur birikintilerinde, bataklıklı köylerin uyu-

şuk havasında, talk madenlerinin ayı andıran kraterlerinde yatak eziyetine sessizce boyun eğiyordu. Bir akşam, yorucu bir yürüyüşün sonunda, yaşlı defne ağaçlarından gelen bir esintiyi duymuşlar, Jamaika şivesiyle konuşmalardan tek tük sözcükler kulaklarına gelmişti, içlerinde bir yaşam arzusu, kalplerinde bir sızı belirmişti, çünkü artık denize ulaşmışlardı.

"İşte örada," dedi büyükanne; yarı ömrünü yersiz yurtsuz geçirdikten sonra Karayip'in cam gibi berrak ışığını içine çekerek. "Hoşuna gitmedi mi?"

"Evet, büyükanne."

Çadırı hemen oraya kurdular. Büyükanne bütün geceyi uyumadan konuşarak geçirmişti ve özlemlerini arada sırada geleceğin sezgileriyle karıştırdığı da oluyordu. Alışık olduğundan daha geç saate kadar uyumuştu, sonra denizin ırıltısıyla huzur içinde uyandı. Yine de, Erèndira ona banyosunu yaptırırken gelecek hakkında kehanetlerde bulunmaya yeniden başlamıştı ve bu öylesine heyecan dolu bir sezgiydi ki gözü açık sayıklar gibiydi.

"Bir hanımefendi olacaksın," dedi ona. "Hamileri tarafından saygı gösterilen, en yüksek mevkidekilerce gözünün içine bakılıp nurlandırılan soylu bir hanım olacaksın. Gemi kaptanları sana dünyanın bütün limanlarından kartpostallar gönderecekler."

Erèndira onu dinlemiyordu. Banyodaki kekik kokulu ılık su, küvetin içine dışarıdan beslenen bir kanaldan akıyordu. Erèndira nefes bile almadan suyu deliksiz bir sukabağmın içine topluyor, bir eliyle büyükannenin üstüne dökerken öbür eliyle de onu sabunluyordu.

"Evinin saygınlığı, Antiller'deki takımadalardan Hollanda topraklarına kadar kulaktan kulağa anlatılacak," diyordu büyükanne. "Ve başkanlık sarayından daha önemli olacak, çünkü içinde hükümet işleri tartışılacak, ülkenin kaderi çizilecek."

Az sonra kanaldaki su kesilmişti. Erêndira ne olup bittiğini anlamak üzere dışarı çıktığında, kanala su dökmekle görevli yerliyi mutfakta odun keserken buldu.

"Su bitti," dedi yerli. "Daha su soğutmak gerekiyor."

Erêndira, içinde kokulu yapraklarla su kaynayan büyük bir kazanın daha bulunduğu ocağın başına gitti. Ellerini bir beze sarıp kazanı yerlinin yardımı olmaksızın kaldırıp kaldıramayacağına baktı.

"Sen git," dedi. "Suyu ben dökerim.

Yerli mutfaktan çıkıncaya kadar bekledi. Sonra kaynayan kazanı ateşten alıp büyük bir zahmetle kanalın hizasına kadar kaldırdı, öldürücü suyu tam dökmek üzereyken büyükanne çadırın içinden bağırdı:

"Erêndira!"

Sanki onu görmüş gibiydi. Onun bağırmasından korkan torunu son anda pişman olmuştu.

"Geliyorum, büyükanne, dedi. "Suyu soğutuyorum."

O gece büyükanne altın dolu yeleğinin içinde sayıklarken, Erêndira çok geç saatlere kadar düşündü durdu. Alacakaranlıkta kedi gözüne benzer gözlerini dikmiş, yatağından büyükanneyi seyrediyordu. Sonra, tıpkı boğulmuş bir insan gibi kolları göğsünün üzerinde ve gözleri açık olarak yatıp içinden bütün gücüyle seslendi:

"Ulises."

Ulises, portakal bahçesindeki evde aniden uyanmıştı. Erêndira'nın sesini o kadar net bir şekilde duymuştu ki, odanın gölgeleri arasında onu aradı. Bir an düşündükten sonra giysileriyle ayakkabılarını sarıp yatak odasından çıktı. Tam terası geçmişti ki babasının sesiyle yerinden sıçradı.

"Nereye gidiyorsun?"

Ulises, mehtapta onu mavimsi bir ışıkla aydınlanmış görüyordu.

"Dünyaya," diye yanıt verdi.

"Bu kez seni engellemeyeceğim," dedi Hollandalı. "Ama seni bir konuda uyarıyorum: Nereye gidersen git babanın laneti peşini bırakmayacaktır."

"Öyle olsun," dedi Ulises.

Oğlunun kararlılığına şaşıran, hatta bundan biraz da gurur duyan Hollandalı, ay ışığıyla aydınlanan portakal bahçesi içinde onu, yavaş yavaş gülümsemeye başlayan bir bakışla izledi. Kendine özgü yerli güzeli haliyle karısı arkasında duruyordu. Hollandalı, ancak Ulises bahçe kapısını kapadığında konuştu.

"Dönecektir," dedi. "Kaderin sillesini yeyince düşündüğünden de erken dönecektir."

"Çok aptalsın," diye içini çekti karısı. "Asla dönmeyecek."

Bu kez Ulises'in, Erêndira'nın ne yöne gittiğini hiç kimseye sormasına gerek yoktu. Yoldan geçen kamyonlarda gizlenerek, yiyecek ve yatacak yer için çalarak ve çok kere de sırf tehlikenin zevki için hırsızlık ederek çölü geçti, ta ki deniz kenarında başka bir köyde onun çadırını bulana kadar, oradan bakıldığında ışıklar içindeki bir kentin camdan binaları görünüyor, Aruba Adası'na gitmek üzere demir alan gemilerin geceleyin limana veda için çaldıkları düdük sesleri duyuluyordu. Erêndira yatağın demirine zincirlenmiş olarak ve ona seslendiği zamanki aynı yüzen ölü pozisyonunda uyuyordu. Ulises uyandırmadan durup uzun uzun seyretti onu, ama ona öyle delici bakışlarla bakıyordu ki Erêndira uyandı. O zaman karanlıkta öpüştüler, hiç acele etmeden birbirlerini okşadılar, yorgun düşene kadar birbirlerini soydular, öyle sessiz bir yumuşaklıkla ve öyle derin bir mutlulukla hareket ediyorlardı ki her zamankinden daha güzel bir aşk tablosu çiziyorlardı.

Çadırın öbür yanında uyuyan büyükanne yatağında

anıtsal bir dönüş yaparak sayıklamaya başladı:

"Yunan gemisinin geldiği zamanlarda olmuştu bu," dedi. "Kadınları mutlu eden çılgın bir mürettebatı vardı ve onlara para değil sünger veriyorlardı, sonradan evin içinde yürüyen canlı süngerlerdi bunlar, hastanedeki hastalar gibi inliyor, gözyaşlarını içebilmek için çocukları ağlatıyorlardı."

Sanki yerin altından çıkar gibi doğrulup yatağın içinde oturdu.

"İşte o zaman o çıkageldi, aman yarabbi," diye bağırdı. "Amadıs'ten daha güçlü, daha iriyarı ve çok daha erkekti."

O zamana kadar büyükannenin sayıklamasına aldırış etmeyen Ulises, onun yatağın içinde oturduğunu görünce saklanmaya yeltendi. Erendira onu yatıştırdı.

"Sakin ol," dedi. "Bu bölüme geldiğinde hep yatakta kalkıp oturur, ama uyanmaz."

Ulises onun omzuna uzandı.

"O gece ben denizcilerle birlikte şarkı söylüyordum, bir yer sarsıntısı oldu sandım," diye devam etti büyükanne. "Herkes aynı şeyi düşünmüş olmalı ki çığlıklar atıp gülmekten kırılarak kaçıştılar ve çiçekli sundurmanın altında bir tek o kaldı. Dün gibi hatırlıyorum, o zamanlar herkesin ağzında olan bir şarkıyı söylüyordum ben. Avlulardaki papağanlar bile biliyorlardı o şarkıyı."

Durup dururken ve sanki sadece rüyada şarkı söyleyebilirmiş gibi, içindeki acıyı anlatan o şarkıyı söylemeye başladı:

"Tanrım, Tanrım, eski saflığımı geri ver bana
Aşkının zevkine baştan varabileyim diye."

Ancak o zaman ilgi duymuştu Ulises büyükannenin özlemine.

"Orada duruyordu, diye anlatıyordu büyükanne. "Omzunda renkli bir papağan, bir de yamyamlan öldürmek için bir filinta, tıpkı Guatarral'in Guyana'ya geldiği zamanki gibi, gelip benim önüme dikildiğinde öldürücü soluğunu duydum ve bana şöyle dedi: 'Dünyanın çevresini bin kez dolaştım, dünyanın bütün ülkelerinin bütün kadınlarını gördüm, onun için sana şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, yeryüzünün en azametli, en yardımsever ve en güzel kadını sensin.'"

Yeniden uzanıp yastığın üzerinde hıçkırmaya başladı. Ulises ile Ereńdira, uyuyan yaşlı kadının derin soluklarıyla karanlıkta sallanarak uzun bir süre sessiz kaldılar. Ereńdira, sesinde en ufak bir titreme olmaksızın birdenbire sordu:

"Onu öldürmeye cesaret edebilir miydin?"

Bu beklenmedik soru karşısında şaşıran Ulises ne yanıt vereceğini bilemedi.

"Kim bilir?" dedi. "Ya sen cesaret edebilir misin?"

"Ben yapamam," dedi Ereńdira. "Çünkü o benim büyükannem."

Bunun üzerine Ulises, sanki ondaki yaşam gücünü ölçmek ister gibi, uyuyan o koskoca vücudu yeniden inceledi ve kararını verdi:

"Senin uğruna her şeyi yapabilirim.

Ulises yarım kilo fare zehri satın aldı, onu kaymak ve ahududu marmeladıyla karıştırdı ve bu ölümcül kremayı, içini boşalttığı bir pastanın arasına doldurdu. Sonra üstüne daha koyu bir krema sürerek, bu korkunç tuzaktan hiçbir iz kalmayacak biçimde kaşıkla iyice düzeltti ve yetmiş iki tane küçük pembe mumla bu aldatmacayı tamamladı.

Büyükanne, elinde doğum günü pastasıyla onun çadırdan içeri girdiğini görünce, asasını yıldırıcı bir biçimde sallayarak tahtında toparlandı.

"Yüzsüz herif," diye bağırdı. "Bu eve adım atmaya nasıl cüret edersin!"

Ulises, melek yüzünün ardına sığınmıştı.

"Sizden özür dilemeye geldim," dedi. "Hem de doğum gününüzde."

Onun bu inandırıcı yalanı karşısında yumuşayan büyükanne bir düğün ziyafeti varmış gibi sofrayı kurdurdu. Erendira servis yaparken Ulises'i sağına oturttu, ortalığı kasıp kavuran bir üflemeyle mumları söndürdükten sonra pastayı üç eşit parçaya böldü. Birini Ulises'in tabağına koydu.

"Kendini affettirmeyi bilen kimse cennetin yarısını kazanmış demektir," dedi. "Mutluluk parçası olan ilk

parçayı sana bırakıyorum."

"Ben tatlı sevmem," dedi Ulises. "Afiyet olsun."

Büyükanne bir dilim pasta da Erendira'ya ikram etti. O da alıp mutfağa götürdü ve çöp tenekesine attı.

Pastanın bütün geri kalanını büyükanne tek başına yedi. Parçaları bütün bütün ağzına tıkıyor, zevkten inleyip mest olmuş bir şekilde Ulises'e bakarken çiğnemeden yutuyordu. Tabağında hiçbir şey kalmayınca Ulises'in istemediği parçayı da yedi. Son lokmayı çiğnerken, bir yandan da örtünün üzerindeki kırıntıları parmaklarıyla toplayıp ağzına atıyordu.

Bir kuşak fareyi yok etmeye yetecek miktarda arsenik yemişti. Ama buna rağmen gece yarısına kadar piyano çalıp şarkı söyledi, sonra büyük bir mutlulukla yatıp normal bir uykuya daldı. Farklı olan tek belirti, soluk alırken çıkardığı sert bir hırıltıydı.

Erendira ile Ulises öteki yataktan onu gözlüyorlar ve sadece son nefesini vermesini bekliyorlardı. Ama sayıklamaya başladığında sesi her zamanki kadar canlıydı:

"Beni deli ediyordu,Tanrım, beni deli ediyordu!" diye bağırdı. "İçeri girmemesi için yatak odasının kapısını iki kere kilitliyordum, tuvalet masasıyla büyük masayı kapının önüne koyuyordum, iskemleleri de masanın üstüne, onun gelip şöyle bir fiske vurması yetiyordu barikatın yerle bir olması için, iskemleler kendi kendilerine iniyorlardı masadan, masayla tuvalet masası kendi kendilerine çekiliyorlardı, kilitler kendiliğinden çıkıyordu yerinden."

Sayıklaması daha derin ve dramatik bir hal alıp sesi daha mahrem bir tonda çıktıkça, Erendira ile Ulises giderek artan bir şaşkınlıkla onu seyrediyorlardı.

"Ben korkudan ter içinde kalmış bir halde öleceğimi hissediyordum, içimden yalvarıyordum kapı hem açılsın hem açılmasın diye, içeri hem girsin hem girmesin, hiç

gitmesin, ama bir daha asla geri dönmesin diye, onu öldürmek zorunda kalmamak için.

Hayatının dramını, en önemsiz ayrıntılarına varıncaya kadar, sanki onu düşünde yeniden yaşamış gibi saatler boyu anlatmaya devam etti. Şafak sökmeden az önce yatağın içinde oradan oraya döndü ve sesi yaklaşan hıçkırıklarla çatlaklaştı.

"Ben onu uyarmıştım, ama o bana güldü!" diye bağırıyordu. "Yeniden uyardım, o da yeniden güldü, ta ki gözlerini korkuyla açıp, 'Ay kraliçem! Ay kraliçem!' diyene kadar ve sesi ağzından değil gırtlağındaki bıçak yarasından çıkıyordu."

Büyükannenin bu korkunç açıklamasından dehşete kapılan Ulises, Erendira'nın elini yakaladı.

"Vay katil kocakarı!" diye bağırdı.

Erendira onunla ilgilenmedi, çünkü o sırada gün ışımaya başlamıştı. Saatler beşi vurdu.

"Git!" dedi Erendira. "Artık uyanır."

"Bir filden daha canlı," dedi Ulises şaşkınlıkla. "Olacak şey değil!"

Erendira öldürücü bir bakışla delip geçti onu.

"Olan şu ki," dedi. "Sen hiç kimseyi öldürmeye bile yaramazsın."

Ulises bu azardaki sert ifadeden öylesine etkilenmişti ki çadırdan çıkıp gitti. Erendira hüsrana uğramanın öfkesi ve içindeki gizli nefretle, uyuyan büyükanneyi seyretmeye devam ediyor, gün giderek ağardıkça kuşların cıvıltıları duyulmaya başlıyordu. O zaman büyükanne gözlerini açtı ve huzurlu bir gülümsemeyle baktı ona.

"Allah senden razı olsun, kızım.

Dikkati çeken tek değişiklik günlük kurallarda bir düzensizliğin başlamış olmasıydı. Günlerden çarşambaydı, ama büyükanne bir pazar giysisi giymek istemiş, Erendira'nın saat on birden önce hiçbir müşteriyi kabul

etmemesine karar vermiş ve ondan tırnaklarını narçiçeğine boyayıp piskoposvari bir saç tuvaleti yapmasını istemişti.

"Hiçbir zaman canım bu kadar resim çektirmeyi istememişti," dedi heyecanla.

Erèndira onun saçını taramaya koyuldu, ama saçı açmak için tarağı geçirdiğinde bir tutam saç tarağın dişleri arasında kalmıştı. Korkuyla büyükanneye gösterdi. Büyükanne tarağı inceledi, parmaklarıyla başka bir bukleyi açmayı denedi, bir başka tutam saç elinde kaldı. Onu yere atıp yeniden denedi, bu kez daha büyük bir tutam yolundu. Bunun üzerine gülmekten katıla katıla iki eliyle saçlarını yolmaya ve anlaşılmaz bir neşe içinde tutam tutam saçları havaya savurmaya başladı, ta ki kafası soyulmuş bir hindistancevizine dönene kadar.

Erèndira çadırın dışından kulağına bir baykuş ötüşü geldiği iki hafta sonrasına kadar Ulises'ten bir daha haber almamıştı. O sırada büyükanne piyano çalıyordu ve nostaljik anılarına öylesine dalmıştı ki gerçeğin farkında bile değildi. Kafasında pırıl pırıl tüylerden yapılma bir peruka taşıyordu.

Erèndira baykuş sesine doğru yöneldi ve piyanonun içinden çıkıp çalıların arasından uzayarak karanlıkta kaybolan bir patlayıcı fitilini ancak o zaman fark edebildi. Ulises'in bulunduğu yöne doğru koştu ve onunla birlikte çalılıkların arasına saklandı, her ikisi de küçük mavi bir alevin patlayıcının fitilinden ilerleyerek aradaki karanlık boşluğu aşıp çadırın içine girdiğini yürekleri ağızlarında seyrettiler.

"Kulaklarını tıka," dedi Ulises.

Her ikisi de öyle yaptılar, ama buna gerek yoktu, çünkü patlama olmamıştı. Çadır ışıltılı bir parlamayla içeriden aydınlandı, sessiz bir patlamadan sonra ıslak barutun çıkardığı bir duman sütunu içinde kayboldu. Erèn-

dira büyükannenin öldüğüne inanarak içeri girmeye cesaret edebildiğinde onu perukası kavrulmuş, gömleği lime lime olmuş, ama bir battaniyeyle ateşi söndürmeye çalışırken, eskisinden de canlı bir halde buldu.

Ulises, büyükannenin çelişkili emirleri yüzünden şaşırıp ne yapacaklarını bilemeyen yerlilerin yaygarası sayesinde ortadan yok olmuştu. Sonunda alevleri bastırıp dumanı dağıtmayı başardıklarında, kendilerini bir felaket manzarası içinde bulmuşlardı.

"Bunda bir kasıt var," dedi büyükanne. "Piyanolar durup dururken patlamaz."

Bu yeni felaketin nedenlerini saptayabilmek için her tür tahminde bulunmuş, ancak Eréndira'nın geçiştirici yanıtlarıyla pervasız davranışları, sonunda onu yanıltmıştı. Torununun davranışında en küçük bir bozukluk bulamamış, Ulises'in varlığı ise aklına bile gelmemişti. Gece geç vakitlere kadar uyanık kalıp tahminler yürüterek kayıpların hesabını yaptı. Az ve kötü uyumuştu. Ertesi sabah Eréndira altın külçelerinin durduğu yeleği büyükannenin sırtından çıkardığı zaman, omuzlarıyla göğsünde alevlerden su toplayıp cılk yara olmuş kabartılara rastladı. Eréndira yanıklarına yumurta akı sürerken, "Tevekkeli değil uykumda dönüp durdum, dedi büyükanne. "Üstelik de garip bir düş gördüm." Görüntüyü gözünün önüne getirmek üzere ve onu belleğinde düşündeki kadar net bir şekilde görünceye kadar kafasını toparlamaya çalıştı.

"Beyaz bir hamağın içinde bir tavuskuşu vardı," dedi.

Eréndira şaşırmıştı, ama yine hemen normal ifadesini takındı.

"Bu, hayra alamet," diye uydurdu. "Düşte tavuskuşu uzun ömür demektir."

"Tanrı seni işitsin," dedi büyükanne. "Çünkü yine başlangıçtaki halimize döndük. Yeni baştan başlamak gerek."

Eréndira hiç bozuntuya verinedi. Elinde pansuman kabıyla çadırdan çıkıp büyükanneyi vücudunun üst kısmına yumurta akları sürülmüş, çıplak kafası da hardala bulanmış bir halde bıraktı. Mutfak olarak kullanılan palmiye yapraklarıyla örtülü çardağın altında, pansuman kabına daha yumurta kırınakla uğraşırken, tıpkı yatağının arkasında ilk kez gördüğü günkü gibi, ocağın arkasından Ulises'in gözlerinin göründüğünü fark etti. Hiç şaşırınamıştı, bıkkın bir sesle ona şöyle dedi:

"Becerdiğin tek şey borcumu artırmak oldu."

Ulises'in gözleri kaygıyla bulanmıştı. Hiç kımıldamadan durup sessizce Eréndira'ya bakarak, sanki kendisi orada değilmiş gibi yüzünde tam bir küçümseme belirten sabit bir ifadeyle kabın içine yumurtaları kırınasını seyretti. Kısa bir süre sonra Ulises'in gözleri kımıldadı, mutfaktaki eşyaları, asılı duran tencereleri, ipe dizili meyve çekirdeklerini, tabakları ve et bıçağını gözden geçirdi. Ulises yine hiçbir şey söylemeden doğruldu, çardağın altına girdi ve asılı duran bıçağı yerinden indirdi.

Eréndira ona dönüp bakınadı bile, ama Ulises çardağın altından çıktığı sırada çok alçak bir sesle şöyle dedi:

"Dikkatli ol, bir ölüm uyarısı aldı bile. Düşünde, beyaz bir hamağın içinde bir tavuskuşu görmüş."

Büyükanne, Ulises'in elinde bıçakla içeri girdiğini görınüştü, olağanüstü bir çaba harcayarak asasının yardımı olmaksızın toparlandı ve kollarını havaya kaldırdı.

"Delikanlı!" diye bağırdı. "Çıldırdın mı sen?"

Ulises onun üstüne atılıp çıplak göğsüne isabetli bir bıçak darbesi indirdi. Büyükannenin ağzından bir inilti çıktı, kendini onun üstüne atarak ayı gibi güçlü kollarıyla boğmaya çalıştı.

"Orospu çocuğu!" diye hırıldadı. "Yüzünün hain melek yüzü olduğunun çok geç farkına varıyorum."

Daha fazla bir şey söyleyemedi, çünkü Ulises bıçağı

tuttuğu elini kurtarmayı başarmış ve böğrüne ikinci bir bıçak darbesi indirmişti. Büyükanne derin bir inilti çıkardı ve saldırgana daha da büyük bir güçle sarıldı. Ulises acımasızca üçüncü bir darbe daha indirdi ve yüksek basınçla fışkıran kan yüzüne sıçradı: yağlı, parlak, yeşil renkte bir kandı bu, tıpkı nane balı gibi.

Erèndira elinde pansuman kabıyla kapıda belirmiş, canice bir pervasızlıkla bu mücadeleyi izliyordu.

Acıdan ve öfkeden hırıldayan büyükanne, yekpare taştan bir anıt gibi koskoca gövdesiyle Ulises'e sarılmıştı. Kolları, bacakları, hatta çıplak kafası kandan yemyeşil olmuştu. İlk can çekişme hırıltılarına karışan, kocaman bir körük gibi soluması her yanı kaplıyordu. Ulises bir kez daha silahlı elini kurtarmayı başardı, büyükannenin karnında bir yarık açmasıyla fışkıran kan onu baştan aşağı yemyeşil ıslatmıştı. Büyükanne yaşamak için gereksinimi olan havaya erişmeye çabalayarak yüzükoyun yere yıkıldı. Ulises kendini gücü tükenmiş kollardan sıyırdı ve bir anlık mütarekeye bile yanaşmadan yerde yatan koskoca vücuda son bıçak darbesini indirdi.

O zaman Erèndira elindeki kabı bir masanın üzerine bıraktı, büyükannenin üstüne eğilip ona elini sürmeden inceledi ve ölmüş olduğu kanısına varınca yüzü, bahtsız yirmi yaşının ona verememiş olduğu yetişkin bir insan olgunluğuna erişti birdenbire. Çabuk ve kesin hareketlerle altın yeleğini kaptığı gibi çadırdan dışarı fırladı.

Ulises mücadeleden bitkin düşmüş bir halde cesedin yanında oturmaya devam ediyor, yüzünü ne kadar temizlemeye çalışırsa, parmaklarından akıyorsa benzeyen bu yeşil ve canlı maddeye o kadar bulaşıyordu. Erèndira'nın elinde altın dolu yelekle dışarı çıktığını görünce içinde bulunduğu durumun farkına varabilmişti ancak.

Bağırarak ona seslendi, ama hiçbir yanıt alamadı. Çadırın kapısına kadar kendini sürükledi ve Erèndira'nın

kentin ters yönüne doğru deniz kıyısından koşmaya başladığın gördü. O zaman onun peşinden gitmek için son bir çaba harcayarak canhıraş feryatlarla onu çağırdı, bunlar artık bir âşığın değil bir çocuğun feryatlarıydı, ama bir kadını hiç kimsenin yardımı olmaksızın öldürmenin verdiği korkunç bitkinlik onu alt etmişti. Büyükannenin yerlileri, kumsalda yüzükoyun yatmış, yalnızlık ve korkudan ağlar buldular onu.

Eréndira onu duymamıştı bile. Rüzgâra karşı, bir ceylandan daha süratli koşuyordu ve dünyada hiçbir ses onu durduramazdı. Güherçile birikintilerinden yükselen buhara, talk kraterlerine, su birikintileri üzerindeki rehavetli barakalara dönüp bakmadan koştu, ta ki denizin doğal oluşumları bitip çöl başlayana kadar, ama elinde altın dolu yeleğiyle kupkuru rüzgârların ve bitmek bilmez akşamların ötesinde hâlâ koşmaya devam ediyordu ve bir daha ondan ne en ufak bir haber alınabildi ne de bahtsızlığının en küçük bir izine rastlanabildi.

1972

Yüzyıllık Yalnızlık' / *bin yılın en önemli kitaplarından biri sayılan Gabriel Garda Mârquez, büyülü gerçekçilik akımının en önemli yazarıdır.*

Eréndira, yaşlı büyükannesiyle birlikte yaşamaktadır. Bir gece mumları söndürmeyi unutunca, evleri yanıp kül olur. Büyükanne, "Vah zavallı yavrum," der Ereńdira'ya, "bu talihsizliği bana ödemeye ömrün yetmeyecek." O günden sonra acımasız büyükanne, torununu fahişe olarak çalıştırmaya başlar. "Bahtsızlığının rüzgârı" Eréndira'yı oradan oraya savurur. Özgürlük düşleri amansız gerçeklere zincirlidir. Ta ki Ulises adında altın saçlı bir delikanlı ortaya çıkıncaya kadar...

Gabriel Garda Mârquez'in başyapıtı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ı okumuş olanlar, *İyi Kalpli Eréndira'da* aynı fantastik, büyüleyici ortamı bulurlar. Bu trajik olduğu kadar komik uzun öyküye, Garda Mârquez'in *Yüzyıllık Yalnızlık*'tâki bir bölümden esinlenerek yazdığı daha başka öyküler eşlik ediyor.

Kapak resmi: HENRI ROUSSEAU (GÜMRÜKÇÜ)

ISBN 978-975-510-346-4

11 TL
KDV DAHİL